

The Project Gutenberg eBook of Magnhild: Kertomus, by Bjørnstjerne Bjørnson

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Magnhild: Kertomus

Author: Bjørnstjerne Bjørnson

Translator: Kaarlo Koskimies

Release date: June 11, 2016 [EBook #52306]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MAGNHILD: KERTOMUS ***

E-text prepared by Timo Ervasti and Tapio Riikonen

MAGNHILD

Kertomus

Kirj.

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON

Suomentanut Kaarlo Koskimies

WSOY, Porvoo, 1914.

I.

Maiseman muodostavat korkeat, jyrkät tunturit, joiden poikki par'aikaa liikkuu etääntyvä raju-ilma. Laakso on kapea ja polveilee yhtenäin. Vuolas virta koukertelee mukana ja tämän vartta käy tie. Ylempänä mäenrinteillä seisovat itse talot, ollen enimmäkseen matalia, maalaamattomia asuntoja, mutta monilukuisia; ylt'ympärillä leviää niitettyä heinää ja puoleksi tuleentuneita viljapeltoja.

Kun laakson viimeiset notkot on suoritettu, näkyy merenvuono. Se lepää nyt läikkyen ylöspäin kohoavan pilvipenkereen alla. Se on niin ympärinsä tunturien kiertämä, että se näyttää sisäjärveltä.

Tietä pitkin ajaa hölkyttävät kyytikääsit tavallista tahtiaan. Ajopelistä pistää näkyviin sadetakki ja lounashatun niminen sadelakki sekä näiden välistä parta, nenä ja silmälasit. Takaistuimen päälle on köytetty matka-arkku ja tämän päällä istuu takaperin täysikasvuinen kyytityttö kääriytyneenä villavaippaan. Hän istuu roikkuvin säärin, karkeat kengät jalassaan. Käsivarret ovat pujotettuina vaipan alle. Yht'äkkiä hän kirkaisee: "Magnhild! Magnhild!".

Matkustaja käännähti katsomaan solakkaa, sadetakkiiin puettua naista, joka vastikään oli sivuuttanut

heidät. Hän oli himmeästi erottanut kapeat, hienopiirteiset kasvot päähineen alta, joka oli vedetty pään yli; nyt hän näki naisen seisoa tuijottavan etusormi suussa. Kun hän katseli naista liian kauan, punastui tämä. "Pistäyn kohta luonasi, saatuani hevosen katosalle", huusi ajurityttö. He ajoivat.

"Kultaseni, kuka se oli?" kysyi matkustaja.

"Se on alhaalla Örenissa (joensuussa) asuvan satulasepän vaimo", tuli vastaus. Hetken kuluttua olivat he ehtineet niin pitkälle, että saattoivat nähdä vuonon ja ensimmäiset talot Örenissa. Ajurityttö seisautti hevosen ja astui alas. Hän siivosi ensin vähän hevosen asua, sitten omaansa. Ei satanut enää; hän otti siis yltänsä ison roidin, kääri sen kokoon ja laski sen pieneen laukkuun ajopelin etunokkaan. Pähineensä alle pujotti hän sormensa järjestääkseen hiuksiaan, jotka valuivat palmikkoina poskille.

"Tuo näytti kummalliselta, tuo nainen" — sanoi matkustaja, osottaen sormellaan taaksensa. Tyttö katsahti mieheen ja hyräili. Sitten hän keskeytti itsensä lausuen: "Muistatko mäen vieremää, jonka ohi ajoit pari peninkulmaa tästä ylös tuntureille päin?" — "Ajoin niin monen vieremän ohi." — Tyttö naurahti. "Niin, mutta se oli erään kirkon toisella puolen." — "Se oli vanha vieremä." — "Niin, siitä on kyllä kauan aikaa, kun se vierähti. Mutta siellä oli hänen isänsä talo. Se vierähti hänen ollessaan kahdeksan tai yhdeksän vuoden ikäinen. Hänen vanhempansa, veljensä, sisarensa ja kaikki mitä talossa elävää oli, suistuivat surmaan; hän yksinänsä pelastui. Vierros siirräsi hänet virran poikki, ja hänet löydettiin kohta, kun ihmisiä sattui tulemaan sinne; hän makasi tainnoksissa."

Matkustaja vaipui aatoksiinsa. "Hän on varmaan johonkin erityiseen tarkoitukseen määrätty", lausui hän vihdoin. Tyttö katsahti ylös. Hän odotti kauan, mutta heidän katseensa eivät enää kohdanneet toisiaan. Tyttö istui matka-arkun päälle, ja he ajoivat edelleen. Laakson pohja täällä alhaalla joensuun kohdalla laajeni jonkun verran. Talot sijaitsivat itse lakealla; tuolla oikealla puolen seisoi kirkko kirkkotarha ympärillään, vähän alempana siitä itse joensuu, satamapaikka, jolta kohosi joukko taloja, etenkin yksikerroksisia, valko- ja punamaalissa taikka aivan maalaamattomia; vuonon reuna oli täynnä laitureita. Par'aikaa savusi siellä höyrylaiva; edempänä virran suussa näkyi pari vanhaa prikiä ottavan lastia.

Kirkko oli uusi, sitä oli koetettu rakentaa vanhaan norjalaiseen puukirkkotyyliin. Matkustajamme taisi oivaltaa tämän, sillä hän seisautui, tarkasti tuokion verran kirkon ulkopuolta, astui sitten maahan ja meni portista sisään sekä edelleen kirkon ovesta; sekä portti että ovi seisoivat avoinna. Hän oli tuskin päässyt sisään, kun alettiin kelloilla soittaa; hän näki oviaukosta morsiuksaaton lähestyvän satamapaikalta. Kun hän taas tuli ulos, oli morsiusväki likellä kirkkotarhan porttia, ja tässä hän seisoivat väen kulkiessa siitä sivutse: — sulhanen, vanhanpuoleinen mies, jolla oli pari rotevaa nyrkkiä ja iso naama, morsian nuori neito, pyöreähkö ja kömpelö. Morsiusneidot olivat kaikki valkoisiin pukeutuneet ja käsineet käsissä; ei kukaan heistä uskaltanut silmäillä muukalaiseen, muuta kuin sivusta vilhuen, useimmat olivat käyristyneet, yksi oli vino, tuskin oli ainoatakaan oikein säännöllisen muotoista.

Heidän miehiset ihanteensa tulivat jälestäpäin, harmaat, ruskeat tai mustat huopahatut päässä, maatalaahaavat lievetakit, väljät kurtikat tai pyörönutut yllään; tukkansa olivat useimmat kiertäneet kiemuralle eteenpäin korvan juureen, ja mitä heillä oli partaa, kasvoi se ylä- tai alaleuvassa. Kasvot olivat luisevat, suut enimmäkseen raakamaiset; useilta oli tupakanliemi suupielet tummaksi painanut, muutamain pullutti poskessa purumälli.

Matkustaja tuli ehdottomasti ajatelleeksi naista sadetakissa. Hänen historiansa oli maiseman historia. Hänen hienot, itsetiedottomat kasvonsa uneksivat hämärää kaipuuta, kuten tunturit täynnänsä sadesäitä; kaikki, mitä hän näki, muuttui tämän naisen kehyksiksi, maisemat samoin kuin kansa.

Hänen tultuansa tien viereen astui kyytityttö pyörtänölle, missä hevonen kalvoi ruohoa. Mutta vielä hillitessään hevosta ohjaksista katseli hän, siirtämättä silmiään muuanne, morsiuksaattoa. "Oletko kihloissa?" kysyi herra hymyillen. — "Joka minut omakseen vie, ei ole vielä silmiä saanut", vastasi neito sananlaskulla. — "Taidatpa siis ikävöidä jonnekin edemmäs kuin missä nyt olet?" kysyi toinen, "ehkäpä Amerikkaan?" lisäsi hän. Neito ihmetteli; se sana iski varmaan kohdalleen. "Matkarahojako pikemmin ansaitaksesi sinä kyytejä ajelet? Juomarahoja heruu kai runsaasti? Mitä?" Tyttö punastui eikä antanut sanaakaan vastimeksi, mutta istui selin matkustajaan, jo ennenkuin tämä oli ajopeliin noussut.

He olivat pian hotellien kohdalla, joita kohosi valkoisiksi maalattuina kahden puolen tietä, heti siinä mistä tie aukeni varsinaiselle lastauspaikalle. He pidättivät yhden tällöisen rakennuksen ulkopuolella. Ylhäällä säleaidan nojassa seisoivat muutamia souvareita, enimmästään nuoria poika-jätkiä; he olivat kaiketi katselleet morsiuksaattoa ja odottivat nyt matkustajia, joiden oli lähdeävä höyrylaivalle. Vastasaapunut astui alas ja meni sisään, sillä välin kuin neito ryhtyi irrottamaan matka-arkkia siteistä. Sill'aikaa lienee hänelle tarjottu apua, sillä kun matkustaja tuli ikkunaan, näki hän neidon tyrkkäävän luotansa pitkää lyhyntuista viikaria. Arvattavasti virkahti tämä samassa jotakin siivotonta ja sai samanlaisen vastauksen, koska toiset räjähtivät nauramaan. Neito tuli kantaen raskasta arkkua. Matkustaja avasi hänelle oven ja neito naurahti kohdatessaan hänet. Laskiessaan rahaa kokoon

neidolle lausui hän: "Minä olen, Rönnaug, samaa mieltä kuin sinäkin siinä, että sinun tulee päästä pois täältä Amerikkaan niin pian kuin mahdollista." Neito sai kaksi species-riksiä juomarahaa. "Minä panen roponi lisää", sanoi mies totisena. Neito katsahti suurin silmin ja auki suin häneen, otti rahat ja kiitti, tarttui sitte molemmin käsin tukkaansa, joka taas oli valahtanut silmille. Mutta siinä hän hukkasi muutamia rahoja, jotka hänellä oli toisessa, puolittain nyrkistyneessä kourassaan. Kun hän kumartui näitä ottamaan, lähti muutamia hakasia irti hänen alusliivistään, jolloin kaulahuivi irtausi ja siitä pujahti esiin nipukka, johon jotakin oli sidottu, niin että se oli raskas. Sillä välin kuin hän tätä järjesteli, hukkasi hän taaskin rahoja. Hän selvisi kuitenkin perältä koko ylellisyytensä jutusta ja hänet vastaanotettiin heti säädyttömällä kokkapuheilla. Mutta tällä kertaa hän ei vastannut; sen sijaan hän arasti vilkaisi sisään, ajaessaan siitä reippaasti ohi hevosellaan. Matkustajan oli sallittu vielä kerran nähdä hänet, sillä kun hän vähän myöhemmin ajoi alas laivarantaan, seisoivat neito selin katuun päin ovelle, jonka yläpuolella riippui nimikilpi kirjaimineen: "Skarlie, Satulaseppä." Hän tuli likemmä ja näki Magnhildin seisovan eteisessä. Tämä ei ollut riisunut yltään sadetakkaa, vaikka jo aikaa oli laannut satamasta. Huipukka oli hänellä vielä päänsä peittona. Magnhild näki herran ensinnä ja vetäytyi peremmälle eteiseen: Rönnaug kääntyi ja peräytyi hänkin heti.

Sinä iltana ostettiin Rönnaugin matkapiletti, sillä summa oli täysi. Magnhild ei riisunut yltänsä, kun Rönnaug myöhään yöllä lähti kotiin päin. Hän istui isossa tuolissa pienessä, matalassa majassa, tai käyskenteli edes ja takaisin. Ja kerran hän, nojaten raskasta päätänsä akkunaruuutuun, lausui puolittain ääneensä: "niin lieneepä hän, Rönnaug, määrätynä johonkin."

II.

Hän oli ennen kuullut nämä sanat.

Ensi kerran hän ne kuuli kirkkomaalla tuona tuulisena talvipäivänä, jolloin hänen neljätoista sukulaistaan haudattiin, kaikki ne, joita hän rakasti, sekä vanhemmat että sisaret ja veljet. Nyt seisoivat hän siinä jälleen! Tuuli oli sieltä täältä lakaisut pois lumen; aidanseipäät töröttivät esiin lumesta, näkyviin nostivat myös isot kivet kasvonsa ikäänkuin mitkäkin hirviönpäät, jotka viruivat siinä, muu ruumis lumihankeen haudattuna. Tuuli vinkui heidän takanaan aukeassa kirkonkäytävässä, josta lapiot äsken oli ulos otettu, ja alhaalle vanhasta puutapulista kirkon katolta kello rämisi rämisemistään korvia vihloen.

Talonpoikaiskansa seisoivat ympärillä sinisenä viluissaan lapaset käsissä ja napitettuna; pappi hylkeensaappaissa ja nahkavaatteet messukasukan alla; hänelläkin oli käsissään isot villalapasit, joilla hän nyt hosui ja piirteli ympärilleen. Hän osoitti toisella lapasella tyttöä. "— — Lapsi rukka jäi seisomaan jaloilleen, ja kelkka kädessään hänet syydettiin alas jäätyneen virran poikki, — ainoana olentona, jonka Herra tahtoi pelastaa! *Mikä osa hänelle lienee sallittu?*" — —

Tyttö ajoi kotiin hänen seurassaan, istuen hänen sylissään. Hän, pappi oli uskonut hänet seurakuntansa holhottavaksi ja otti hänet nyt "toistaiseksi" itse luokseen "näyttääkseen itse ensimmäisenä hyvää esimerkkiä." Tyttö istui tyynnä suojelijansa turkin turvissa, pienet viluiset kätöksensä hänen pehmeissä suurissa lapasissaan, hänen lihavain, pehmeiden kättensä kätöksissä. Ja kaiken aikaa hän istui ja ajatteli: "Mikähän se minulle sitten lie osakseni sallittu?"

Hän ajatteli saavansa nähdä sen jo sisään tultuansa. Mutta hän ei nähnyt siellä mitään semmoista, jota hän ei jo olisi nähnyt ennen, paitsi kun hän astui sisemmäisiin suojiin, missä etenkin eräs piano, jolla par'aikaa soitettiin, suuressa määrin kiinnitti hänen huomiotaansa.

Mutta siinäpä hän unohtikin sen ajatuksen, jonka valtaamana hän oli sisään astunut.

Tässä talossa oli kaksi tytärtä, hieman jäykkää jäseniltään, joilla oli pyöreähköt pääkköset ja suuret vaaleat hiuspatukat. He olivat hiljan saaneet opettajattaren, kalpean ja lihavahkon, jonka kaula oli paljaampi ja hiat avonaisemmat, kuin mitä Magnhild vielä oli nähnyt. Hänen puheestaan kuului kuin jos ääni ei olisi oikein puhtaana kurkusta kulkenut ja Magnhildin täytyi ehdottomasti pari kertaa rykäistä hänen asemestaan, vaikka tietysti siitä ei mitään apua ollut. Opettajatar kysyi Magnhildin nimeä ja osasiko hän lukea, ja sitä Magnhild osasi, sillä koko hänen sukunsa oli ollut hyvin luvunhaluista. Ja silloin opettajatar ehdotti, aina saman epäpuhtaan äänen siinä sivussa sorahtaessa, että hänen siis pitäisi yhtyä pikkutyttöjen kanssa samalle opinuralle kannustamaan heitä eteenpäin. Magnhild oli vuotta vanhempi kuin vanhin heistä.

Rouva istui vieressä ja pisteli korusompelua. Nyt hän katsahtaen ylös Magnhildiin virkkoi: "Niin,

halusta", ja siitä kallistui hän jälleen koruompelunsa yli. Hän oli keskikokoinen, ei ollut laiha, eikä lihava ja hänellä oli pieni pää ja vaaleat hiukset. Pappi, järeä ja raskas, tuli alas riisuttuaan yltään kauhtanan; hän poltteli ja sanoi huoneen lävitse astuessaan: "Tuolla näkyy tulevan kalakuorma", ja astui edelleen ulos. Nuorin tytöistä ryhtyi uudelleen soittamaan skaalojansa. Magnhild ei tiennyt, oliko hänen jälleen mentävä ulos keittiöön. Hän istui vielä halkolaatikolla uunin vieressä, tämä epä tietoisuus kiusanansa, kun ihmiset kutsuttiin viereiseen suojaan aterialle. Kaikki panivat työkalunsa kokoon, ja pianon ääressä istunut pikkutyttö sulki sen. Mutta kun Magnhild oli yksinään ja kuuli veisten kalinan, alkoi hän itkeä, sillä hän ei ollut vielä sinä päivänä syönyt. Keskellä ateriaa tuli pappi ulos ruokahuoneesta; sillä sisällä oli päästy yksimielisyyteen siitä, että hän oli kenties ostanut liian vähän kalaa. Hän aukaisi akkunan ja huusi miestä odottamaan, kunnes he olisivat ruokineet. Hän kääntyi jälleen ruokahuoneeseen ja näki pikkutyttö halkolaatikolla. "Oletko sinä nälissäsi?" kysyi hän. Tyttö ei vastannut. Pappi oli elänyt kylliksi kauan rahvaan kesken ymmärtääkseen, että hänen äänettömyytensä merkitsi myöntöä, ja niinpä hän otti tytön kädestä ja talutti hänet pöytään, jossa ääneti tehtiin tilaa hänelle. Jälkeen puolisten luisti hän kelkkamäkeä pikkutyttöjen kanssa, luki sitten yhdessä heidän kanssaan ja sai raamatunhistoriasta läksyn samalla kuin hekin, söi sitten heidän mukanaan välipalaa ja asuili taas mukana, kunnes tuli illallinen, jolloin hän aterioi toisten kanssa samassa pöydässä. Hän nukkui sen yön syömäsuojan rahilla ja työskenteli seuraavan päivän yhdessä papin tytärten kanssa.

Hänellä oli ainoastaan ne vaatteet, joihin hän oli pukeutunut; mutta opettajatar ompeli jonkun vanhan hameen uudestaan hänelle; hän sai myös omakseen vanhan paidan toiselta pikku-neitoselta ja hän astua tellusteli rouvan kengissä. Rahi, jonka lotjassa hän vietti öitensä, siirrettiin ruokahuoneesta, silloin kun tämä jätettiin asunnoksi parille suutarille, joiden nyt oli "neulottava talo kuntoon." Se asetettiin keittiöön, mutta oli siellä tiellä; sitten palvelusneitojen suojaan, mutta ovi osui aina lyömään siihen, ja näin se siirtyi ylös lastenkammioon. Näinpä siis tapahtui että Magnhild joutui järjestään syömään, työskentelemään ja nukkumaan yhdessä papin tytärten kanssa; ja kun hänelle ei koskaan tullut ommeltua omia vaatteita, joutui hän käymään puettuna heidän vaatteihinsa.

Yhtä odottamatta hän joutui soittelemaan. Keksittiin näet, että hänessä piili runsaammin soiton lahjoja ja taipumuksia kuin tyttärissä; niin täytyi hänen siis itse oppia voidakseen auttaa heitä oppimaan.

Itse puolestaan hän kasvoi pitkäksi ja sai kauniin lauluäänen. Opettajatar opasteli häntä, mutta etupäässä laulamaan nuottien mukaan, alunpitäen vain siitä syystä, että opettajatar ylipäänsä etusijassa noudatti konemaisuutta, myöhemmin sen ohessa siksi että heitä heidän yksinäisyydessään siellä ylämaissa alkoi huvittaa se että hän kykeni kehittäytymään erinomaiseen taituruuteen laulamaan suoraan nuottilehdestä. Kirkkoherra saattoi loikoa sohvalle (tämä oli hänen mielialasentonsa) ja nauraa ääneensä, milloin Magnhild niinkuin orava puussa lauloi ylös- ja alaspäin kaikellaiset harjoitelmat järjestänsä. Siitä koitui Magnhildille se seuraus, että hän sai oppia lisää — ei soitantoa, kuten ehkä olisi odottanut, — vaan juurikopankudontaa!

Siihen aikaan syttyi näet kiihkeän kuumeen tavoin ihmisissä se usko, että näppäryyttä käsitöissä olisi levitettävä rahvaan keskuuteen ja opettajia sitä varten toimitettiin myöskin puheemme alaisiin seutuihin. Magnhild valittiin ensi oppilaaksi; hän oli varmaan sormistaan sukevin. — Vasunkudonnan jälkeen tuli kaksinkertainen kehruurukki, sen jälkeen kankaan kudonta, semminkin enemmän taidetekoinen, sitten koruompelu j.n.e., j.n.e. Hän oppi tuon kaiken hyvin ripeästi, t.s. hän oppi innokkaasti niin kauan kuin oli perehdyttävä aineeseen; mutta pitemmälti häntä ei enää huvittanut kehittyä. Mutta kun hänen nyt oli opetettava muita, sekä täysikasvuisia että lapsia, varttui tavaksi että hänen kahdesti viikossa tuli tavata oppilaansa kansakoululla, jossa monta silloin oli koolla. Mikä kerran oli järjestynyt totutuksi tavaksi, sitä hän ei enempää ajatellut. Talo, jossa hänellä oli toimensa, antoi sen hänelle.

Rouva suoritti säännöllisen kiertokulkunsa keittiössä, kellarissa ja navetassa, sitten hän pisteli koruompeluansa; koko talo oli kauttaaltaan koruin ommeltu. Hänen olisi uskonut itsensä olleen paksun hämähäkin, jonka pieni pyöreä pää kutoeli verkkojansa istuinten, pöytien, sänkyjen, rekien, vaunujen päällitse. Harvoin kuultiin hänen ääntänsä, harvoin häntä puhuteltiin.

Kirkkoherra oli rouvaansa paljoa vanhempi. Hänen kasvonsa pistivät katsojan silmiin senpuolesta, että niissä oli niin niukalta nenää ja leukaa, niin vähän silmäin puolta, mutta niin paljon kaikkea muuta. Hän oli aikoinaan suorittanut laihan tutkinnon ja elättänyt itseään kotiopettajan toimella, kunnes hän vanhemmiten joutui naimisiin erään entisen kouluoppilaansa, sangen varakkaan neidin kanssa. Silloin hän alkoi hakea papinvirkoja, "ainoa ala millä hän konsanaan oli ilmaissut jäntevyyttä", kuten hänen oli tapansa puhua laskien pilaa itsestään. Kymmenen vuotta haettuaan hän saikin (vähän aikaa sitten) tämän pappispaikan, eikä hän juuri koskaan voinut toivoa saavansa parempaa. Hän loikoi mieluummin sohvalle ja lueskeli, eniten romaaneja, mutta myöskin sanomalehtiä ja aikakauskirjoja.

Opettajatar istui samassa tuolissa, jossa Magnhild oli nähnyt hänet ensi päivänä, kulki saman

kierroksen kirkolle ja sieltä takaisin joka päivä, ja oli kellon lyömällä tehtävissään. Hän oli vähitellen käynyt ylenmäärin lihavaksi, piti yhä edelleen näkyvissä alastonta kaulaansa ja paljaita käsivarsiaan, toi yhä edelleen kuuluviin tuon hillityn, sorahtavan äänen kurkustaan, jota ei mikään liikutus vielä ollut saanut puhdistaa.

Papintyttäristä varttui isot ja kömpelöt isänsä perään, ollen heillä pienet, pyöreät päät äitinsä mukaan. Magnhild ja he olivat ystävyksin, s.o. he nukkuivat samassa huoneessa, tekivät työtä, leikkivät ja ruokivat yhdessä. Siellä ei liikkunut ajatuksia niillä seuduin. Jos ne tulivat ulkoapäin, eivät ne missään tapauksessa ennättäneet kansliaa edemmäs. Kirkkoherra ei ilmaissut mieltänsä muille. Hän korkeintaan luki heille jonkun uuden tai vanhan romaanin, se tahtoo sanoa, milloin se oli hauska.

Eräänä iltana he istuivat kokoontuneina pöydän ympärillä; kirkkoherra suostuttuaan heidän pyyntöihinsä luki heille par'aikaa ääneensä "Pickwick-klubin papereista."

Silloin aukeni hitaasti keittiön ovi, ja sisään pisti iso kalju pää, siinä leveä tylppänenä ja hymyilevät kasvojen eleet. Sisään pistettiin hyvin väljässä housunlahkeessa lyhyt sääri, tämän jälkeen toinen käyrä ja sentakia vielä lyhyempi. Koko kuvio nilkkui kääntyessään tämän käyrän säären taiveessa ympäri lukitsemaan ovea. Hän esitti heille samassa takaosan samaa suurta päätä ynnä soukan hiusreunan sen alapuolella, nelitahkoisen selän, suhdattoman suuren takapuolen, jota vain puoleksi peitti pyöreä mekko. Taaskin hän teki ikäänkuin kumartavan käänteen heitä kohden ja tarjosi jälleen näkyviin hymyilevän naamansa tylppänenineen. Pikkutyötöt kallistuivat syvään käsitöidensä yli; tukahutettu naurun tirske kuului yhden ompelupöydän luota, samallinen toisen. "Onko se satulaseppä?" kysyi pappi ja nousi seisolle. "On niin", vastattiin, ja vieras nilkutti esiin ja tarjosi kouran, niin ylön suuren ja niin leveillä pyöreillä sormenpäillä varustetun, että papin ehdottomasti täytyi sitä katsella, kätellessään sitä. Kouraa tarjottiin edelleen kateltavaksi, ja kun vuoro tuli Magnhildille, rämähti tämä nauruun nähdessään kätensä katoavan tuohon kouraan. Toinen naurunräjähdys toisensa perästä kuului ja tukahutettiin. Kirkkoherra kiiruhti sanomaan, että he lukivat "Pickwick-klubia." — "Aa-haa!" vastasi satulaseppä; "niin, se kyllä osaa naurattaa." — "Oletteko lukenut sen?" kysäisi kirkkoherra. — "Kyllä, niinä vuosina, jolloin olin Amerikassa, luin minä useimmat englantilaiset kirjailijat; ne ovat minulla kaikki tyynni koottuina kotonani", vastasi hän ja alkoi jutella niistä helppohintaisista kansanpainoksista, joita siellä voi tavata käsiinsä. Nuorten tyttöjen naurut eivät ole niinkään helposti hillittävisiä; semmoinen oli taaskin räjähtämässä, vielä sittenkin kun satulaseppä oli saanut syytetyn piipun hampaihinsa ja lukemista jatkettiin. Nythän he jo helposti saivat tekosyyntä nauruunsa. Kirkkoherra hetken päästä väsyi ja tahtoi lopettaa, mutta satulaseppä tarjoutui lukemaan lisää ja lukikin todella. Hän luki kuivaan, tyyneen tapaan ja niin oudosti lausuen esiintyviä henkilöiden ja paikkain nimiä, että tekstin oma huumori vaikutti vastustamatta; itse kirkkoherra yhtyi nauruun, jota ei kukaan enää pidättänyt. Tytöt eivät tehneet itselleen selvää mitä he kukin nauroivat; vielä ylös tultuansa levolle mennäkseen, he naureskelivat, ja riisuessaan he kävelivät satulaseppän tavoin, matkivat hänen tervehtimis- ja puhetapaansa, mainitsivat vieraat nimet hänen (englantilaisella) lausunnallaan; Magnhild oli näppärin jätkyttelemään; hän oli pannut huomionsa enimmäkseen seikat.

Silloin hän oli viidentoista vuotias, käyden kuudettatoista vuottansa.

Seuraavana päivänä viettivät he jokaisen pienenkin joutohetken ruokasalissa, joka ei enää ollut ruokalana, vaan työpajana. Satulaseppä jutteli monivuotisesta oleskelustaan Amerikassa sekä matkoiltaan Englannissa ja Saksassa; hän kertoili keskeyttämättä työtänsä ja aina sekotellen juttuihinsa pilapuhetta. Alituinen naureskelu kuulijatarthen puolelta seurasi kertomuksen kulkua. He tuskin itsekään havaitsivat, miten he vähitellen lakkasivat nauramasta häntä ja sensijaan mieltäytyivät hänen juttujensa älykkyyteen; eivät he myöskään ennenkun myöhemmin huomanneet, mitä kaikkea he oppivat häneltä. Häntä kaivattiin siinä määrin, sittenkun hän vihdoin matkusti pois, että puheet hänestä täyttivät enemmän kuin puolet heidän yhdessäolostaan monta päivää perästäpäin eivätkä milloinkaan peräti lakanneet.

Kaksi asiaa oli syvimmin vaikuttanut Magnhildiin. Ensinnäkin ne englantilaiset ja saksalaiset laulut, jotka hän oli heille laulanut. Magnhild ei ollut ymmärtänyt tekstiä, paitsi kenties paloittain; mutta miten sävelmät olivatkaan häntä viehättäneet! — Virsiä veisattaessa eräänä pyhäpäivänä olivat he vasta ensikerran huomanneet, että Skarliella oli kaunis ääni. Nyt hänen täytyi alituiseen laulaa. Nuo vieraat sävelmät, tänne liehuneina, ensin virittyään täytelämmästä elämästä, vapaammista oloista, suuremmista vaikutelmista elivät Magnhildin mielessä kaiken kesää. Ne olivat ensi kuvat, jotka herättivät todellista kaipiota. Voipi myös sanoa, että hän nyt ensi kerran oikein oivalsi, mitä laulu on. Eräänä päivänä jälleen laulellessaan noita ijänikuisia skaaloja, alottaakseen siitä jälleen nuottien laulantoa hän tapasi itsensä tuntemasta tätä sävelitöntä laulua ikäänkuin siipien suhinaksi häkin seiniä vastaan, miten se alituksena turhana kaipiona liiteli ylös ja alas seiniä, ikkunoita, ovia vastaan — niinpä vihdoin hämähäkin verkkoina laskeutui verhoamaan huonekaluja. Ainoastaan *hänen* laulujansa saattoi hän kuulla väsymättä! Hänen niitä hyräillessään metsän värit liittyivät yhteen ainoaksi kuvaksi, ja sitä hän ei milloinkaan ennen ollut havainnut. Taajuus ja vahvuus puiden latvoissa ylhäällä ja puiden

latvojen alla, ylös pitkin koko tunturiseinämää ikäänkuin tempasi hänet valtaansa; virran pauhina viehätti häntä salatenholla.

Toinen mikä niin tenhoisasti oli vaikuttanut Magnhildiin ja tässä toimi mukana, oli Skarlien kertomus miten hän oli ontuvaksi joutunut. Hän oli Amerikassa nuorena miehenä pelastanut 12-vuotiaan pojan palavasta talosta; hän oli pojan kanssa kaatunut raunioksi raukeavan talon alle. Molemmat oli vedetty esiin raunioiden alta, Skarlie jalka murskana, mutta poika ehjänä ja terveenä. Nyt tuo oli yksi Amerikan etevimpiä miehiä. Hän oli pelastettava, "hän oli määrätty jotakin varten."

Tämä muistutus —! Magnhildin oman sallimuksen ajatus oli tähän asti maannut piilossa kirkkotarhan talvipuvussa, talvihämärässä, itkussa ja korvia särkevässä kellojensoitossa; se oli ollut joinkin määrin hämärä. Nyt se siirtyi suuriin kaupunkeihin tuolle puolen valtamerta laivojen, palavien talojen, laulujen, suurten kohtaloiden vaiheille. Tästä ajasta alkaen hän uneksi siitä, mikä hänelle oli sallittuna, jonakin etäisenä ja suurena.

III.

Lopulla samaa kesää kaikki kolme tyttöä laskettiin ripille. Heille kaikille tämä tuli jonakin niin tiettyä, että se mikä antoi heille enimmäen ajattelemista oli millaisen puvun he saisivat täksi juhlapäiväksi. Magnhild, joka ei vielä koskaan ollut pitänyt itseänsä varten leikattua ja neulottua pukua, ihmetteli saisiko hän nyt sellaisen. Ei. Pikkuneidit saivat silkkipuvut, hän sai uudestaan neulottuna vanhan mustan hameen, joka oli kutistunut liian pieneksi rouvalle.

Se oli liian lyhyt sekä liivin että helmojen puolesta; mutta sitä hän itse tuskin huomasi. Hän sai pienen värillisen silkkihuivin kaulaansa opettajattarelta sekä hopeasoljen; hän lainasi rouvan arkisaalin, käsineet lainasi hänelle opettajatar.

Hänen sisällinen valmistuksensa ei ollut ulkonaista suurempi.

Päivä solui hauskasti ilman erikoista mielenliikutusta. Uskonnolliset mielialat olivat pappilassa, samoin kuin kai muutenkin seutukunnassa, tyyntä tottumustouhua. Itkusteltiin jonkun verran kirkossa, kirkkoherra tarjosi viiniä pöydässä ja esitti maljan, ja puhuttiin vähinsä siitä, mitä nyt Magnhildista tulisi. Viimeisestä oli sen verran jälkivaikutusta, että Magnhild kahvin jälkeen lähti ulos istumaan itsekseen. Hän tuijotti tuonne leveää hiekka- ja kiviraidetta kohti keskellä lehväpukuista tunturiseinämää, vihdoin mahtavaa metsikköä kohti keskellä lakeutta, sillä siellä oli hänen kotinsa ollut.

Pikkuveikot ja siskot seisoivat hänen edessään, toiset valoisat kasvot toistensa vieressä. Tuli myös hänen äitinsä, jonka raskasmielinen katse tapaili hänen silmiään; uurteen suun pielessä näki hän jälleen. Emon lempeä ääni, kaunis virren veisuu valui hänen ympärillään. Oltiin juuri tänään kirkossa veisattu yksi niitä virsiä, joita hänen oli tapana laulaa. Isä istui jälleen rahin ääressä hopeatöineen, joissa hän oli taituri. Kirja tai sanomalehti oli levällään hänen vieressään, jonka lukemiseen hän vähä väliä syventyi tai käänsi lehden kun seisautui työstään. Hänen pitkät, hienot kasvonsa kääntyivät toisinaan kamaria ja siellä olevia kohtaan. Vanhat isotvanhemmat istuivat tuvassa Magnhildin sivulla. Isoäiti hääri löytääkseen jonkun herkkupalan Magnhildille, samalla kuin toinen isovanhus kertoi hänelle jonkun seikkailun. Koira venyi pitkänään lieden ääressä, pörröisenä ja harmaana. Sen ulina oli viimeinen elävä ääni, minkä Magnhild oli kuullut takanaan, silloin kun hänet vietiin alas ylitse. Tuo harmaan kaamea päivä peitti taas koko lapsuuden kuvan yöhön, ukonjylinään ja kauhistukseen. Hän peitti katseensa ja hyrskähti itkuun.

Satulasepän laulut tulivat tuuditellen — kaihoa, epäselviä kuvia. Hänen puolittain ymmärrettyjä viisujansa ja jutelmiensa, joihin Magnhild usein otaksui perättömiä edellytyksiä, kulki kirjavana jonona ohitse ja väsyneenä päivän ajatuksista, liikutuksista ja ikävistä, — tyhjänä, hylättynä vaipui hän nukuksiin.

Illalla tuli Rönnaug, jonka he olivat tulleet tuntemaan ripille päästön valmistusaikana; hän palveli siellä läheisyydessä ja sai lomaa päivän johdosta. Hän toi muassaan joukon jutelmia seudun rakkausseikoista; pappilan vähätietoiset tytöt istuivat ihmettelevin silmin ja kuuntelivat. Hänen syynsä oli että nuorin sai repeämän uuteen silkkihamoseensa. Rönnaug vierittelihe alas mäkiä niin käsittämättömän rivakasti, että hänen täytyi toistaa tempunsa moneen kertaan ja sai papintyttären mukaansa.

Sitten ilmestyi hän usein iltasin työn loputtua. Kaikkia ilahutti hänen hilpeä vallattomuutensa. Hän oli

terve ja pyöreä kuin varsa; hänellä oli niukalti vaatteita pukeutuakseen, koska hän aina repeli niitä risoiksi, ja ääreti hommaa hänellä oli tukastansa, joka aina roikkui hänen silmillään, syystä että hän ei koskaan malttanut järjestää sitä kunnolleen ylös. Kun hän nauroi, ja sitä hän teki yhtenä, heittähti hän päänsä vähän takakenoon, niin että ihmiset halki hammassarjan, valkoisen kuin petoeläinten, näkivät syvälle hänen kurkkuunsa.

Skarlie palasi syksyllä. Oli eroa sen vastaanoton välillä, minkä hän nyt sai osakseen ja edelliskertaisen. He seisoivat kaikki kolme hänen rekensä ympärillä, he kantoivat sisään hänen kapineensa, huolimatta hänen hymyilevistä vastusteluistaan, he nauroivat kun hän seiso i eteisessä ottaakseen turkit yltänsä.

Loppumatta rakeili hänelle kyselmiä ensi kerran kun he istuivat hänen luonaan hänen työhuoneessaan; ne olivat talteen pantuja arveluita ja epäilyksiä sen johdosta mitä hän viimeksi oli kertonut — myöskin muuten niitä näitä pulmia, joita he uskoivat hänen pystyvän selvittämään. Harvoista seikoista niillä seuduin hänellä oli tavallinen mielipide, — mutta hän puikahti tavallisesti pilapuheeseen, milloin häneltä jostakin haluttiin liian tarkkaa selontekoa. Ollessaan kahden Magnhildin kanssa saattoi hän lausua mielipiteensä jonkin verran vapaammin; alussa varovasti, mutta vähitellen rohkeammin.

Magnhild ei ollut koskaan kritikoinut ketään ympäristössään; nyt nauroi hän pian Skarliin kanssa kirkkoherran viimeistä saarnaa tai hänen laiskaa, unteloa elämäänsä, myöskin rouvan hämähäkinverkon kuteloa, sillä Skarlie kuvaili kaikkea tuota niin hupaisesti. Opettajattaren "lihavaa lepoa", vieläpä ystävätärtenkin "ymmyrkäisiä keltapäitä" saattoi hän naureskella, sillä pilapuhe millä Skarlie kuvasi, oli siksi yllättävän uutta; — Magnhild ei huomannut, että tämä pilapuhe vähin erin löyhensi maan hänen ympäriltään.

Maalla niin tavallinen ajanvietto syytellä nuorta neitoa rakastuneeksi kääntyi sillä välin jotenkin odottamatta Magnhildiä kohtaan; häntä nimitettiin "satulaseppän vaimoksi", syystä että hän aina istuskeli tämän luona. Satulaseppä sai itsekin kuulla siitä ja kutsui silloin oitis itsekin häntä "vaimokseen", "pitkäksi vaimokseen", "valkoveri-vaimokseen", "omaksi vallan nuoreksi vaimokseen."

Seuraavana kesänä papintyttäret muuttivat kaupunkiin kehittyäkseen pitemmälle. Opettajatar jäi "toistaiseksi" paikoilleen.

Satulaseppä tuli taas syksyllä suorittamaan työnsä valmiiksi. Magnhild oleskeli nyt sen johdosta entistä enemmän kahden kesken hänen seurassaan. Satulaseppä oli rattoisampi kuin milloinkaan ennen. Eräs pilanlasku, jota hän usein uusiskeli, oli matkustelu maan ympäri "nuoren vaimonsa" kanssa. Heillä oli hirmuisen paljon seikkailuja matkallaan, ja paljon merkillistä he kokivat, jota hän kertoi asiallisesti ja jolla oli itsenäisyyden arvo. Mutta kaikkein rattoisimmin noiden kahden matkustajan kuvat pistivät esiin — mies nilkuttaen edellä matkalaukku kädessään ja nainen rientäen perässä sadetakki yllään ja sateenvarjo kädessään, poikki aution aron, pölypilvessä janoissaan ja sydäimestään suuttuneena äijäänsä. Sitten he olivat lepäävinään miehen pikku talossa Örenissä, missä Magnhild teki mitä vain halusi ja varusti itselleen olonsa mukavasti kuin kuningatar.

* * * * *

Ei ole helppo kuvata minkä näköistä naamaa kirkkoherra esitti eräänä iltana, jolloin satulaseppä astui virastoon, istui häntä vastapäätä ja yleisen johdannon jälkeen kysyi: oliko kirkkoherralla mitään sitä vastaan, että Magnhild tulisi hänen vaimokseen? Kirkkoherra makasi sohvalla poltellen piippuaan, hän hukkasi piipun suustaan, käsi vaipui sen mukana, lihava naama veltostui taikinan tapaiseksi, josta silmät pistivät aatteettomina esiin kuin kaksi rusinaa — kunnes hän yht'äkkiä rytkähti ja melkoinen joukko joustimia ja pontimia hänen allansa natisten ja pamahtaen notkahti; kirja, joka virui nurinpäin hänen polvellaan, luisti lattialle, satulaseppä otti sen hymyillen ylös ja selaili sitä. Kirkkoherra oli noussut seisolle. "Mitä Magnhild siihen sanoo?" Satulaseppä katsahti hymyillen ylös: "Luonnollisesti en olisi kysynyt, ellei häntä voitaisi ajatella sopivaksi minun kanssani siitä asiasta." Pappi otti piipun suuhunsa ja höyrysi pois päin. Hän tyyntyi vähitellen jonkun verran, ja pysähtämättä kulkuaan lausui: "oikeastaan minä en tiedä mitä tuosta työstä on tuleva." Satulaseppä tuijotti taas ilmoihin kirjasta, jota hän selaili ja jonka hän nyt laske käsistään: "Onhan se enemmän jonkinlaista adoptionia eli omaksi-ottoa kuin avioliittoa. Magnhild voipi tuolla alhaalla minun luonani kehittyä miksi hän itse tahtoo." Kirkkoherra katseli miestä, puuhkaili ja meni — ja puuhkaili. "Niin, olettehan te varakas mies?" — "No, jollen varakaskaan, niin ainakin on minulla kyllin varoja mennäkseni naimisiin." Hän hymyili.

Mutta tuossa naurussa oli jotakin joka ei oikein miellyttänyt kirkkoherraa. Ei häntä myöskään tyydyttänyt se välinpitämätön tapa, jolla toinen oli ottavinaan asian. Kaikkein vähimmin oli hänelle mieliksi joutua näin yllätetyksi. "Minun täytyy puhua asiasta vaimoni kanssa", sanoi hän ja puhisi. "Niin minun täytyy", lisäsi hän varmemmin; — "ja Magnhildin kanssa", tuli jällestäpäin.

"Luonnollisesti", sanoi toinen ja nousi seisoaalleen.

Tuokion perästä istui rouva siinä missä satulaseppä oli istunut. Hän lepuutti molempia käsiään avoimina sylissänsä ja tuijotti ylös ja alas höyryävää aviomiestänsä. "Niin, miten sinusta näyttää?" kysyi tämä jälleen ja seisahtui puolisonsa eteen. Hän ei saanut mitään vastausta ja meni jälleen. "Mies on liian vanha", sanoi papinrouva vihdoin. — "Ja varmaan perin ilkijuoninen", lisäsi kirkkoherra. Hän seisahtui rouvansa likelle ja kuiskasi: "Ei kukaan tiedä oikeastaan, mistä hän tulee tai miksi hän tahtoo olla juuri täällä. Hänhän voisi pitää suurta tehdasta suuressa kaupungissa. — Varakas ja viekas lurjus!"

Kirkkoherra ei käyttänyt jokapäiväisessä seurustelussaan hienointa kieltä.

"Voi, että tyttö onkin antanut viekoitella itseään tähän!" kuiskasi rouva. — "Viekoitella! juuri se sana: viekoitella!" toisti pappi ja näpsäytti sormillaan, "viekoitella!" Hän mennä höyrytti pois päin.

"Minun on niin paha ollakseni hänen tähtensä!" virkkoi rouva, jolta vierähti muutamia kyyneliä. Tästä hetyi kirkkoherra. "Kuules, eukkoseni, meidän pitää puhua hänelle itselleen meidän kahden!" ja liikahti raskaasti paikalta.

Hetken päästä seiso i Magnhild virastohuoneen oven sisäpuolella, oudoksuen mitä kummaa häneltä tahdottaisiin. Kirkkoherra alkoi: "Onko todella totta, että sinä, Magnhild, olet suostunut rupeamaan tuon satulaseppäroivion vaimoksi?" Kirkkoherra käytti usein tuommoista yhteisnimitystä "roivio" oikean nimen asemesta. Magnhild lensi niin punaiseksi kuin hän ei kai koskaan vielä ollut ollut. Tämän käsittivät molemmat myöntämiseksi. "Miksi sinä et tule meidän puheille sellaisista asioista?" kysyi pappi pahoillaan. "Tämä on niin kummallista sinulta, Magnhild", sanoi rouva ja itki. Magnhild suorastaan säikähtyi.

"Tahdotko todella saada hänet?" kysyi kirkkoherra ja seisahtui ratkaisevasti tytön eteen. Eihän nyt Magnhild milloinkaan ollut tottunut tuttavallisuuteen. Näin siis tutkittuna hän ei nyt myöskään rohjennut ruveta suoraan kertomaan, miten asia alusta pitäen oli ollut leikintekoa; että hän sitten tosin oli aavistanut täyttä tottakin leikin takana, mutta että siihen aina uudestaan oli sekoitettu niin paljon pilanpitoa, ettei hän enää ollut pitemmältä piitannut sanoa vastaan. Kuinka voisi hän kirkkoherran seistessä hänen yläpuolellaan ruveta semmoista pitkää selitystä latelemaan? Ja näin hän sensijaan alkoi itkeä.

No, — eihän kirkkoherra tahtonut kiduttaa häntä. Tehty kuin tehty. — Hänen kävi vain Magnhildia sääliksi, ja niinpä hän sydämensä hyvydessä tahtoi auttaa häntä laskemaan perusteita hänen valintansa pohjaksi. Olihan Skarlie, lausui hän, sangen varakas mies, ja hän, Magnhild ainoastaan köyhä tyttö, joka ei ainakaan siltä puolen nähden voinut odottaa parempaa avio-onnea. Vanha mies tosin oli, mutta oli itse sanonut katsovansa asiaa pikemmin adoptionin kuin naimakaupan kannalta; hän tahtoi tytön onnea.

Mutta kaikkea tätä Magnhild ei sietänyt kuullakaan, ja näin hän juoksi ulos ovesta. Ulkona porstuassa hän tyrskähti itkemään ikäänkuin sydäimestään murtuakseen; hänen täytyi itkuansa hillitäkseen rientää ylös ullakolle. Ja siellä ylhäällä hänen surunsa vähitellen selkeni jonkunlaiseen itsetajuntaan. Ei hän surrut sitä että satulaseppä tahtoi häntä omakseen, vaan sitä *etteivät* kirkkoherra ja rouva tahtoneet häntä omakseen.

Niin oli hän asian käsittänyt.

Kun opettajatar sai tiedon asiasta, joutui hän suorastaan riitaan rouvan kanssa, joka ei osannut ymmärtää Magnhildia; sillä siihen opettajatar pystyi niin oivallisesti. Olihan tuo sukkela mies, oikein älykäs. Hän oli rikas, hauska, tosin hiukan ruma, — mutta eihän sen seikan laita ollut niin arka ainakaan tuolla alhaalla Örenissä. (Hänen nimenomaiset sanansa.) Ja samaan sävyyn puheli hän myös Magnhildille, kun hän vihdoin onnistui saamaan tämän satuttaviinsa. Magnhild oli jo pilalle itkeytynyt ja hyrskähti uudelleen itkuun, mutta ei muuten virkkanut sanaakaan.

Kirkkoherra lausui jokseenkin lyhyesti satulaseppälle, että kun nyt kerran asian laita oli näin, olisi hänen parasta lähteä tiehensä. Satulaseppä itse halusi tätä; hän olikin nyt saanut, työnsä valmiiksi. Kuinka paljon hän koettikin päästä Magnhildin puheille, ei hän saanut edes nähdä tätä. Hänen täytyi siis matkustaa ilman häntä.

Magnhild ei seuraavina päivinä näyttänyt arkisissa eikä pöydässä. Ei kukaan etsinyt häntä puhutellakseen häntä. Opettajatar katsoi aivan luonnolliseksi, että hän kuitenkin niin vakavan asian takia tahtoi olla yksinään ja itseksensä.

Eräänä päivänä heidät yllätettiin sillä, että posti toi kirjeen ja ison paketin Magnhildille. Kirje kuului:

'Saattaakseni hauskan pilanpitoimme perille, rakas Magnhild, olen matkustanut tänne alas.

Taloni maalattiin kesällä ulkoa sekä sisältä, pilanteko joka nyt näyttää miltei todelta, — eikös totta?

Sänkyjä, huonekaluja, sänkyvaatteita j.n.e. pidän kaupan, niin että nyt voin ostaa niitä itseltäni. Kun ajattelen tarkoituspäätä, syntyy siitä hupaisin kauppa mitä milloinkaan olen tehnyt.

Voitko muistaa, miten me nauroimme, silloin kun minä otin mittaa sinusta oikein kerrankin todistaakseni, miten aivan liian lyhyt sinun hameesi oli miehustasta, aivan liian väljä olkapäistä ja liian kapea helmoista? Sattumalta kirjoitin muistiin sinun mittasi, ja niiden mukaan neulotan nyt sinulle:

1 mustan silkkihameen (Lyonin taftia),

1 ruskean (Kashemiria),

1 sinisen (ohutta villa-kangasta).

Kuten aina olen sinulle sanonut, luulen sinisen pukevan sinua parhaiten.

Nämä tavarat eivät heti ilman muuta ole valmiit; ne saapuvat sentähden vasta sopivan tilaisuuden tultua.

Mutta, mitä kenties haluat, tilasin sähkösanomalla Bergenistä, heti tänne alas saavuttuani; siellä on kaikki semmoinen valmisna saatavissa. Odotettavasti saat ne samalla postissa, jossa tämän kirjeen saat.

Kuten näet (ja vastedes saat nähdä) seuraa kaikenlaista pilanpitoa naimisiin joutumisen mukana. Niinpä minä myös tänään olen tehnyt testamenttini ja siinä määrännyt sinut perillisekseni.

Kunnioittavasti tervehtien kirkkoherraa ja hänen arvoisaa perhettään, merkitsen nimekseni alamainen pilanpitäjäsi

T. Skarlie.'

Magnhild oli paennut turvaan ullakolle mukanaan sekä kirje että iso paketti. Hän oli karannut käsiksi kirjeeseen ja lakkasi sitä lukemasta hämmentyneenä ja peloissaan, hän repäisi auki paketin ja löysi siitä useampia kertoja kaikkea sellaista mikä muodostaa naisen alusvaatetuksen. Hän nakkeli niitä joka puolelle, hehkuvan punastuneena, suutuksissaan ja hämillään. Hän istahti ja itki ääneensä.

Nyt hän tunsu uskaltavansa puhua. Hän juoksi alas rouvan luo, heittäytyi tämän kaulaan, kuiski: "anteeksi!" pisti kirjeen hänelle käteen ja katosi. Rouva ei ymmärtänyt hänen sanaansa "anteeksi!", mutta kyllä sen että hän itki ja oli suurella mielenliikutuksessa, otti kirjeen ja luki. Se näytti olevaa kummallinen muodoltaan; mutta sisällys tuntui hänestä sitä selvemältä, sillä olihan se vanhemman, järkevän miehen huolenpitoa ja kaikin puolin kunnioitettavaa. Se miellytti vanhaa perheen äitiä ja hän meni sitä miehelleen näyttämään. Tämä havaitsi samaa; hän alkoi uskoa että tämän omituisen miehen kanssa täytyi Magnhildin tulla onnelliseksi. Rouva haki kaikkialta Magnhildia sanoakseen tälle, että he molemmat, sekä kirkkoherra että hän, huomasivat kirjeen lupaavan hyvää. Kerrottiin Magnhildin olevan ullakolla, jonka takia rouva otti vaatetta yllensä, koska oli kylmä, ja nousi sinne ylös. Hän tapasi opettajattaren, jonka hän otti mukaansa. He eivät nähneet Magnhildia, vaan tavarat, jotka romustivat heitettyinä pitkin permanttoa, laatikoita ja kapsäkkejä. He kokoilivat ne yhteen, laskivat ne, tarkastivat niitä ja näkivät ne oivallisiksi. He ymmärsivät että sellainen lahja voi saattaa nuoren neidon hämilleen, mutta olihan antaja jo vanhempi mies, jolla oli lupa ottaa asia isällisesti. Tämän he sanoivat Magnhildille, kun vihdoon löysivät hänet. Ja hän — ei uskaltanut enää olla tuttavallinen. Tämä johtui siitä, että rouva opettajattaren avustamana puhui, kuten he itse sanoivat, järkeä hänelle. Hänen ei tulisi olla ylpeä, vaan muistaa olevansa köyhä tyttö, jolla ei ollut sukulaisia eikä tulevaisuutta.

Seuraavina päivinä kävi hän itsekseen salaista taistelua. Mutta häneltä puuttui siihen jänteveyttä. Ja mistäpä hän olisikaan sitä saanut? Mihin hän turvautuisi, kun kirkkoherran herrasväki niin ilmeisesti oli väsynyt häneen?

Vähän jälkepäin tuli laatikko sisältäen hänen pukujansa y.m. Magnhild antoi sen seistä, mutta opettajatar, joka niin hyvin ymmärsi tämän kainouden, piti huolta siitä että se avattiin. Hän ja rouva ottivat ulos vaatekappaleen toisensa perästä, eikä aikaakaan, kun Magnhild jo seisoi verhottuna toiseen pukuun toisensa perästä ison kuvastimen ääressä salin etusuojamassa. Ovet olivat suljetut, rouva ja opettajatar kovin innoissaan. Vihdoon tuli musta silkkipuku, eikä Magnhild enää jäänyt

väliäpitämättömäksi. Hän tunsu punastuvan mielihyvän nähdessään peilissä oman kuvansa hienon puvun puitteissa. Hän keksi ilmi oman itsensä pala palalta. Jos ne olivat kasvot, niin ei hän ennen kuin vasta tänään oikein ollut pannut merkille, että niiden kasvot, jotka hän nyt näki vieressään, valuivat yhteen, kun taas hänen kasvonsa — — Hän näki sen sillä itsetunnolla, minkä kaunis, hyvin istuva puku heti paikalla herättää.

Tämä hänen oman itsensä kuva seiso i päiväkausin elävänä hänen edessään. Hän varoi hämmentämästä sitä katselemalla enään itseään peilissä. Taaskin keräysivät nuo vanhat unelmat, jotka pyrkivät meren taa jotakin vierasta ja suurta etsimään.

Entäs naimaliitto? Sen työnsi hän tämmöisten tunnelmain vallitessa luotansa niinkuin laskuportaat, jotka vedetään maihin sittekun niitä on käytetty. Miten saattoi hän näin tehdä? — Niin, kuinka monasti hän niinä vuosina, jotka seurasivat, seisahtuikaan ajattelemaan tätä asiaa? Mutta se jäi hänelle aina yhtä käsittämättömäksi.

Häntä ei saatu taivutetuksi pukemaan yllensä yhtäkään noita uusia pukuja, sinä päivänä jolloin Skarlie oli tulossa, eikä myöskään lähtemään ulos häntä kohtaamaan; päinvastoin hän piiloutui näkyvistä. Myöhemmin ja ikäänkuin sattumoisin hän tuli näkyviin, johdonmukaisesti kohteli hän sekä naimiskauppaa että sulhasta jonakin, joka ei koskenut häntä.

Skarlie oli pirteänä; sekä rouva että kirkkoherra koettivat näet korvata Magnhildin puuttuvaa kohteliaisuutta, ja hän myösty i heidän ponnistuksiinsa oikein voittavalla tavalla. Opettajattaren mielestä hän oli suorastaan rakastettava.

Magnhild istui toisena iltana ruokasalissa järjestellen muutamia kapineita, jotka kuuluivat käsityökouluun ja nyt piti toimitettaman tilaajille. Hän oli yksinään ja Skarlie tuli vaiti ja hymyillen, lukitsi vitkaan oven jälkeensä ja istuutui hänen viereensä. Tyttö tunsu satulasepän hajun, mutta ei katsahtanut ylös. Skarlie haasteli kauan yhdentekeivistä asioista, niin että tyttö jälleen alkoi hengitellä tyynesti, uskalsipa vihdo in katsahtaakin häneen, joka istui siinä etukumarassa savutellen. Hän näki satulasepän kaljun pään, tuuheat kulmakarvat ja tylppänenän nykermän, sitten hänen suuret kouransa ja niiden niin omituiset kynnet, ne kun näet somanmuotoisina piilivät syvällä lihassa, joka taas kaikkialta, siis myös edestäpäin ympäröi ne vahvalla, pyöreällä kehyksellä. Etuisimmasta päästään ne olivat likaiset — seikka, josta opettajatar, jolla itsellään oli kauniit kädet, oli varoittanut oppilaitaan ikäänkuin kuoleman synnistä. Magnhild katseli niitä punertavia, yksitellen töröttäviä ihokarvoja, jotka kauttaaltaan peittivät noita kouria. Mies oli hetken aikaa ollut ääneti, mutta ikäänkuin tuntien olevansa tarkastuksen alaisena, oikaisi hän itseään ja ojentaen hymysuin toisen karvanyrkkinsä neitoa kohti ja sanoen: "Niin vain, Magnhild!" laski hän sen kumppalinsa molempain käsien peitoksi. Neitoa tärisytti kauttaaltaan, ja heti jälestä istui hän ikäänkuin hervottomana. Hän ei kyennyt liikahtamaan, ei osannut ajatella muuta kuin että suuri merirapu oli tarttunut häneen. Miehen pää tuli lähemmäs, silmätkin olivat kuin hummerin, ne pistivät. Sitä Magnhild ei vielä koskaan ollut niissä nähnyt, hän karkasi pystyyn. Skarlie jäi istumaan. Magnhild ei katsonut taaksensa, vaan alkoi askaroida, siinä missä seiso i, järjestellen loppuosaa käsityötekeleitään. Ei hän siis jättänyt huonetta missään tapauksessa, hetkisen perästä *mies* sen jätti.

Opettajatar puki Magnhildin seuraavana päivänä; rouvakin oli mukana, hän sanoi sen häntä ilahuttavan. Magnhild antoi kaiken tapahtua liikkumatta, äännättämättä, kyyneltä itkemättä.

Samoin vierassuojassa. Hän istui liikahtamatta. Häneen oli tullut lisää jotakin uhman näköistä. Muutamia neitsyeitä ja torppareita istui ja seiso i keittiön ovella, ja tässä, joka oli raollaan, hän näki lastenpäitä.

Lukkari pani virren soimaan, heti kun kirkkoherra tuli alas.

Magnhild ei silmänyyt sulhoansa. Pappi kosketti helliä soittimen kieliä, rouva itki, opettajatar samoin, mutta Magnhildin kylmyys vaikutti viluttavasti sekä edelliseen että molempiin jälkimäisiin. Puhe supistui lyhyeksi ja liikkui aivan yleisissä ajatuksissa. Jälestä tuli kuivia onnitteluja ja kiusallinen äänettämyys. Jopa satulaseppäkin oli hukannut hymynsä. Tuli kuin vapauttavana tieto, että päivällinen oli valmis.

Päivällispöydässä tahtoi kirkkoherra esittää maljan ja aloitti: "Rakas Magnhild, minä toivon, ettei sinulla ole mitään meitä vastaan — —", pitemmälle hän ei päässyt, sillä tässä tyrskähti Magnhild niin rajuun itkuun, että se vähitellen tempasi mukaansa rouvan, opettajattaren, vieläpä kirkkoherrankin ja tuokioksi seisahtui kaikki. Kirkkoherra yksin kykeni vasta vihdo in lisäämään lauseen: "Muista meitä!" Mutta siinä syntyi taas sama sydäntä särkevä itku, niin ettei mitään maljaa tullut juotua. Mitä tuo nyt oikeastaan oli, se ei selvennyt kellekkään heistä, paitsi ehkä sulhaselle, joka jäi olemaan vaiti.

Jälkiruoan aikana tuli yksi neitsyeistä sisään ja kuiskasi muutaman sanan morsiamelle. Siellä oli

Rönnaug, joka tahtoi jättää hänet hyvästi. Hän oli odottanut siitä asti kuin he menivät pöytänsä, eikä nyt voinut kauempaa odottaa. Magnhild lähti ulos. Rönnaug seisoj ulkona porstuan portailla, perin viluisena, hän ei sanonut tahtovansa olla sisällä tiellä. Hän katseli morsiamen pukua ja huomasi sen ylenmäärin hienoksi, hän veti lapasen toisesta kädestään ja pyyhkäisi siihen kätensä takapuolta. "Niin kyllä hän on rikas", sanoi Rönnaug, "mutta vaikka olisivat antaneet minulle hopeaisen hameen, en sittekään tahtoisi", ja hän lisäsi jotakin, jota ei sovi tässä kertoa, josta Magnhild hehkuvin poskin antoi hänelle kunnollisen korvatillikan. Kaulahuivi tosin lievensi sitä jonkun määrin, mutta kyllä se oli erittäin hyvin tarkoitettu.

Magnhild tuli jälleen sisään ja istahti, mutta ei paikalleen yljän viereen, vaan lavitsalle akkunan ääreen. Hän ei sanonut tahtovansa syödä enää. Ei auttanut, että häntä pyydettiin ainakin olemaan mukana kunnes muut olisivat valmiit. Hän ei sanonut jaksavansa.

Lähtö seurasi pian kahvin jälkeen. Sattui väliin eräs tapahtuma, joka hillitsi liikituksen millaiseksi tahansa tämä saattoikin sukeutua. Se oli se että ylkä — ensi kiireessä hän näytti karvaiselta pedolta — tuli kantaen sisään turkiskappaa, karvoilla sisustettuja patinoita, karvatakkia ja lakkia, karvanahkakäsineitä ja puuhkaa. Koko kantamuksensa hän laske Magnhildin jalkain juureen ja sanoi kuivan vakavasti: "Lasken tämän sinun jalkojesi juureen!" Räjähdettiin nauruun, johon Magnhildinkin täytyi yhtyä. Kaikki kokoontuivat tavarain ympärille, jotka makasivat hujan hajan matolla, ja kaikki joutuivat ihmetyksiin. Oli selvä, ettei Magnhildillekään ollut vastenmielistä nähdä eteensä hajotettavan semmoista lahjaa juuri talvimatkan edellä, jota varten hän oli saanut luvan lainata koko joukon kapineita.

Hiukan jälestäpäin seisoj hän verhottuna siniseen pukuunsa, ja sen verran lapsi tai nainen hän oli, että se hänestä tuntui hupaiselta. Välittömästi perään puettiin hänen yllensä uudet päällysvaatteet, verho verholta, yleisen mielenkiinnon vallitessa, joka nousi ylimmilleen silloin kun Magnhild talutettiin peilin ääreen katselemaan itseänsä. Hevonen oli ajettu porraspäihin, ja Skarlie saapui juuri, hänkin matkapuvussa, yllään koirannahkaturlit, päällyssaappaat ja säärystimet poronahkaiset sekä litteä turkislakki päässään. Hän oli melkein yhtä paksu kuin pitkä, ja nostaakseen vireille hilpeyttä ontua nilkutti hän peilin puoleen, asettuen kuivan lystikkäästi Magnhildin kanssa vierekkäin. Kaikki nauroivat, jopa morsian itsekin — vaietakseen kuitenkin kohta tuppisuuksi. Sama tuppisuus painoi vielä valtaansa hyvästijätön. Vasta heidän pappilan jätettyään pyrskähti nuorikko jälleen itkuun.

Hän katseli lumipeittoista sorakumpua kotinsa kohdalla, mutta väsyneenä, ikäänkuin hänkin sisältä olisi ollut soran ja lumen peitossa.

Sää oli kylmä. Laakso kapeni yhä ahtaammaksi, tie puikkelehti tiheän metsän lävitse. Yksinäinen tähti kimalsi.

Skarlie oli piirtänyt kuvia lumeen ruoskallaan, nyt osotti hän sillä tähteä ja alkoi hyräillä, sitten laulella jotakin skottilaista laulua. Se seurasi niinkuin raskasmielinen lintu myötä toiselta lumen alla painuksissa huokaavalta hongalta toisen luo. Magnhild kysyi sen sisällystä, ja se soveltui hyvin rekiretkelle syvällä metsässä. Skarlie kertoili enemmän Skotlannista, sen historiasta, oleskelustaan siellä.

Kerran aljettuaan jatkoi hän ja jutteli vähin erin niin rattoisia kaskuja, että Magnhildin, heidän astuessaan ulos reestä levähtämäänsä, täytyi ihmetellä sitä että hän oli jaksanut nauraa ja että he olivat ajaneet melkein kaksi peninkulmaa.

Skarlie auttoi Magnhildia ulos reestä ja sisälle majatalon suojiin, mutta lähti itse heti ulos antamaan apetta hevoselle.

Sisällä istui ylhäinen nuori nainen avoimen tulisijan ääressä ja lämmittelihe. Ylt'ympäri raheilla viruivat hänen päällysvaatteensa ollen osittain niin hienoista kankaista ja turkiksista tehdyt, että Magnhildin uteliaana täytyi tunnustella niitä. Myöskin matkapuku, jota nainen piti yllään, teki, mitä kankaaseen ja kuosiin tulee, saman vaikutuksen kuin luonnonhistoriassa aivan toisesta maailman osasta ilmestynyt eläin. Hänen kasvoissaan kuvastui nuoruus ja surunsekainen leppeys. Hän oli valkeaverinen, silmät olivat hänellä hieman raukeat, nenä hienon kaareva. Hiuksetkin olivat omituiseen tapaan asetetut. Lattialla käveli nuori laihahko mies edes ja takaisin. Hänen päällyssaappaansa seisoivat tulisijan luona, itse asteli hän ympärillä keveissä sahvianikengissä, jotka oli sisustettu valkoisella nahalla. Sirosti ja keveästi hän sipsutteli.

"Oletko sinä Skarliens nuori vaimo?" kysyi majatalon emäntä, eräs hieman vanhempi nainen, joka asetti tuolin takan ääreen Magnhildille. Ennenkuin Magnhild ennätti vastata, tuli Skarlie tuoden muutamia kapineita reestä. Hänen paljas päänsä, joka puoleksi nousi näkyviin kaiken pörröisen karvaympärystäänsä sisältä, poronahkakengät suurten laajain juurten lailla jatkuen lattialle vetivät herrasnaisen kummastelevat silmät puoleensa. — "Onko tuo vaimosi?" toisti emäntä, kääntyen Skarliens

puoleen. "Kyllä, se on vaimoni", sanoi toinen hilpeästi ja ontui edelleen. Nuori mies katseli Magnhildia, joka tunsu punastuvansa tuliseksi hänen katseensa alaisena. Tämä oli jotakin aivan uutta hänelle. Oliko se ilkkumista? Nyt jo herrasnainenkin katseli Magnhildia, emäntä pyysi tätä istumaan valkean loistoon, mutta hän jäi hämärään tuonnetmas rahille.

Kello oli kai jo kymmenen, kun he saapuivat Öreniin; mutta kaikki kynttilät olivat sammutetut, jopa siitakin talosta, jonka edustalle he seisautuivat. Heränneenä kulkusten kalinasta tuli vanha eukko portin edustalle, avasi ja kurkisti ulos, meni sitten takaisin ja sytytti. Hän kohtasi Magnhildin porstuassa, valaisi hänelle ja sanoi viimein: "Ollos sinä tervetullut!" Inhakka satulasepän haju täytti eteisen, sillä työpaja ja myymälä olivat vasemmalla. Äikeä haju esti Magnhildia vastaamasta. He poikkesivat oikealle. Magnhild riisui kiireesti päällysvaatteet yltänsä, sillä hän tunsu itseään oksettavan. Tuskin oli hän riisuutunut valmiiksi, ennenkun hän luomatta katsetta ympärilleen tai sanomatta mitään akalle, joka seisoi katsellen häntä kynttilän liekin takaa, meni ja avasi erään oven, jonka hän kohta sisään astuessaan oli pannut huomioonsa. Hän valaisi ensin sisään ja astui heti perästä sinne. Hän sulki oven lukkoon peräänsä. Eukko kuuli että siellä sisällä alkoivat huonekalut kolista, ja meni ovelle. Siinä kuuli hän, että yhtä sängyistä alettiin vetää pitkälle. Heti tuli Magnhild jälleen ulos, kynttilä kädessään. Hänen kasvonsa punersivat valonloisteessa. Hän näytti lujalta. Eukolle hän sanoi, ettei hän tahtonut häneltä mitään. Satulaseppä tuli vasta kauan aikaa perästäpäin, sillä hän hoiteli hevosta, jonka hän oli matkaa varten lainannut. Kynttilä seisoi salin pöydällä. Ei ollut ketään ylhäällä.

IV.

Tuosta illasta oli kulunut kaksi vuotta ja kolmattakin kelpo kappale.

Magnhild oli yhtä pitkältä perehtynyt uuteen totunnais-elämäänsä kuin vanhaan.

Kirkkoherra oli käynyt häntä katsomassa kolme neljä kertaa vuodessa, maaten yötä työpajan yläpuolella olevassa suojassa, missä Skarlie muuten vietti yönsä, kotosalla ollessaan. Päivisin hän oleskeli kapteenin tai tullivirkailijan tai nimismiehen luona. Sitä nimitettiin papinajoksi, kun ne päivät tulivat.

Silloin pelattiin shakkia päivisin ja korttia iltasin. Rouva ja neidit olivat myös pari kertaa käyneet alakerrassa tervehtimässä. Itse lastauspaikalla ei ollut sanottavasti ketään, jonka kanssa Magnhild seurusteli.

Bergeniin olivat Skarlie ja hän tehneet matkan. Mitä sillä lienee tapahtunut tai jäänyt tapahtumatta — vähät siitä, mutta sen perästä he eivät matkustaneet Bergeniin enempää kuin mihinkään muuallekaan.

Skarlie oli enemmän matkoilla kuin kotona, hän harjoitteli rahakeinottelua. Käsiyönsä hän melkein oli jättänyt sikseen, vaikka vielä pitikin myymälää. Magnhild itse oli jonkun aikaa seudulle tulonsa jälkeen, arvatenkin Skarlien välityksellä, saanut koulutoimikunnalta toimekseen ruveta erään käsityökoulun johtoon. Nyt hänellä oli joka päivä tunti tai kaksi isossa kansakoulussa, sitä paitsi antoi hän yksityisopetusta täysikasvuisille tytöille. Aika kului muuten käveltäissä, lauleltaissa ja hieman ommeltaissa, mutta lukua hän ei melkein ollenkaan harjoitellut. Se ikävystytti häntä.

Rönnaug oli heti hänen jälkeensä saapunut Öreniin. Hän oli ottanut palveluspaikan likimmällä kyyti-asemalla ansaitakseen nopeasti rahoja Amerikan piljettiä varten. Hän ei sanonut tahtovansa virua täällä enää minään hylkiönä.

Magnhild otti huostaansa Rönnaugin rahat ja pelästyi siitä että ne niin nopeasti karttuivat. Sillä hänellä oli omat ajatuksensa siitä asiasta. Nyt oli piljetti ostettu, Magnhild jäisi tänne olemaan ypo yksinään.

Nostihan se vireille monet ajatukset, että matka valtameren poikki tuota outoa ja ehkä suurtakin päämäärää kohti menestyisi toiselta niin helposti eikä toiselta ollenkaan.

Aamulla tämän läpivalvotun yön jälkeen astui hän tavallisen kiertokävelynsä laivalaiturille nähdäkseen höyrylaivan tulevan. Hän näki tavallisen määrän kauppamatkailijoita astuvan maihin, tavallisen joukon kohvertteja kannettavan heidän peräänsä, mutta tänä päivänä näki hän sitä paitsi kalpean, pitkä- ja pehmeä-tukkaisen sekä suurisilmäisen miehen kulkevan ison laatikon ympärillä, jonka hän vihdoin vaivalla sai tavaravaunun päälle hinatuksi. "Varovasti! varovasti!" hoki hän yhtenä. Se oli

varmaankin piano.

Kurkistettuaan pikimmältään kouluun näki Magnhild saman kalpean miehen ja ison laatikon hänen takanaan seisovan talonsa oven edustalla. Yksi majatalon isännistä oli mukana. Skarliella oli salin ja makuusuojan yläpuolella olevat huoneet varattuina vuokrattaviksi matkustajille, kun majatalot sattuivat olemaan täysinä. Tämä matkustaja oli kivulloinen ja tahtoi mieluummin asua yksin.

Magnhild ei ollut ajatellut huonetta pitemmälti vuokrattavaksi ja siten ottaa liikaa huolta vastuulleen. Hän kävi epäroiväksi. Mies tuli nyt lähemmäs. Sellaisia silmiä ei Magnhild ollut vielä milloinkaan nähnyt, ei milloinkaan niin hienoja, niin sielukkaita kasvoja. Kerrassaan lumoovina nuo silmät kiehtoivat häntä. Oli ikäänkuin yht'aikaa kaksi ilmettä tuossa katseessa, sisätysten toinen toisensa takana. Hän ei kyennyt itse tarkemmin tutkimaan seikkaa, mutta se valtasi hänet siinä määrin, että hän pisti etusormen suuhunsa ja unohti vastata.

Nyt vieraan kasvot vaihtoivat ilmettä, hän kävi tähystävän näköiseksi. Magnhild tunsi sen, havahti, punastui, vastasi ja lähti. *Mitä* hän vastasi? Myönsikö vai kielsikö? Isäntä meni perästä. Vastaus oli siis myöntävä. Magnhildin täytyi ensin astua ylös katsomaan oliko kaikki kunnossa, sillä hän ei luottanut enää omaan säntillisyyteensä.

Syntyi kauhea puuha, kun piano oli hommattava paikalleen ylös; aikaa otti myöskin sängyn ja sohvan siirrot j.n.e. Mutta kerran kaikki puuha kuitenkin loppui, kaikki hiljeni. Kalpea mies oli varmaankin väsynyt. Eikä aikaakaan, niin Magnhild ei enää kuullut yhtään askelta, yhtään kolinaa päänsä päältä.

On erotusta sen hiljaisuuden välillä, joka on täynnä, ja sen, joka on tyhjä.

Ei Magnhildkaan uskaltanut liikahtaa. Hän odotti ja kuunteli. Tulisiko piano soimaan? Olihan vieras säveltäjä, niin oli isäntä sanonut. Olipa hänkin mielestään lukenut tuon nimen sanomista. Millaiseltahan tuollaisen soitto kuuluisi? Täytyisihän siinä ikäänkuin ihmeitä tapahtua! Täytyihän kumminkin siitä helähtää jotakin hänen köyhään elämäänsä, joka siitä kajahtaisi. Hän tarvitsi mielestään jonkin mahtavan hengen ilmestystä itselleen. Hänen katseensa luisui kukkasten yli, jotka koristivat hänen ikkunoitaan ja joilla auringon säteet vilkkuivat. Silmät tähdättyinä "Kauppatatkueseen erämaassa", joka riippui kehyksissä lasin alla oven pielessä ja joka nyt kerrassaan näytti hänestä niin eloisalta, niin somasti järjestetyltä ryhmiin ja henkilöihin nähden — korvat herkkinä tajuamaan lintujen viserrystä naapurin puutarhassa ja harakkain säkätystä edempänä vainiolla, hän istui iloiten ja odotti. Halki ilon viilsi kysymys: "Tyytyyköhän Skarlie nyt siihen, mitä olet tehnyt? Uusi sohva voi saada vahinkoa, uusi sänky samoin pilaantua?... Mies on kivulloinen, ei kukaan saata tietää..." Magnhild nousi istualle, otti esiin kynän, mustetta, paperia ja kirjoitti Skarlielle ensi kerran eläessään. Toista tuntia hän ponnisteli ennenkuin kirje valmistui. Se kuului näin:

'Olen vuokrannut salin ja makuukamarin yläpuolella olevat huoneet erälle kivulloiselle herralle, joka soittaa pianoa. Hintojen määrääminen jääköön sinun tehtäväksesi.

Olen antanut kantaa yhden uusista sohvista (jouhilla täytöstetyn) sekä yhden joustavapohjaisista sängyistä sinne ylös. Vuokralaisemme tahtoo asustaa pehmeästi. Ehkei se ollut minulta oikein tehty.

Magnhild.'

Hän oli pyyhkäissyt pois sanat: "Nyt saan kuulla soittoa." Pällekirjoitus oli tuottanut tukaluutta; hän jätti mitään käyttämättä. "Vaimosi" oli hän ensin kirjoittanut alle, mutta sitten pyyhkäissyt sen. — Tämän muotoisena kirje kyhättiin puhtaaksi ja pantiin menemään; se helpotti hänen mieltänsä. Hän istui taas tyynnä alas odottamaan. Hän kuuli herran saavan päivällistä, hän söi silloin itsekin hiukan ja uinahti uneen. Eipä hän ollutkaan nukkunut juuri ollenkaan edellisenä yönä.

Hän heräsi, — vieras ei vielä soittanut; Magnhild nukkui jälleen ja näki unta, että jossain oli silta pingotettu tunturilta tunturille. Hän sanoi itsekseen että se oli Kölnin viereinen silta, josta suuri kivipainos-kuva riippui seinällä sänkykamarin kohdalla. Mutta nyt se kumminkin ulottui toisen korkean tunturin harjulta poikki syvän laakson toiselle, kohoten korkeana ristikkorakenteena ylös maasta. Kuta kauemmin hän sitä katseli, sitä vienommaksi ja värikkäämmäksi se sukeutui, sillä katso! se oli kutoutunut sateenkaaren säikeistä ja se seisoi säkenöiden ja läpikuultavana kuin kohtisuoraan tunturiselänteeltä selänteelle vedetty viiva. Mutta tämän poikki pingotettiin ristikkäin toinen silta, siitpä molemmat heilumaan vitkallista, kaksijakoista tahtia, ja pian oli siitä laakso sädemerenä, missä kaikki värit välkkyivät ja heiluivat ristin rastin, siltoja vain ei enää näkynyt. Eipä tuntuereitakaan enää ollut, vaan riutuvat värit yksinään täyttivät kaikki ajateltavissa olevat näköalat. Kuinka avarat ne olivat! kuinka kauas hän nyt pystyi näkemään? Hän hätäntyi äärettömyydessä ja heräsi... Hän kuuli soitettavan päänsä yläpuolella. Talon ulkopuolella seistiin paikka täynnä väkeä, joka hiljaa silmäili ylöspäin.

Magnhild ei liikahtanut. Sävel virtasi täyteläänä, valoisa kauneus loisti hänen soitostaan. Magnhild istui kuunnellen, kunnes tunki soiton virtana valavan päätänsä, käsiänsä, helmaansa. Tästä valui siunausta hänen pikkukodilleen, sen sisäinen kyynelmaailma loisti ikihelmien valossa. Hän työnsi tuolinsa syvemmälle nurkkaan. Mutta sielläkin, missä hän istui, tunki hän olevansa kaikkivähän Salliman nähtävissä, joka oli hänen kohtalonsa salannut. Taiteilija soitteli säveliään kuuluviin tiedosta, jota Magnhildilla ei ollut, mutta intohimoksi, joka samassa heräsi hänessä. Hän ojensi ulos kätensä, vetäisi ne kohta takaisin puoleensa ja hyrskähti itkuun.

Kauan tämän ohi mentyä — kun kansa jo oli hajonnut ja taiteilija vaiennut — istui Magnhild vielä paikallaan. Elämällä oli tarkoitus, myös hänkin saisi astua sinne sisään rikasta ihanuutta nauttimaan. Niinkuin nyt lauloi hänessä, olisi kerran laulava hänen ympärillään! Riisuessaan yltänsä käytti hän siihen sekä salia että makuusuojaa jopa puolta tuntia tavallista runsaammin. Hän laskeutui makuulle, ensikerran tuntien omaavansa jotakin, jota varten kannatti nousta. Hän kuuli yläpuolellaan taiteilijan askeleet, jotka olivat köykäisemmät kuin muiden. Myöskin kosketteli hän huonekaluja vienon varovasti; hänen silmistään loisti hyvänthahtoisuus, tämä loisto sekä sen takainen syvä, puoleensa vetävä ilme oli se, mitä Magnhild viimeiseksi selvään huomasi.

Seurasi päiviä, joita on mahdoton kuvata. Magnhild kävi opetustunneillaan, mutta riensi niiltä kotia, jossa musiikki otti häntä vastaan, ja talon ympärillä kihisi kuuntelijoita. Hän tuskin ollenkaan enää jätti kotiansa. Joko oli taiteilija kotona ja Magnhild odotti hänen soittoansa, tai lähti edellinen kävelyllä ja jälkimäinen odotti häntä kotiin palaavaksi. Magnhild punastui, kun hän käväisi tervehtimässä ja vetäytyi peremmäksi. Jos taiteilija tuli saliin pyytämään jotakin, tärähti Magnhild läpitsensä, kun edellisen jalat kuuluivat lähestyvän. Hän seisoi hämmentyneenä ja tuskin tajusi, mitä mies pyysi siinä seistessään. He olivat tuskin puhuneet keskenään kymmentä sanaa kymmeneen päivään, mutta nainen tiesi jo miehen pienimmätkin totunnaistavat, pienimmät erikoisseikat hänen puvussaan. Hän näki milloin tuo ruskea pehmyt tukka asui korvan takana tai oli vierähtänyt eteen päin, milloin hänen harmaa hattunsa ajelehti niskassa tai kohosi otsalle, milloin hän käytti käsineitä tai milloin oli käyttämättä, milloin hänellä oli hartiot käärittyinä villaroiittiin, milloin ei. Entäs nainen itse? Kaksi uutta kesäpukua oli hän teettänyt itselleen, ja kävi vain puettuna toiseen. Uuden hatun oli hän ostanut.

Hän luuli syntyneensä soitantoa varten — mutta ei tuntenut ollenkaan halua minkään alun tekoon. Häntä tyydytti kyllin tuon toisen soitto ja läheisyys.

Hän kehkeytyi päivä päivältä yhä runsaammin versovaan ajatusten silmikkoelämään. Se oli alkuaan valmistaunut hänen uneilu-elämästään, mutta musiikin ilmaa tunki hän nyt kaipaavansa elääkseen. Hän ei älynnyt, että tuon miehen vieno olento, jota sairaus oli vielä enemmän henkevöittänyt, oli hänen elämässään jotakin uutta, kallista, ajatuksia elvyttävää. Siitä mielihyvää, jota taiteilija vaikutti ja josta Magnhild punastui, siitä tämä kiitti ja kunnioitti yksin soiton säveliä.

Koulussa sai hän yksityishenkilöä kohtaan mielenkiinnon, jommoista hän ei koskaan ennen ollut tuntenut, vieläpä merimiehen vaimonkin kanssa, joka siivosi hänen asuntoaan, antausi hän haasteluun. Hänen sielustaan revähti joka päivä rikki joku peittävä esiverho. Hän pehmeni niinkuin siirto-iässä oleva nainen, jota ikää hän ei koskaan ollut kokenut. Kirjoja, joita hän oli pappilassa lukenut tai kuullut luettavan, nousi jälleen uusina eloon hänelle. Nousi ilmi henkilöitä, joita hän ei silloin ollut nähnyt; ne saivat verta, väriä, eloa. Olipa tapauksia elämästä tai kirjoista, jotka aikoinaan olivat liukuneet ohi sumuna; nyt vasta sumu niistä haihtui ja hälveni ja äkkiä astui ilmi elokuvia. Magnhild heräsi, kuten itämainen impi, seraljiin suljettuna, jonakin päivänä herää lauluun akkunansa alta ja turbaanin väläykseen.

V.

Kun Magnhild eräänä aamuna hilpeänä ja hiljakseen hyräillen astui saliin mennäkseen avaamaan akkunaa kadulle päin, seiso herrasnainen vastapäätä avoimessa akkunassa toisella puolen katua.

Talo sitä ympäröivässä puutarhassa oli sangen matala, sen omisti eräs paikalta muuttanut virkamies; lehvästöä oli kutoutunut palmikoiksi akkunain ympärille riippuen nyt osittain näiden päällitse alas. Herrasnainen järjesteli par'aikaa lehtipalmikoita, jotka roikkuivat tiellä. Hänen oli päänsä ympäröity kutreilla, pikemmin mustilla kuin ruskeilla. Silmät loistivat, otsa oli matala, mutta leveä, kulmakarvat olivat sangen suorat, nenä samoin, mutta voimakas ja pyöreä, suu uhkea, kaula kohosi niin komeasti olkapäiden välistä, että Magnhildinkin täytyi se huomata. Avoimet puvunhihat olivat luisuneet takaisin ylös lehväpalmikoiden kanssa otellessa ja paljastivat käsivarret. Magnhild ei saanut silmiänsä hänestä

irroitetuiksi. Kun nainen keksi Magnhildin, nyökkäsi hän ylitse tälle ja hymähti.

Magnhild hämmentyi ja vetäysi takaperin.

Samassa tuli eräs lapsi herrasnaisen luo, joka kallistui sen puoleen ja suuteli sitä. Lapsenkin päätä peittivät kutrit, vaikka vaaleat, kasvot eivät olleet äidin ja olivat kuitenkin äidin moiset. Väri se oli harhaanviepä, sillä lapsi oli vaaleanverinen. Lapsi kiipesi tuolille ja katsahti ulos. Äiti kävi taas käsiksi palmikoihin, mutta silmäili Magnhildiin päin. Kummallinen silmäys! Magnhild asetti päähänsä hatun, hänen oli mentävä kouluun, mutta tuo silmäys teki, että hän lähti ulos takatietä ja palasi samaa tietä tuntia myöhemmin.

Herra soitteli. Magnhild seiso hetkisen somassa puutarhassaan kuunnellen, mutta hänen täytyi mennä sisään nähdäkseen mitä tämä soittelu vaikutti kauniiseen rouvaan. Hän meni keittiöön ja sieltä saliin, mutta pysyi piilossa. Ei! ei mitään vierasta herrasnaista ollutkaan ikkunassa toisella puolen. Magnhild tuns olonsa keventyneeksi ja astui esiin. Hänen piti siirrellä muutamia kukkaruukkuja auringon mukaan — hänen tavallista työtänsä. Hän oli vähällä pudottaa kukkaruukun kadulle, sillä siinäpä vieras nainen pistikin päänsä sisään avoimesta ikkunasta. "Älä pelästy!" hymyili hän niin suostuttavalla anteeksipyyntön anomuksella, että se voitti kaiken ystävällisyyden tai rukouksen minkä Magnhild ennestään tuns. "Saanhän minä tulla sisään teille vai kuinka?" Ja ennenkuin Magnhild ajatteli vastausta, oli hän jo tulossa. Toisessa tuokiossa hän seiso korkeana ja kauniina Magnhildin edessä. Outo tuoksu leijaili hänen ympärillään, hänen astellessaan siellä sisällä jutellen milloin kivipainoskuvista seinillä, milloin laaksosta, tunturista tai kansasta. Äänen sointu, tuoksu, käyskely, silmät, jopa puvun kangas ja aistikkuus ja semminkin rohkea värien yhtymys tenhosi mielet. Siitä silmänräpäyksestä alkaen, jolloin hän huoneeseen astui, oli se hänen omansa, jos hän haisteli kukkaa ja sanoi siitä jotakin, tuli siitä kaksin verroin kukka — se, mitä nämä silmät katselivat, sai juuri sen verran arvoa, minkä hän sille antoi.

Yläkerrasta kuului askelia. Herrasnainen seisahtui, Magnhild punastui. Edellinen hymyili, Magnhild kiirehti sanomaan: "Se on eräs majakas... joka..." "Minä tiedän sen, hän otti minut eilen vastaan laiturilla." Magnhildin silmät lensivät suuriksi. Rouva tuli likemmäs: "Minun mieheni ja hän ovat oikein ystävykset keskenään." Rouva kääntyi hyräillen ja katseli makuukamarin seinän ja ikkunan välisessä nurkassa olevaa lyömäkelloa. "Onko kello täällä jo niin paljon?" Hän katsahti omaa kelloansa. "Meidän piti lähteä ulos k:lo yksitoista tänä päivänä. Te tulette kai mukaan, eikös niin? Näyttäkää meille kauniimmat kohdat metsässä kirkon takana ja siitä ylös vuoren kupeita pitkin!" Magnhild vastasi oitis myöntäen.

"Kuulkaas tiedätekö mitä? Minä juoksen ylös hänen luokseen ja sanon, että te tulette mukaan, ja niin lähdemme heti paikalla!" Hän pusersi lievästi Magnhildin kättä, avasi oven ja juoksi portaita ylös herran luo. Magnhild jäi seisomaan paikalle — aivan kelmeänä.

Päätä pyörrytti, korvissa humisi, Magnhild kellahti. Eipä sentään romahtaen, ei vaan, kohta perästä oli niin tyhjää ja hiljaista. Pari narisevaa askelta ylhäältä eikä sen perästä mitään.

Hän seiso varmasti kauan niin. Tartuttiin oveen ja hän karkasi molemmin käsin kiinni sydämeensä. Siitä hän tahtoi paeta. Mutta tuo pienoinen valkokutrinen lapsenpää pistäysi ovesta sisään, sen silmät olivat niin raukeat ja vakavat. "Onko äiti täällä?" kysyi hän niin varovasti. "Hän on siellä ylhäällä", vastasi Magnhild, ja oman äänensä soidessa ja sanain sisällyksen kuullessaan tuns hän itkun ja hänen täytyi kääntyä toisaalle. Lapsi oli vetänyt päänsä takaisin, sulkenut oven.

Magnhild ei ehtinyt heti selvittää itselleen, mitä oli tapahtunut, sillä lapsi tuli takaisin alas hänen luokseen: "Äiti tulee; minun piti käydä sinun luonasi. — — Miks sinä itket?" — Mutta Magnhild ei itkenyt. Hän ei vastannut lapselle. "Nyt äiti tulee." Ja Magnhild kuulikin rouvan tulon portaista. Silloin hän meni sisään makuukamariin. Hän kuuli muutamia sanoja vaihdettavan salissa lapsen ja äidin välillä sekä sitten kauhukseen käytävän kiinni makuukamarin lukkoon. Rouva tuli sisään. Hänen silmissään ei näkynyt syyllisyyden vilaustakaan, vaan ne levittivät läpi huoneen onnea, lämpöä, avomielisyyttä. Mutta kohdatessaan Magnhildin silmiä, niissä vaihtui ilme, niin että toinen hämmentyi ja loi katseensa maahan.

Rouva tuli aivan perille asti. Hän kietaisi kätensä Magnhildin vyötäisille, laski toisen hänen olkapäälleen. Magnhildin täytyi katsahtaa jälleen ylös ja hän kohtasi silloin tuskallisen hymyn. Se oli samalla niin hyvä, niin luja ja siksi niin houkutteleva, että hän salli tuon painaltaa itseään poveansa vastaan ja pian häntä suudeltiin — ensin hiljaa, ikäänkuin hänen päällensä olisi vain hengitetty, samalla kuin tuo tuntematon, aina myötäseuraava tuoksu ympäröi heitä ja silkkipuku kahisi kuiskauksen tavoin — sitten kiivaasti — povi aaltoili häntä vastaan ja hengitystä vedettiin syvästi ikäänkuin hengenhäädässä.

Taaskin ääneti, ja sitten kuiskien: "Tule nyt!" Nainen kävi edellä, taluttaen Magnhildia kädestä. Olihan Magnhild vain lapsi kokemuksessa. Ristiriitaisin tuntein seiso hän siinä somassa matalassa

majassa, jossa vieras rouva asui, edessään avonaiset kohveritit ja vaatteita levitettyinä kahteen suojaan.

Rouva haeskeli eräästä kohvertista ja tuli tuoden esiin valkoisen pitsihuivin. "Tämä sopii teille paremmin kuin se mikä teillä on yllänne, sillä se ei sovi teille ollenkaan", sanoi hän päästään auki sen huivin ja sitoen päälle toisen ruususalmuun, ja Magnhild tunsu itse tämän sopivan hyvin punaista pukuverhoa vastaan. "Vaun kuinka te pidätte tukkaanne? Teidänhän kasvonne ovat soikeat — ja sitten tuommainen tukanasento? Ei —" ja ennenkuin Magnhild ehti tehdä vastarintaa, oli hänet painettu alas tuolille. "Nyt minä koetan —!" Rouva alkoi päästää hajalle. Magnhild yritti sanoa jotakin vastaan tulipunaisena ja säikähtyneenä, mutta kohtasi lujan: "Ei suinkaan!" Tuntui ikäänkuin tahtoa säteilevän komean rouvan sanoista, käsivarsista, sormien päistä. Magnhildin tukkalaite hajotettiin, laskettiin irralle, järjestettiin, sidottiin sitten solmuksi niskaan, josta se muuten jäi valtoimena riippumaan. "Katsos nyt!" ja edessä pidettiin peiliä. Kaikesta tästä nuoren naisen hämmennys eneni siinä määrin, että hän tuskin enää tiesi ketä itse katseli peiliä hänen edessään pidettäessä. Komea rouva hänen edessään, tuoksu hänen ympärillään ja hänen polvensa vieressä lapsi, joka vakavin silmin katsellen sanoi: "Nyt sa olet kaunis!" — ja herra ikkunassa, joka myös silmäili alaspäin ja hymyili — Magnhild nousi seisaalle ja tahtoi paeta, mutta ainoastaan joutuakseen rouvan syleiltäväksi sekä peremmälle huoneeseen vedetyksi. "Älä ujostele! Me pidämme vielä hauskaa yhdessä", ja hänen ystävyytensä uhkui taas samaa sydämen hellyyttä, jonka vertaa Magnhild ei vielä koskaan ollut kokenut. "Juoskaa nyt toiselta puolen noutamaan hattuanne, niin saamme sitten mennä!"

Magnhild meni. Hän oli tuskin vielä yksin, kun ahdistus, suru kuristi hänen sydäntään, ja vieras rouva seisoi hänen silmissään inhottavana, päälletunkevana, jopa hänen hyvyytensäkin vääntyneenä — suhtamäärän puutteeksi — Magnhild ei löytänyt sanaa oikein ilmaisemaan sitä mikä häntä vaivasi.

"No, ettekö jo tule?" lausui rouva sädehtien ikkunasta sisään päässään hattu, jonka röytä oli kääritty ylöspäin ja josta heilui väikkyvä sulkatöyhtö. Heittäen taakseen hiuskutrinsa hän pujotti käsiin sormiinsa. "Ei tuo hattu sentään hullummin vaateta teitä. Tulkaa nyt!" — Ja Magnhild tuli. Pienokainen suikelti heti hänen turviinsa. "Minä menen sinun mukana!" hän sanoi. Magnhild ei kuullut tätä, sillä hän kuuli vain portaisissa asteltavan; Tanden, säveltäjän piti myös tuleman mukaan. "Sinun kätesi vapisee!" sanoi pikku tyttö. Pikainen katse rouvalta, josta Magnhild tunsu punan polttavan kaulaansa, poskiensa, ohimoitaan, — vielä yksi katse Tandelta, joka nyt seisoi katuportailta ja ollen hieman hämillään tervehti. "Menemmekö ylös metsään?" kysyi pienokainen, joka piti häntä kiinni kädestä. "Kyllä", vastasi rouva; "eikös tästä käy oikotie poikki maiden, talon taitse?" — "Kyllä." — "No mennään sitte sitä."

He astuivat jälleen huoneeseen ja ulos takatietä läpi puutarhan ja poikki niittyjen. Metsää kasvoi ylhäällä vasemmalla puolen kirkkoa peittäen alinta tunturinrinnettä. Magnhild ja lapsi astuivat edellä, rouva ja Tande tulivat perässä. "Mikä on nimesi?" kysyi pikku tyttö. — "Magnhild." — "Sepä on mukavaa, sillä minun nimeni on Magda, ja se on melkein samaa kuin Magnhild." Kohta jälestä hän kysyi: "Oletko nähnyt isääni virkapuvussa?" Ei, sitä Magnhild ei ollut nähnyt. "Hän tulee pian tänne hänkin, ja silloin minä pyydän häntä pukeutumaan univormuun." Hän jäi juttelemaan isästään, jota hän tuntui rakastavan yli kaiken muun maailmassa. Toisia sanoja Magnhild kuuli, toisia ei kuullut. Takanatulijat haastelivat niin hiljaa, ettei hän voinut sanaakaan erottaa, vaikka he tulivatkin kohta kintereillä. Kerran vain hän äkkiä katsahtaessaan taakseen huomasi rouvan mielenilmeen huolestuneeksi, Tanden vakavaksi.

He olivat metsässä. "Kah, tässähan meillä onkin heti mitä viehättävin paikka!" puhkesi rouva puhumaan, ja nyt hän sädehti uudelleen, ikäänkuin hänen mielentilansa ei koskaan olisi ollutkaan muuta kuin mitä riemastuneinta. "Tähän me majoaudumme!" ja samassa istahti hän heikosti huudahtaen ja naurahtaen. Tande istausi vitkalleen ja vähän syrjemmäs, Magnhild ja pikku tyttö toisella puolella. Pienokainen juoksahti kohta taas ylös, sillä hänen äitinsä halusi kukkasia, sammalia, ruohoja ja heinänkorsia. Hän ryhtyi sitelemään kukkasvihkoja, eikä pienokainen lie nyt ensikertaa hänelle vihon aineksia poiminut, sillä hän tiesi kaikkien eri kukkasten nimet ja tuli aina ihastuksesta ilakoiden tavattuansa jotakin, mitä äiti ei ollut nähnyt, mutta minkä tyttö tiesi olevan tälle mieluisaa.

Ajatuksia lausuttiin. Muutamia, ei kaikkia sieppasi kuuluviinsa Tande, joka oikoi ruohossa ja näytti tahtovan levähtää. Mutta siitä tuokiosta alkaen, jolloin he osuivat juttelemaan eräästä asiasta, joka oli sattunut juuri niinä päivinä, nim. että eräs miehensä hyljännyt vaimo sittemmin joutui rakastajansa hylkäämäksi, otti Tande vilkkaasti osaa keskusteluun soimaten ankarasti rakastajaa, jota taas rouva Bang puolusti: ei ollut muka hyvä toimia rakkauden perustalla, jota ei enää ollut olemassa. Mutta ainakin velvollisuuden perustalla, arveli Tande. Ah, velvollisuudenhan he jo olivat heittäneet hyvästi, vastasi rouva ja pisti kukkia koristeeksi Magdan hattuun. Keskustelun jatkuessa ilmeni aina tilapäisesti, että rouva seurusteli maan parhaissa piireissä, että hän oli laajalti matkustellut ja että hänellä varmaan oli varoja elää missä ja miten vain itse halusi. Ja kuitenkin istui hän vain täällä hiljaksen huolehtien Magnhildin, Tanden ja lapsensa parasta. Kaikille näistä mainituista oli hänellä lempeä sana varalla; jokaisen pikku lauseen hän otti talteen ja sai siitä kohta suetuksi jotakin, samoin kuin niistä

ruohonkorsista, joita hän nyt pujotti yksitellen kukkakimppuunsa, jopa niin ettei ne sinne hukkuneet, vaan pääsivät näkyviin.

Tanden kaidat, kalpeat kasvot ihmeen hienoine hymyineen ja pehmeine hiuksineen, jotka ikäänkuin hyväillen kietoivat kasvot kehiinsä, vilkastuivat vähitellen.

Olihan tuo värikäs, lämmin nainen, jonka luona hän nyt istui, osa siitä maailmasta, jossa hän runoili ja eleli.

Se paikka, missä he istuivat, oli koivujen ja haapojen ympäröimä. Mänty ei ollut vielä päässyt näitä kukistamaan, vaikka sen vesat jo töröttivät esiin. Niin kauan saivat myös kukat ja ruoho elää — vaan ei kauemmin.

VI.

Magnhild heräsi toisena aamuna — ei suloisiin muistelmiin, kuten joka päivä lähinnä ennen kuluneina viikkoina. Siinä mihin hänen oli noustava, oli jotakin, jota hän pelkäsi, paitsi että se vielä aiheutti tuskaa. Ja kuitenkin kaikenkin se häntä viehätti — mitä hän olisikaan tänään kokeva?

Hän oli nukkunut kauan. Tultuaan saliin, näki hän rouva Bangin avoimessa akkunassa ja sai heti tervehdyksen ja päänyökkäyksen. Jotakin hattua kohotettiin näkyviin ja väikyteltiin. Vähän jälkeinpäin oli Magnhild niin kokonaan hänen herttaisen hyvytensä, kauneutensa, elävyytensä lumeissa, että hän oli vähällä unohtaa mennä opetustunnilleen.

Sopuisa suostumushuuto kohtasi häntä koulussa, kun hän tuli tukka uudessa asennossa, uusi hattu päässä ja valkoinen pitsikaulahinen punaisen puvun päällä! Magnhild oli itse pukunsa vuoksi hämmentynyt ja hämmentyi yhä lisää. Mutta se vilpitön hyväksyntä, joka moniäänisenä seurasi, lohdutti häntä pian ja hän lähti koulusta samalla tunteella kuin virkamies, joka on ylennyt asteen verran arvossa.

Tänäkin päivänä oli kaunis ilma. Sentähden päätettiin tehdä huviretki jälkeen puolisten. Edellä puolenpäivää soitteli Tande. Akkunat olivat selkiselällään joka puolella, ja rouva Bang istui omassa ikkunassaan itkien. Kansaa kuleksi ohitse ja tuijotti, mutta rouva ei piitannut siitä.

Tanden tänpäiväisessä soitossa oli jotakin niin intohimaisen hyrskyisää ja toisinaan niin tuskankirkuvaa, jommoista Magnhild ei vielä milloinkaan ollut kuullut. Ehkä soittaja itsekin tunsu siinä tahattomasti hairahtuneensa, sillä hän hillitsi itsensä äkkiä ja viritti eleille koko virrallisen valoisia, säteikkaitä kuvia juoksemaan keskelle päivänpaistetta ja hyönteisten surinaa. Kastepisaroista kostea takasuvipäivä tarjosi näköalan, joka täydeltään tulvi hauskoja havaintoja. Kadunpöly, joka oli kuivamaisillaan, kimalteli tuhansin helmin, nurmella välkkyivät värit vihreinä, pelloilla keltaisen ja ruskean sävyyn. Metsässä värien loiste vivahteli yhtenäin vaihdellen keltaiseen, punaiseen, ruskeaan ja vihreään. Mahtavan tunturin ylimmän huipun ilma ei vielä koskaan liene kyllemmälti ollut mehustettuna sinisellä. Tämä esiintyi väkevästi merenlahden ympäriltä kohoavain, kiiltäviki kuluneiden kalliovuorten välkkyvän harmaan rinnalla. Soitto keskittyi, siinä värähti vielä tuskan tunne, mutta vain kaikuna tai särkyneenä pisaroiksi, jotka silloin tällöin solisivat uuden tunnelman aurinkovoimaan. Rouva Bang oli pannut päänsä käsivarren nojaan. Magnhild katseli hartioiden liikkeitä, itse hän vetäysi takaisinpäin. Häntä ei miellyttänyt moinen näytteillepano.

Jälkeenpuolenpäivän kävelyllä täytyi Magnhildin taas astua edellä lapsen kanssa, molemmat muut tulivat perästä kuiskaten. He kokoontuivat nyt toiselle paikalle, vähän matkaa ylemmäs tunturille. Rouva Bang oli itkenyt. Tande oli ääneti, mutta näytti ehkä vielä tavallistaan henkisentyneemmältä.

Keskustelu lähti tänään Norjan vuonomaisemasta, miten ne tunturit, jotka kaikkialta sulkevat, vaikuttavat mieleen painostavasti. Mainittiin kaikki kansan henkisen elämän esteet; sovinnaisuus, totunnaiselämä, ennen kaikkea totunnainen kristillisuus, ulkokullaisuus luistivat rataansa rattoisaa menoa, rakkauden oikeus esitettiin äärettömäksi — — "Kas nyt tuota, joka taas istuu etusormi suussaan!" naurahti rouva Bang. Magnhild säikähtyi sanomattomasti ja hilpeämieli nousi.

Vähän myöhemmin Magnhild antoi Magdan pistää kukkia ja ruohoja tukkaansa. Hän laulaa hyräili, kuten oli tottunut siitä asti kun hän pappilassa nuottien mukaan lauleli. Tällä kertaa hänen säännötön laulunsa elpyi tavallista vilkkaampaan vauhtiin, kun ajatukset täyttivät sen kuten tuulet purjeen. Kuta korkeammalle hän nousi, sitä kovemmin hän lauloi, kunnes Magda sanoi: "Tuolla tulee äiti!" Magnhild

vaikeni. Aivan oikein tulikin rouva Bang, ja vähän jälestä Tande: "Mutta, lapsi, laulathan sinä?" He olivat päivän kuluessa alkaneet sinutella toisiaan, s.o. rouva Bang sinutteli puolestaan, Magnhild ei saattanut tehdä samoin. — "Sepä oli korkein ja kirkkain sopraano, mitä pitkään aikaan olen kuullut", sanoi Tande joka nyt hänkin tuli lähemmäs ja hehkui punasissaan siitä, että oli astunut nuo muutamat askeleet tavallista vinhemmin. Magnhild kavahti pystyyn, niin että kukat ja ruohot karisivat hänen päältään maahan ja samalla hän kävi tukkaansa poistaakseen kaikki millä Magda oli häntä somistellut, josta tyttö valitti surkeasti. Mutta Tanden sanat, ulkonäkö ja ne katseet, joita hän nyt Magnhildiin tähtäsi, sekottivat tämän, ja rouva Bang teki kiltisti siinä, että hän yritti ikäänkuin suojella Magnhildia.

Hetken perästä he olivat menomatalla kotiapäin — ja mentiin suoraa päätä Tanden asuntoon koettelemaan Magnhildin ääntä.

Rouva seisoి pidellen häntä kädestä. Magnhild osasi ihmeen tarkasti joka nuotin päähän ja laulaa lasketteli sävelikköjä, niin että Tanden täytyi pysähtyä ja katsoa ylös. Magnhildin täytyi silloin sanoa laulaneensa jo ennen.

Hän tunsі vähitellen onnea, sillä häntä suosittiin — siitä ei saattanut erehtyä. Ja kun piti koeteltaman pientä kaksiäänistä laulua, ja Magnhild osasi laulaa suorastaan lehdestä sopraanoa sekä samoin toisen ja kolmannen kera, syntyi siitä pian pikkupiirissä semmoinen ilo, että Magnhild siitä lämpeni ja toi näkyviin semmoisen kauneuden, jommoista hänellä ei vielä yhtenäkin elämänsä hetkenä ollut nähty.

Rouva Bangilla oli hyvä alto-ääni. Se ei ollut niin kehittynyt, kuin se oli sympaattinen, se ei myöskään ollut voimakas, mutta sopi sentähden sitä paremmin soimaan Magnhildin äänen myötä, sillä jos tämä mahdollisesti olikin väkevämpi, ei hän koskaan ollut viljellyt sitä muuta kuin heikosti eikä nytkään tehnyt toisin.

Mikäli he tutustuivat lauluihin, laajensi Tande säestävän sävelsoiton. Katu oli täynnä yleisöä. Mitään tämmöistä ei oltu koskaan kuultu tällä vähäpätöisellä paikalla. Epäilemättä liiteli siinä koko liuma uusia kuvitelmia heidän päittänsä päällä. Varmaankin tänä iltana ajateltiin ja juteltiin hienommin kuin muulloin. Lapset kaiketi aavistivat vieraita maita. Sadella vihmoi; korkeat tunturit molemmin puolin laaksoa ja vuonon ympärillä seisoivat huiput verhottuina, mutta kohosivat mielikuvitukselle kahta korkeampina puolihämärästä. Metsän värivivahdukset, tyyni merenpinta, sateen pimentämänä, niityn raikas odelma, virran kova kohina eikä muuten yhtään häiritsevää ääntä. Jos sattuivat vaunut ajamaan ohitse, seisahtuivat ne.

Yleisön hiljaisuus ulkona viritti tunnelmansa sisällä oleviin.

Kun he vihdoin lopettivat, lausui Tande tahtovansa päivittäin tunnin ajan opettaa Magnhildia ääntänsä käyttämään, niin että tämä heidän lähdettyään oppisi omin päin harjoittelemaan pitemmälti. Muuten he pitkittäisivät yhdessä laulelua, sillä siitä karttuisi makua. Rouva Bang lisäsi, että siitä äänestä voitaisi saada jotain suurta syntymään.

Tanden silmät seurasivat Magnhildia ikäänkuin tähystäen, niin että tämä oli iloinen, kun pääsi lähtemään.

Hän unohti jonkun nuottivihkojaan ja kääntyi ovesta sitä ottamaan. Tande seisoi ovesa ja hymyili kuiskaten: "kiitos tästä päivästä!" Magnhild kompastui siinä kynnykseen ja nolostuen oli hän vähällä myös horjahtaa ylimpään portaaseen. Hän saapui alas pahanpäiväisesti hämillään. Rouva Bang katsahti häneen, sillä hän seisoι siellä vielä odottaen saadakseen sanoa "hyvää yötä." Hän viivähti hiukan ennenkuin sen sanoi, ja silloin se oli viileää, hajamielistä. Mutta mentyään muutaman askelta kääntyi hän takaisin, ja nähdessään Magnhildin seisovan ihmeissään, palasi hän juosten ja painoi hänet kiihkeästi vasten poveaan.

Hiljan oli ollut ilta, josta Magnhild oli ajatellut että se oli hänen elämänsä onnellisin. Mutta tämä —?

Kun ylhäältä kuului askelten liikuntaa, vapisutti häntä valtavasti. Hän muisti soittajan suuren katseen, kun tämä kohotti silmänsä kesken soittoaan. Timantti hänen vasemmassa kädessään leikkasi välkkyviä pyörylöitä pianon pinnalle, sinisuoniset kädet — esiin suljettava pitkä tukka — hienot, harmaat vaatteet, hänen tyyni olentonsa kaikki valuvan virran tavoin suli säveliin ja sopusointuihin ja hänen kuiskaukseensa "kiitos tästä päivästä!" — Rouva Bangin puolella oli pimeä.

Ennen keskiyötä Magnhild ei ollut vuoteessa eikä silloinkaan vielä nukkuakseen. Eipä säveltäjäkään tuolla ylähuoneessa vielä ollut unessa, päinvastoin juuri silloin hän rupesi soittamaan. Surunvoittoista, yksinkertaista laulua hän soitteli, ensin sopraanosoolona, sitten naiskuorona, sopusointu oli niin heleän puhdas. Ottamatta huomionsa ajatuksensiertoa, istui Magnhild tuolla mäen rinteellä tuona ripillepääsö-iltana ja katseli sinne kauas, jossa hänen kotinsa oli ollut. Kaikki pikkuveikot ja -siskot tulivat hänen ympärilleen. Taiteilija soitti aina samaa kappaletta eri tavoin, mutta aina loi se Magnhildin mieleen saman kuvan.

Koulussa kohtasivat häntä seuraavana aamuna monet kysymykset eilis-illasta, oliko *hän*, Magnhild laulanut, *mitä* he olivat laulaneet, olivatko molemmat muut laulaneet, tulisivatko vielä useammin laulamaan.

Kysymykset täyttivät häntä ilolla: suuri salaisuus, *hänen* salaisuutensa piili siinä perinnä sisällä. Hän tunsii olevansa jäntevä. Niinkuin tänä päivänä, ei hän koskaan ennen ollut rientänyt kotia. Olihan hänen vielä samana aamupäivänä laulettava taiteilijan kanssa! —

Ja niin tapahtuikin. Herra Tande lähetti sanan merimiehen vaimon mukana odottavansa Magnhildia klo 12. Hiukan aikaisemmin kuuli Magnhild vielä kerran tuon eilisen surunvoittoisen vienon kappaleen.

Säveltäjä otti Magnhildin vastaan puhuttelematta häntä. Hän vain tervehti ja mennen suoraan pianon ääreen käänsi päätänsä ikäänkuin pyytääkseen vierasta tulemaan lähemmäs. Tämä lauloi sävelikköjä, toinen viitteillä oikaisi, yleensä katselematta häneen, koko tunti sujui tyynesti kuin mikäkin rauhainen toimitus; Magnhild oli siitä kiitollinen.

Hän meni opettajansa luota ylitse rouva Bangin puolelle. Tämä istui tai paremmin oikoi pitkänään sohvalla avattu kirja polvellaan, mutta edessään Magda, jonka kanssa hän puheli. Hän oli vakava tai pikemmin suruissaan. Hän katsahti Magnhildiin, mutta puhui edelleen tytön kanssa, ikäänkuin ei kukaan olisi tullut sisään. Magnhild jäi seisomaan, peräti pettyneenä. Silloin rouva Bang työnsi lapsen luotaan ja katsahti jälleen ylös. "Tule lähemmäs!" sanoi hän väsyneesti ja teki kädellään liikahduksen, jota Magnhild ei ymmärtänyt. "Istu tuohon lavitsalle, tarkoitan!" Se tapahtui. "Sinä olet ollut hänen luonansa?" Rouvan sormet olivat laskeneet irralle Magnhildin hiukset: "Solmu ei ollut oikein sidottu" — ja vähän jälkeenpäin taputtaen häntä: "Sinä olet suloinen lapsi." Rouva istautui ylös sohvaan, katsasti Magnhildia silmiin ja käänsi hänen päätänsä ylöspäin. "Olen päättänyt tehdä sinut somaksi, itseäni somemmaksi. Näetkös, mitä tänään olen ostanut?" Pöydällä Magnhildin takana oli pitkä kangaskäärö kesäpukua varten. "Se on sinua varten, se vaate on somistava sinua!" — "Mutta, rouva Bang!?" — "Älä sano mitään, ystäväni! Minä en ole onnellinen, jollen saa tehdä jotakin tällaista ja tässä on minulla lisäksi omat syyt." Hänen suuret ihmeelliset silmänsä ikäänkuin uiskelivat. "Kas niin nyt", sanoi hän ja nousi äkisti seisaalle. "Nyt syömme yhdessä päivällistä, mutta ensin pieni kävely, ja jälkeen puolisten pitkä kävely ja sitten laulua ja sitten suloinen lepo — hän suosii semmoista! —"

Mutta yhtä vähän pitkää kuin lyhyttäkään kävelyä syntyi, sillä sattui sade. Silloin rouva Bang heti kävi käsiksi Magnhildin kesäpukuun, jonka hän omien antamiensa mittojen mukaan sai siellä lähistössä neulotuksi.

He lauloivat yhdessä, jopa enemmän kuin edellisenä päivänä. Sähkösanomalla tilattiin kaksiäänisiä lauluja. Pari päivää jälkeenpäin ne saapuivat. Seuraavina päivinä useimmat mitä tarkimmin läpikäytiin. Magnhildilla oli joka päivä määrätty tuntinsa. Tande meni sille noudattaen samaa afäärimaista hiljaisuutta kuin ensi päivänä. Magnhild rohkaisi mielensä.

Ihmeellisiä päiviä nuo! Laulua ja uudelleen laulua ja yhdessä-oloa, enimmäkseen rouva Bangin luona, jossa he tuon tuostakin söivät sekä päivällistä että illallista. Toisena päivänä rouva mitä iloisimmalla tuulella, otellakseen taas seuraavana päivänä pahan päänsäryn poltteissa, jolloin hän, musta-punaruskearaitainen huivi kiedottuna päänsä ympäri turbaaniksi, istui tai makasi raukeasti uinailien.

Heidän istuessaan muutamana päivänä yhdessä ja Magdan seistessä akkunan pielessä, lausui pienoinen: "Sinun tykösi, Magnhild, menee muuan mies, joka ontuu." Magnhild nousi peräti punastuneena.

"Mitä se on?" sanoi rouva Bang, joka päänsäryn poltteissa makasi sohvalla ja puheli kuiskaillen Tanden kanssa. "Aa, onko se —" Magnhild etsi hattuansa, löysi sen ja lähti. Hän kuuli avoimesta akkunasta lapsen puheen: "— ontuva, ruma mies joka —"

Skarlie teki sen vuoden työtä aavalla merenrannikolla. Siellä oli ulkomainen höyrylaiva joutunut haaksirikkoon, Skarlie ja pari miestä Bergenistä olivat ostaneet hyllyn, sillä se voitiin korjata kulkukuntoon paljon vähemmällä rahankulungilla kuin alkuaan oli luultu. Olivatpa vielä erinomaisesti hyötyneet kaupasta. Skarlie johti puuveistäjän, maalarin sekä satulasepän työt aluksen korjauksessa. Nyt hän tuli kotia hakemaan lisää muonaa työmiehilleen.

Astuessaan taloonsa joutui hän heti ihmetyksen valtaan, joka ei ollut vähäinen. Kaikki kunnossa! Ja huoneet täynnä sulotuoksua! Magnhild tuli — sisään astui komea herras nainen! Itse kasvot olivat muuttuneet. Ne olivat ikäänkuin avoimet, ja hiukset, vapaasti valuen kaulan ja hieman viettävään olkapäiden yli loivat valonloisteen ohimoille ja koko vartalon ympärille. Hän jäi seisomaan kynnykselle käsi lukolla. Mies oli istautunut isoon tuoliin nurkassa, jossa hän pyyhki hikeä kaljulta pääläeltaan. Ensi kummastuksen ohi mentyä hän sanoi: "Hyvää päivää!" Ei mitään vastausta. Mutta Magnhild astui sisään ja sulki oven jälkeensä. "Kuinka hienoa työtä täällä on tehty! Onko se hyöryläisesi —?" Magnhild

kipristi suutansa, pienensi silmiänsä ja katsoi kylmästi mieheen. Mutta tämä jatkoi sävyisämmin: "Hänkö se myös on sinulle uuden läningin neulonut?" Nyt Magnhild nauroi. "Kuinkas sinun nykyään käy?" kysyi hän hetkisen perästä. "Kyllähän ei sovi moittia, olen pian saanut asiani valmiiksi." Hän oli saanut olentoonsa vähän sen miehen leveilyä, joka hyötyisästi hoitaa asioitansa. "Täälläpä vasta lämmin lekottaa." sanoi hän. Aurinko oli juuri ikään paljastanut kasvonsa pitkällisen sateen jälkeen ja paahtoi niinkuin se osaakin syyskuun alulla. Skarlie oikaisi jalkansa niin pitkälle kuin käyrä sääri salli ja kallistautui taappäin samalla kun hänen valtavat kouransa jäivät riippumaan tuolin sivunojain ylitse alaspäin, niinkuin minkäkin merihirviön uimukset.

"Sinä katselet minua?" sanoi hän hullunkurisimmalla eleellään. Magnhild kääntyi tutkivalla silmäyksellä akkunaa päin.

Sali oli kohta täynnä sitä satulasepänhajua, joka seurasi Skarlieta. Magnhild olisi tahtonut avata akkunan, mutta malttoi mielensä ja peräytyi.

"Missä vuokralaisesi on?" — "Hän on tuolla toisella puolen." —
"Asuuko sielläkin joku?" — "Asuu eräs rouva Bang tyttärensä kanssa."
— "Niidenkö kanssa siis sinä seurustelet?" — "Niin!"

Skarlie nousi seisaalle, riisui yltänsä takin, sitten liivin ja kaulahuivin. Hän pisti piipunpesänsä täyteen, sytytti sen palamaan ja istui jälleen, tällä kertaa nojaten toista käsivarttaan kyynänpäähän sekä poltellen. Hän silmäili naljakkaasti hymyillen aviopuolisoaan. "Vai tahdot sinä siis nyt ruveta hienoksi vallasnaiseksi, Magnhild?" Toinen ei vastannut. "Vai niin! Mun täytyy kai siis alkaa päällen tulla herrasveikariksi!" — Magnhild käännähtyi ja katseli hymyillen häntä: rinta kasvaen mitä taajinta tummanpunaista karvaa oli paljaana, sillä paita oli auki, naama oli päivän paahtama ja pääkallo valkoisena. "Peijakas, kuinka tarkastatkin minua! — Enhän kai tosin ole niin kaunis mies kuin vuokralaisesi, voinen ajatella?" "Tahdotko jotain syötävää?" kysyi Magnhild. — "Minä söin jo laivassa." — "Entäs juotavaa?" Magnhild meni noutamaan pullon olutta ja asetti sen pöydälle ynnä lasin. Mies kaasi pullosta lasiin, joi ja katseli juodessaan poikki kadun. "Kas siinäpä saakelin vallasnainen! *Sekö* siis se rouva?" Magnhild lensi tulipunaiseksi, sillä hänkin näki rouvan seisovan akkunassa tuijottaen puolialastonta miestä.

Hän pakeni sänkykamariin ja sieltä ulos puutarhaan, jonne vihdoin istautui.

Hän oli kai istunut siellä muutaman minuutin, kun kuuli sänkykamarin ovesa kuljettavan, sitten keittiön ovesa ja kohta perästä miehensä aukaisevan oven puutarhaan: "Magnhild? — Oikein, siellä se on!" Pikku Magdan vaaleakutrinen pää pujahti esiin, katsellen ympärilleen kaikkialle, kunnes keksi Magnhildin ja silloin vitkalleen kulki häntä kohden. Skarlie oli peräytynyt.

"Minä kysyisin, etkö tulisi meille syömään?" — "Tervehdi ja kiitä, en voi ma sitä nyt." Lapsi seisoi hiljaa tuumiskellen, kunnes kysäisi: "Mikset voi sitä? Tuonko miehen takia et voi?" — "Niin!" — "Kuka hän on?" — Magnhildin liikkui jo huulilla: "Se on minun —", mutta hän ei saanut sanaa sanotuksi, sen sijaan kääntyi hän toisaalle, salatakseen lapselta liikutustaan. Magda seisoi kauan ääneti, mutta vihdoin: "Miksi itket, Magnhild?" Tämä lausuttiin niin kauniisti; se soi kuin muistutellen koko siitä valoisasta maailmasta, joka nyt jälleen sulkeutui. Senjälkeen hän kuiskasi: "Älä kysele minulta enää, Magda pienoinen, vaan palaja kotiin tästä puutarhan portista, ja sano äidillesi etten minä enää voi tulla." Magda meni, katsahtaen vielä taakseen pari kertaa.

Magnhild poisti silmistään kaikki kyynelten jäljet ja lähti kaupungille ostoksille, sillä hänen ruokasäiliönsä oli melkein tyhjänä.

Kun hän kotiin tultuaan palasi salin kautta, istui Skarlie vielä tuolissaan, oli kaiketi hiukan nukahtanut; nyt hän haukotteli ja rupesi nysäänsä pistämään. — "Olihan tuo herrasnainen tuollapuolen naimisissa, sanoit sa?" "Kyllä niin." — "Onkos herra taiteilija myöskin nainut?" — "En minä tiedä." — "Minä näin heidän suutelevan toisiaan", sanoi Skarlie.

Magnhild kalpeni, sitten punastui. "Sitä en minä milloinkaan ole nähnyt!" — "Ei, ei, he eivät kyllä uskoneet minunkaan sitä näkevän", sanoi hän ja sytytti piippuaan. Magnhild olisi saattanut lyödä häntä.

Magnhild meni keittiöön, mutta ei kuitenkaan voinut olla tulematta takaisin sisään. Skarlie virkoi: "Eipä ole kumma, että he suosivat sinua, sillä olethan siellä ollut asetettuna noin niinkuin esiliinan eli vartian virkaan." Magnhild tuli tuoden liinaa levitettäväksi pöydälle. Sen hän viskasi suoraan vasten miehensä nauravaa naamaa. Mutta Skarlie sieppasi sen lennosta kiinni ja nauroi vain rennommin, jopa niin että kynelet helmeilivät silmistä, hän ei saanut hillittyä niitä.

Magnhild oli rientänyt takaisin keittiöön ja seisoikin voin, juuston ja maidon edessä, joita hänen oli kannettava sisään, seisoikin ja itki.

Ovi aukeni, Skarlie tuli liikaten. "Olen levittänyt pöydälle liinan", sanoi hän, olematta vieläkään vallon vapaa naurusta, "sillä se kai oli tuon tarkoitus?" — ja nyt hän otti mitä oli esiin pantu, kappaleen toisensa perästä, ja kantoi sisään. Hän kysyi hyvänsävyisesti jotakin puuttuvaa, mitä lie ollut, ja sai myös vastauksen. Vähän jälkeempäin nousi Magnhild itsekin ja asetti liedelle teevettä.

Puolta tuntia myöhemmin istuivat he molemmin vastatusten varhaisessa illallispyödyssä. Nyt ei sanaakaan vastapäätä olevista. Skarlie kertoi työstänsä höyrylaivalla, mutta seisahtui samassa äkkiä, sillä Tande alkoi soittaa. Musiikkia tajuamaan oli hänellä herkkä aisti. Levotonna, melkeinpä vihaisena tuo soitto alkoi, mutta kuinka pian se kirkastuikaan! Ja se päättyi tuohon pikku sävelmään, joka aina siirsi Magnhildin takaisin hänen vanhempainsa kotiin, kaikkien veljesten ja sisarten valoisat rakkaat päähyet hänen ympärillään. Skarlie nautti oikein silminnähtävästi ja soiton loputtua hän ylisti sitä mitä hartaimmin. Silloin Magnhild kertoi laulavansa Tanden johdolla, tämän mielestä hänellä oli ääntä. Hän ei päässyt pitemmälle, kun soitto alkoi taas. Sen jälleen loputtua, sanoi Skarlie: "Tiedätkös mitä, Magnhild? Salli sinä sen miehen antaa sinulle kaiken opetuksen minkä voit häneltä saada, sillä hän on suuri taituri — ja muun kanssa eihän sinun ole mitään tekemistä!" Skarlie oli erinomaisen hyvällä jäällä, vielä silloin kun hän matkasta väsyneenä astui satulasepän työpajan yläpuoliseen suojaan ruvetakseen makuulle.

Hän pisti piippuunsa tupakkaa ja otti englantilaisen kirjan ynnä kynttilän mukaansa.

Magnhild tuuletti perinpohjin huoneita ukon perään, avaten kaikki ikkunat. Hän käyskeli kauan edestakaisin pimeässä, ennenkun laskeutui levolle.

Ensi aamuna hän hiipi takatietä kouluun ja palasi samaa tietä kotia.

Siellä, koulussa oli valloillaan suuri ilo erään tiedon johdosta, jonka Skarlie vast'ikään oli tuonut heille, että koko joukko käsityön tuotteita, joille hän oli sitoutunut hankkimaan ostajia kaupungeissa, oli saatu myydyksi tavattoman edullisesti. Skarlie oli kyllä kertonut hänellekin saman asian aamupuoliskon kuluessa, mutta hän oli ollut niin omien ajatustensa vallassa, että tuskin oli sitä huomannut. Tuskin se aine oli lopussa, kun joku tytöistä (se oli sillä tunnilla, jolloin molempia sekä täysikasvuisia että lapsia oli yhdessä) alkoi ihmetellä Magnhildin ulkomuotoa, että se oli ihan toisenlainen kuin edellisinä päivinä. He kysyivät silloin, puuttuiko häneltä jotakin. Eikä hänellä myöskään ollut sitä pukua, s.o. rouva Bangin, joka somisti häntä niin suuresti. Etenkin kyhmyniska Maiju ja pitkä, suurisilmäinen Lotta olivat äänekkäimmät sekä ilossa että kummastuksessa. Magnhild ei tuntenut olevansa oikein hyvillä mielin heidän seurassaan ja lähti varhain. Heti kotiin tultuaan hän sai ilmoituksen merimiehen vaimolta, että Tande odotti. Lyhyt ottelu — ja hän puki taas yllensä sen puvun, joka somisti häntä paraiten. Hänet otettiin vastaan samoin kuin eilen, toissapäivänä ja joka päivä, Tande tervehti keveästi kumartaen ja istuutuen pianon ääreen lyödä näpähytti alkusävelet. Hänen kartteliaisuudestaan erittäin tänä päivänä oli Magnhild hänelle niin kiitollinen, että hän, halutessaan palkita häntä siitä, ei löytänyt sopivaa keinoa millä sen tekisi.

Tultuaan portaista alas näki hän Skarlien ja rouva Bangin seisovan juttelemassa rouvan portilla. He nauroivat molemmin. Magnhild puikahti kenenkään näkemättä sisään ja tarkasti heitä pitemmälti.

Vilkasta eloa liikkui kumpaisenkin kasvoilla, siinä he kyllä olivat yhtäläiset, mutta siihen loppuikin kaikki yhtäläisyys, sillä niin rumalta Skarlie ei kumminkaan koskaan ollut näyttänyt kuin nyt rouva Bangin rinnalla. Kiiltonahkahattu, joka hänellä oli päässään, peitti päälliseksi vielä otsan, niin että koko kasvot saivat jotakin latistuneen näköistä, sillä otsa yksinään oli melkein kaiken muun kokoinen. Tässä silmänräpäyksessä vaivasi Magnhildia miehensä vastenmielisyys sormien perimpiin päihin asti.

Rouva Bang oli pelkkää vireyttä, hänen ympärillään vilkkui ja välkkyi, joko hän nakkeli päätään, niin että hiuskiharat aallehtivat, tai vaihtoi jalkaa seuraten myötä ylävarrellaan, tai torjui luotaan jonkun ajatuksen toisella kädellään tai kuvasi toisen elävällä kädenkäanteellä.

Ne nopeat, varmat silmäykset, joita he vaihtoivat keskenään, näyttivät katsojasta taistelun otteilta. Mies nauraen, viekkaana, vaimo leimahtaen taistelun halusta. Ottelu ei ottanut loppuakseen — siitäkö että he ehkä mieltiyivät toisiinsa? tai taisteluun vai aineeseenko? Ellei Tande olisi tullut alas, olisivat he töin tuskin eronneet ennen päivällistä. Mutta silloin vaihdettiin tervehdykset, Skarlie tuli ontuen ja yhä edelleen hymyillen, ja molemmat muut astuivat rouva Bangin luo, joka nauroi ääneensä.

"Saakelin rouva!" lausui Skarlie riemastuneena, "kylläpä hän osaa vääntää pään nurin miehenpuolelta!" Ja rapsien nysäänsä tyhjäksi lisäsi hän: "Ellei hän olisi niin kiltti, olisi hän saamarin riivattu — se nainen näkee kaikki!" Magnhild seisoi ja odotti lisää. Mies katsahti pari kertaa häneen, sillä välin kun hän täytti nysäänsä nahkakukkarostaan; hän näytti jotenkin siltä, joka ajattelee: "Sanonko ma sen vai enkö?" Magnhild tunsu tuon katseen ja meni. Mutta ehkä juuri tämä liikunto päästi kiusottelun halun voitolle. "Rouva oli tosiaan nähnyt, että yöllä loisti valkeaa työpajan päällisestä huoneesta. Mä ajattelin, että hän myöskin kysyisi, josko — —" Magnhild oli jo keittiössä.

Päivällisten aikana ajoivat vaunut esiin. Skarlie oli aikeissa matkustaa ylämaihin ostamaan lihaa työmiehilleen meren rannalla.

Hänen matkalle lähdettyään tuli rouva Bang juosten poikki kadun. Kävi kuten aina: ei hän vielä ehtinyt hymyillen seista salissa, ennenkuin kaikki pahat ajatukset, joita Magnhild oli mielessään hautonut hänestä, häpeissään hiipivät tiehensä ja hän sanatonna rukoillen anteeksi taipui sen kiivauden alle, jolla rouva Bang nyt painoi häntä rintaansa vasten, suuteli häntä ja hyväillen laski hänen päänsä vasten olkapäätänsä — tällä kertaa sanaakaan sanomatta. Mutta Magnhild suli myötätuntoon jokaisesta käden hivelistä, kuten ennen syleilystä ja suutelusta. Kun rouva Bang päästi hänet, lähtivät kumpikin omalle taholleen, Magnhild taittaen muutamia kuihtuneita oksia jostain kukasta ikkunalla.

Silloin hän tunsu rouva Bangin lämpöisen hengityksen poskellaan ja kaulallaan. "Ystävänä", kuuluu hiljainen kuiskaus hänen korvaansa, "suloinen, puhdas ystäväiseni! Sinä talutat petoeläintä lapsenkäsin."

Magnhild värisi kuullessaan nämä sanat, tuntiessaan tämän lämpöisen hengitelmän, joka valeli ne ikäänkuin loihtimalla. Rouva Bang näki kyyneliä vierähtävän Magnhildin kädelle: "Älä murehdi!" kuiskasi hän. "Laulussa omistat loihusormuksen, jota voit kierahuttaa, milloin haluat pois! — Älä itke!" Ja hän käänsi hänet ympäri itseänsä kohti. "Ehtoopäivällä on kaunis ilma, ehtoopäivällä liitymme taas yhteen metsässä ja salissa ja laulamme yhdessä ja nauramme yhdessä. Ah, ei meillä enää ole monta yhdessä-olo päivää!" Magnhildia pisti sydämeen, syksy oli lähellä — ja niinpä hänen jälleen oli oltava yksin.

VII.

He seisoivat jälestä puolenpäivän ylhäällä pianon luona ja lauloivat, kun kuulivat Skarlien tulevan kotiin, alipuoliseen saliin. Mutta he eivät vaihtaneet tästä sanaakaan keskenään, jatkoivat vain. He lauloivat vihdoinkin kynttiläin ollessa viritettyinä, mutta avointen ikkunain takaa.

Magnhildin tultua alas, oli Skarliekin avannut ikkunansa ja istui nurkkatuolissaan. Hän nousi ja sulki ikkunat, laski alas käärekaihtimet ja sytytti sill'aikaa kynttilät. Mutta vielä pimeässä alkoi hän kiitellä äsken kuulemaansa laulua ja varsinkin sen säestöä. Hän kiitteli myös Magnhildin ääntä samoin kuin rouva Bangin altoa, mutta palasi silloin aina Magnhildin sopraanoon: "Se on puhdas — niinkuin itsekin olet, lapseni!" hän sanoi. Hän oli juuri silloin tulitikulla koskettanut kynttilän liekkiä, ja seisten tämän yläpuolella näytti melkein kauniilta. Niin hiljaiset ja vakavat olivat hänen älykkäät kasvonsa. Mutta eipä aikaakaan, kun jo toiset tuumat alkoivat niissä elehtiä. Muutos oli tulossa.

"Sillä välin kuin te lauloitte, tuli rouva Bangin mies, insinöörikapteini tänne." Magnhild luuli miehensä pilaa puhuvan. Mutta Skarlie lisäsi. "Hän makasi tuolla akkunakomerossa ja kuunteli." Sitten Skarlie nauroi.

Tästä Magnhild pelästyi niin kovin, ettei hän pitkään aikaan saanut unta silmiinsä sinä iltana. Ensi kerran katseli hän rouva Bangin suhdetta siltä puolen, että tämän mies oli ehkä vastenmielinen vaimolleen. Entä jos sitte nuo kaksi todella rakastivat toisiaan! Otaksu, että hän itse olisi siinä asemassa! — Hän tunsu itsensä hehkuvan kuumaksi, sillä Tanden kuva seisoi paikalla hänen edessään.

Heti aamulla herätessään hän ehdottomasti teroitti korvaansa kuullakseen, jokoan myrsky jo raivosi. Hän pukeutui ripeästi ja meni sisään, missä Skarlie jo hankkiutui matkalle. Osa kapineita, joita tällä piti olla mukanaan, ei ollut vielä saapunut; hänen täytyi lähteä mukanaan vain ne mitkä hänellä oli, ja muutaman päivän perästä palata noutamaan loppuja tavaroitaan. Hän sanoi ystävällisesti jäähyväiset.

Magnhild saattoi häntä alas koululle asti. Tuskin oli hän sieltä palannut, kun näki punapartaisen ja vaaleatukkaisen miehen tulevan ulos rouva Bangin luota. Mies ohjasi Magdaa kädestä. Se oli varmaan Magdan isä; tytöllä oli hänen tukkansa karva ja jotakin hänen kasvonsa ilmettä, vaikk'ei muuten mitään hänen piirteitään tai muotoaan, mies oli kai siksi liian jyrkäv. He tulivat kadun poikki, astuivat sisään ja portaita ylös — eihän sentään saattanut syntyä mitään kiistaa, kun lapsi oli mukana. Magnhild kuuli Tanden menevän ja pukeutuvan, ja hän kuuli äänekkään "Hyvää päivää, oletko *sinä* täällä!" lausuttuna Tanden puheella. Sitten ei mitään enempää, ovi suljettiin hiljaa. Magnhild oli niin peloissaan, että hän tarkkasi pienintäkin oudompaa ääntä ylhäältä päin. Mutta hän kuuli vain asteltavan, milloin yksin, milloin kaksittain, — nyt avattiin ovi, hän kuuli ääniä, mutta ei mitään kiistaa. He tulivat alas kaikki kolme ja menivät ulos. Kadulla seisoi jo rouva Bang, säteillen puvussa ja juhlahymy huulillaan. Tande tervehti häntä, hän ojensi tälle sydämellisesti kätensä. Kaikki neljä astuivat talon portin ohi ja

puutarhatietä sisään, mennäkseen tavallista polkua niittyjen poikki metsään ja sieltä tunturille. Ensimmäiset astelivat he ryhmässä, vitkaan, sitten isä käveli lapsen kanssa, joka näytti tahtovan ohjata kulkuetta, heidän perässään rouva Bang ja Tande, hyvin hitaasti, hyvin tuttavallisesti; perinnä jäi paikalleen Magnhild, äärimmäisen hämmästyksen vallassa.

Iltapäivällä tuli Magda isänsä kanssa yli Magnhildin puolelle. Herra myhäili Magnhildille ja pyysi anteeksi rohkeuttaan; tyttö pikkurainen tahtoi häntä vihdoin tulemaan tervehtimään ystävätärtänsä, sanoi hän.

Herraa pyydettiin istumaan, mutta hän ei istunut heti. Hän katseli Magnhild rouvan kukkia, puhui niistä asiantuntemuksella, jommoista Magnhild ei ennen ollut kuullut, ja pyysi saada lähettää hänelle muutamia muita, joiden hoitotapaa hän selitti. "Pikku Magda ne oikeastaan lähettää", sanoi hän hymyillen kääntyessään Magnhildin puoleen. Tällä kertaa Magnhild tunsi, että herra arasti silmäili häntä.

Hän katseli kuvatauluja seinillä, Kölnin siltaa, Niagaran vesiputousta, Washingtonin kaupungin valkoista taloa, kauppamatkua erämaassa ja Horace Vernetin Juditia, katseli muutamien outojen, monasti kömpelöiden, osittain vieraspukuisten miesten ja naisten valokuvia. "Teidän miehonne on varmaan matkustellut paljon?" sanoi hän, ja antoi katseensa liukua muotokuvista takaisin Juditiin, seisossaan siinä pyyhkäisten partaansa.

"Oletteko jo kauankin ollut naimisissa?" kysyi hän ja istautui. "Pian kolme vuotta", Magnhild punastui. — "Sinun täytyy ottaa yllesi virkapukusi, niin että Magnhild saa nähdä sinut siinä", sanoi pienokainen, seisten pystyssä isänsä polvien välissä ja hypistellen milloin hänen paidannappejaan, milloin hänen partaansa. Isä hymähti. Pari piirrettä silmäin vieressä ja joku piirre suupieleessä pääsivät hymähtäessä selvemmin ilmi ja todistivat murhetta. Ajatuksissaan taputteli hän pienokaisen päätä, tämä kallisti päänsä hänen rintansa nojaan niin tynesti, niin turvallisesti.

Herra heräsi haaveistaan luoden suuren, aran silmäyksen Magnhildiin, alkoi silittää partaansa ja lausui: "Täällä on hyvin kaunista, täällä." — "Milloin Magnhild saa ne kukat, joista puhuit?" keskeytti tyttö. — "Kohta tultuani takaisin kaupunkiin", sanoi isä ja hyväili häntä. — "Isä rakentaa linnoja", selitti pienoinen eikä ylvästelemättä, "isä rakentelee kotonakin", hän lisäsi, "isä rakentelee yhtenäen, ja nyt meillä kohoaa talon katolta tornit, ja huoneet ovat tulleet niin koreiksi — sinun pitäisi nähdä ne!" Ja tyttönen ryhtyi kertomaan niistä Magnhildille, mitä hän muuten jo kyllä ennenkin oli tehnyt. Isä kuunteli häntä sillä hymyllä, joka ei mitään hymyä ollut. Ja ikäänkuin tästä päästäkseen lausui hän äkkiä: "Olimme kävelyllä edelläpuolisten, vähän matkaa ylhäällä vuorella" — pikku Magda selitti heti missä he olivat —, "ja sieltä —", hän aikoi kaiketi sanoa jotakin, mutta tämän ajatuksen ehti varmaan toinen ajatus ehkäistä kesken.

Hän vaipui mietteihin. Silloin alkoi yläpuolella Tande soitella. Herra Bangin kasvot valvahtivat, niistä ilmeni suuri, arka silmäys; sitte painoi hän päänsä alas ja alkoi sivellä tytön hiuksia. "Tuo soittaa erinomaisen kauniisti", hän virkkoi ja nousi seisaalle.

Seuraavana päivänä kapteini lähti matkaan. Hän tulisi mahdollisesti takaisin tapaamaan linnoituskenraalia, jonka kanssa hänen oli lähdettävä tarkastusmatkalle. Jällellepääneiden elämä solui vanhaan väyläänsä.

Eräänä iltana ilmestyi Magnhild rouva Bangin luona silmiinpistävästi retuisesti puettuna.

Heti kun rouva tämän havaitsi, vilkaisi hän häneen ja suojeli itse hänen paluuretkensä. Magnhild oli niin häpeissään, että hän ei tahtonut mennä jälleen sisään. Ja kesken rouva Bangin hymyileviä lohdutussanoja, Magnhildin mieltä liikutti rouvan alituinen hyvyys, hänen hellä huolenpitonsa. Oli niin outoa kuulla Magnhildin puhuvan suunsa oikein puhtaaksi, että rouva syleili häntä ja kuiskasi; "Niin, lapsi, voitpa sanoa että minä olen hyvä sinulle, sillä sinä tapat minut!" Magnhild riuhtautui nopeasti irti; hän ei pyytänyt sanoilla mitään selitystä, sillä sitä tehdäkseen oli hän liian hämmästynyt, mutta silmät, kasvojen ilme, ryhti — ovi oli avoinna, äkillisen hämmästyksen tilasta hän joutui hämilleen. Tande kääntyi sillä välin hyräillen Magdan puoleen, ikäänkuin hän ei olisi mitään huomannut ja alkoi leikkiä tyttönsä kanssa. Sittemmin puheli hän Magnhildille tämän laulusta, jota hänen ei enää mitenkään pitäisi jättää kesken. Jos asiaa voitaisi järjestää niin, että Magnhild saisi asua kaupungissa (ja helpostihan sitä niin voitaisiin), niin hän sekä itse auttaisi häntä että hankkisi hänelle parempaa apua toisilta.

Rouva Bang kuljeskeli edestakaisin, järjestellen illallista. Palvelustyttö tuli kantaen tarjotinta, jolla oli kermaa y.m., ja miten lie sattunutkaan, tuli rouva Bang sysänneeksi tarjotinta ihan noiden kahden edessä ja hänen yrityksensä estää astioiden kaatumista jäi onnistumatta siitä syystä että nuo muut eivät kyllin pian ehtineet apuun — kaikki kierähti kumoon. Molempain naisten hameet tahrautuivat; Tande koetti heti nenäliinallaan pyyhkiä Magnhildin pukua puhtaaksi. "Te olette vähemmän huomaavainen

minua kuin häntä kohtaan", nauroi rouva, joka oli paljon pahemmin tahrattu kuin Magnhild. Tande katsahti ylös: "Minä tunnenkin Teidät paremmin kuin hänet", vastasi hän ja pyyhki edelleen.

Rouva Bang kalpeni harmaaksi. "Hannu!" huusi hän ja hyrskähti itkuun. Hän syöksähti viereiseen suojaan. Magnhild ymmärsi tätä yhtä vähän kuin edellistä kohtausta. Niin, kuluipa kuukausia, ennenkuin hän eräänä päivänä kulkiessaan yksinään maantiellä lumisohjossa, ja ajatustensa liitäessä tuhannen peninkulman päässä rouva Bangista ja koko tuosta kohtauksesta, yht'äkkiä pysähtyi: — se ajatus minkä rouva Bang oli sanoihinsa salannut oli äkkiä selvinnyt hänelle.

Tande oli noussut; sillä Magnhild oli peräytynyt ollakseen ottamatta häneltä enempää apua vastaan. Että *hänen* pitäisi tehdä niin ja että Tanden nimi oli Hannu, oli ainoa mitä hän vielä ymmärsi. Tande käveli edestakaisin huoneessa. Hän oli kovin kalpea, senverran kuin Magnhild saattoi nähdä, sillä oli alkanut pimetä. Pitäisikö hänen mennä sisään rouva Bangin perään, tai ylimalkaan ollenkaan mennä? Magda oli keittiössä, vihdoin hän arveli paraaksi mennä tämän luo. Ja siellä auttoi hän tyttöä panemalla uutta marjahilloa muutamista tölkeistä lautasille. Keittiön viereisestä huoneesta kuuli hän pian hillittyä keskustelua ja nyyhkytystä. Kun Magda ja hän tulivat lautasineen saliin, ei siellä ollut Tandeä. Illallinen viiipyi niin kauan, että Magda nukahti ja Magnhild meni.

Vähän jälestä kuuli hän Tanden tulevan. Seuraavana aamupäivänä lauloi hän Tanden johdolla, joka käyttäysi aivan kuin tavallisesti. Rouva Bangin hän iltapäivällä sattumalta kohtasi kadulla. Tämä teki pienen oikaisun Magnhildin vapaaharjoitelmiin, joita hän vähän aikaa ennen oli kuullut avoimesta akkunastaan, samalla kun hän hiukan korjasi Magnhildin hatun asentoa, joka ei ollut aivan säntillään.

Skarlie tuli takaisin. Hän kertoi eräällä Bergenin matkalla saaneensa kapteini Bangin seurakseen.

Eräs henkilö samalla laivalla, sanoi hän, tunsu rouva Bangin suhteen herra Tandeen ja oli ottanut sen puheiksi. Magnhild epäili pahasti itsekseen, että tuo "eräs" ei ollut kukaan muu kuin Skarlie itse, sillä tämän edellisen kotona käynnin jälkeen oli hän kuullut viittauksia samaan suhteeseen sekä Tanden huoneensiivoojalta, merimiehen vaimolta että parilta muiltakin.

"Kapteini oli kiltti", kertoi Skarlie, "hän oli itse mielestään arvoton saamaan rakkautta niin rikkaalta hengeltä. Hän oli sentähden iloinen siitä että puolisonsa oli löytänyt vertaisensa." Magnhild virkkoi: "Sinä näytät tyytyväiseltä; minun mielestäni sinä olet vielä likaisempi kuin se, mitä sinä — — ." Magnhild oli juuri menossa rouva Bangin puolelle ja menikin huolimatta päättää puhettansa.

Hänen oli mentävä Magdan kanssa "esitykseen", jota vanha ruotsalainen tuhattaituri vaimoineen lapsineen aikoi antaa tuolla talon takana niityllä.

Magnhildin saapuessa seisoi jo rouvakin valmiina; hän tahtoi mennä mukaan. Syy tähän selveni myös kohta, s.t.s. Tande tuli saattamaan rouvaa. Hän tiesi kertoa kenraalin tulleen.

Näin he siis lähtivät liikkeelle, Magda ja Magnhild, rouva Bang ja Tande. Joukko ihmisiä oli kokoontunut, enin osa kuitenkin aitauksen ulkopuolelle, jossa maksu oli vapaaehtoinen. Aitauksen sisäpuolella oli "varatut paikat", toisin sanoen istumapenkkejä ja näille paikoille rouva Bang seurueineen ohjasi kulkunsa.

Vanha "taituri" oli jo paikalla, vaimonsa avulla järjestämässä kapineitansa. Ukko oli naurettaviin asti Skarlien näköinen, oli kaljupäinen, pystynäinen, rotevarakenteinen, eikä hänen ulkoihmisensä ollut rattoisia eleitä vailla. Ja tuskin oli Magnhild tämän havainnut, kun hän kuuli Magdan kuiskaavan äidilleen: "Näetkös, kuinka tuo on Magnhildin miehen näköinen!" Rouva hymähti. Samassa tuli vanhus heitä kohti. Sillä "varattujen" paikkojen joukossa oli hänellä vielä yksi "erityisemmin varattu", nim. selkänöjällä varustettu. Hänen äänensä oli kovin käheä, ja puheensa, niin kauas kuin sitä kuuli, oli niin hassunkurista ruotsin ja norjan sekamelskaa, että lähinnä olijat nauroivat ja se klovnimainen kohteliaisuus, jota hän silloin heti esitti houkutteli edempänäkin seisovia nauramaan. Mutta heti kun naurettiin, Tande peräytyi pari askelta. Rouva Bang astui esiin ja Magda ja Magnhild seurasivat.

Vanhalla "taiteilijalla" oli paljoa nuorempi vaimo, mustatukkainen, kolosilmä, laiha olento, jossa ilmeni jotakin onnensa hukannutta. Samassa huipahti teltasta esiin kiharatukkainen, vilkassilmäinen poikaveitikka, kasvoissaan ja vartalossaan hieno ilme, joka ei ollut hänellä äidin, ja vielä vähemmin ilvehtijän, isän perintöä. Hän oli puettu ilvehtijäksi, mutta oli itse teossa kaikkea muuta. Hän seisoi hiljaa äitinsä ääressä ja kysyi tältä jotakin ranskaksi. Rouva Bang, johon Tanden itserakas arkailu vaikutti vastenmielisesti, puhutteli poikaa tämän äidinkielellä. Poika tuli esiin, mutta vain katsellakseen häntä etäältä ylhäisesti. Tämä huvitti rouvaa, joka otti esiin kukkaronsa ja antoi hänelle isomman rahan. "*Merci, madame!*" sanoi poika ja kumarsi.

"Suutele kädelle!" komensi vanhus. Poika suuteli ujosti ja nopeasti. Hän juoksi takaisin telttaan, josta kuului parin hurtan haukunna.

Liikuntaa syntyi joukossa istuvien takana. Siellä oli nainen, kolmen, neljän vuoden ikäinen lapsi käsivarrellaan, joka pyrki esille. Hän ei jaksanut seisoa ja pitää lasta ijtä — sanoi hän — hän tahtoi istua. Hän oli siksi yhtä hyvä kuin kukaan muukin.

Mutta ei ollut mitään paikkaa tyhjänä, paitsi ensi penkillä. Niinpä siis nainen astui sinne esiin, yleisön iloisesti melutessa, sillä nainen oli tunnettu. Olihan se "kone-Martta." Kaksi vuotta takaperin oli hän tullut paikkakunnalle mukanaan lapsi ynnä kaksi ompelukonetta, suurempi ja pienempi, joilla hän elätti itseään, sillä hän oli reipas ja kätevä. Hän oli hyljännyt miehensä ja lähtenyt matkalle erään kauppiaan kanssa, jonka erikoisalana olivat m.m. ompelukoneet. Tämä oli pettänyt hänet. Hän oli sitten hairahtunut onnettomaan vikaan tuon tuostakin ryypätä itsensä juovuksiin ja oli silloin raaka ja törkeä. Hänen kasvonsa olivat nyt kuin tuhon raastamat, hänen tukkansa sikin sokin pörröllään. Mutta häneltä näytti vielä liikenevän melko määrin voimaa poisrajuttavaksi. Hän istui aivan likitysten rouva Bangin viereen, joka siirtyi vähän sivummas, koska uudesta naapurista lähti väkevä Baijerin oluen löyhyä.

Vanha "taituri" oli nähnyt tuon ehdottoman liikkeen rouva Bangin puolelta. Kohta hän oli käsillä ja käski Marttaa, käheästi ja äreästi, istumaan muualle.

Martta ehkä itsekkin kammahti kaikkea sitä silkin kahinaa, jonka kosketuksiin hän oli joutunut, sillä hän nousi todella mennäkseen toisaalle. Magnhild katsahti hänen peräänsä ja äkkäsi Skarlieni. Aivan tämän viereen nainen seisahtui. Heti perästä astui hän jälleen esiin ja lausui: "Istunpa nyt kumminkin tähän minä!" Hän istui penkille, lapsi sivullaan.

Ukko jätti kompeensa. Hän oli vihoissaan. "Sinä senkin saakel... —" Hän muisti kai seisovansa hienojen herrasväkien edessä, sillä hän jatkoi: "Maksaa rahaa istua tässä!" — "Tässä on riksi!" sanoi Martta ja kurotti samalla rahansa.

"Hyvä, hyvä!" kähisi herra, "mutta istu nyt toiselle penkille! Tahtooko herrasväki siirtyä vähän likemmäs yhteen!" pyysi hän niitä, jotka istuivat likinnä olevilla penkeillä. Joko näin nyt tehtiin tai jäi tekemättä, Martta ei liikahtanut: "Piru vieköön, jos niin teen!" sanoi hän. "Antakaa hänen istua!" kuiskasi rouva Bang. "Ei millään muotoa!" lausui liehakoiva vanha herra "tässä on ylhäisen herrasväen paikka!" ja hän tarttui Martan lapseen. Mutta silloinkos Martta karkasi pystyyn kuin vimattu. "Annakkos sinä, Ruotsin velho, mun vesani heti olla rauhassa!" Joukko räjähti nauruun, joka rohkaisi muijaa jatkamaan. "Vai ylhäistäkö herrasväkeä? Vieläkö mitä! Rojua! — ei tuo ole hituistakaan minua parempi, mokomakin — siinä kuin minäkin!" — Nimitys jääköön mainitsematta, mutta Martta tähysti rouva Bangia. Naurun räiskähdys yleisön puolelta, ja sitten ikäänkuin komennosta, haudan hiljaisuus.

Rouva Bang oli noussut ylväsnä ja kauniina. Hän katsahti ympärilleen hakien suojustajaansa. Hän tahtoi lähteä. Tande ei ollut kaukana seisten parin matkailijan välissä, jotka olivat pyytäneet saada esitellä itseään kuuluisalle säveltäjälle.

Rouva Bangin silmät tähtäsivät leimuten Tanden silmiä. Tämä katsahti takaisin häneen, silmiään räpäyttämättä. Kaikki katselivat Tandeä. Mutta ei kukaan päässyt hänen silmänsä syvemmälle kuin hiottuun teräskuplaan.

Mutta kuinka tutkimaton tämä silmäys olikaan, yhden asian se kyllin selvästi ilmaisi: "Rouva, minä en tunne teitä!" Ja hänen hienosti kaareutuva otsansa, suoraviivainen nenänsä, tiviisti sulkeutuneet huulensa, hieman kololle vajonnut poskensa, jopa välkkyvät timanttinapit hänen paitansa rinnuksessa, koko puvun ylimysmäisyys näyttivät sanovan: "Älä koske minuun!" Silmä veti harson harson päälle.

Kaikki oli tapahtunut tuokiassa. Rouva oli kääntynyt Magnhildin puoleen, ikäänkuin ottaakseen hänet todistajaksi. Eikä kuitenkaan! Sillä ei kukaan koko maailmassa paitsi herra Tande ja rouva Bang voinut tietää, minkä uhrien edellinen nyt antoi savuna haihtua tyhjiin, kuinka suuren rakkauden hän nyt työnsi luotaan.

Taaskin kääntyi rouva häneen päin pikimmältään, aivan kuin vilaukselta vain. Minkä suuttumuksen, minkä parahduksen, minkä muistojen liuman, minkä ylpeyden, minkä halveksunnan hän singahuttikaan häntä kohti! Sai Magnhildkin vielä osakseen tuosta häipyvän jäännöksen, kun rouva Bang kääntyi — niin, mitähän tehdäkseen? Kasvot ilmaisivat äkkiä mitä surkeinta hylätyn tilaa ja sitten armonanomuksen niin liikuttavan kuin lapsen lausuman. Kyynelet vierivät. Magnhild, kokonaan yhtyen hänen mielialaansa, kurotti kätensä hänelle. Hän tarttui siihen ja pusersi sitä niin, että Magnhild ainoastaan hädin tuskin voi hillitä itseään parkaisemasta. Solvaistu, hylätty nainen saattoi vain tällä ulkonaisella ponnistuksella pakottaa kokoon kaikki voimansa ja silloin se korotti hänet. Sillä samassa silmänräpäyksessä hän hymyili. Kas tuolla! Poikki niityn, siltä kohtaa, mistä seurueen nuora oli pingoitettu ja joka oli pidettävä vapaana, astui esiin kaksi upseeria kaikkien nähtävinä — mutta kukapa kieltää kenraalin lakilta pääsön? Ja sellainen oli sen mahtajan päässä, joka siinä pitkin askelin ja leveälle heiluttaen käsivarsiaan, ikäänkuin hän itse olisi sekä päällikkönä että sotajoukkona, marssi esiin ajutantti vasemmalla sivullansa. Jo kaukaa tervehti hän mitä kunnioittavimmin kapteininsa

kaunista puolisoa. Tämä riensi pelastajaansa kohtaamaan. Kenraalin käsivarren turvissa hän palasi paikalleen, ja kenraali istuutui hänen viereensä. Ajutantti sattui Magnhildin osalle, sittekun rouva oli heidät toisilleen esittänyt. Kenraali katsahti usein Magnhildiin, ja ajutantti oli itse ilmetty kohteliaisuus. Tämä oli osapuille ainoa, mitä Magnhild huomasi. Hän värisi.

Rouva Bang säkenöi sukkeluutta, hilpeyttä ja kauneutta. Se vain outoa, että hän vähä väliä tarttui Magnhildin käteen ja puserteli sitä samalla helttiämättömällä voimalla. Hän virkisti itseään edes silmänräpäyksen totuudella. Magnhildin siinä tuntema ruumiillinen kipu vastasi hänen sielunsa tuskaa. Hän kuuli vieressään istuvan ajutantin sekä Magdan ihailuhuudot. Hän näki itsekin muutamain kuulain välkkyvän ilmassa, ja näki jonkun katselijoista heiluttavan muutamaa isoa kuulaa, jonka tuo vanha urheilija sitten heitti niinkuin lasipallon ja heitettyään otti koppina takaisin käsivarsillaan, hartioillaan tai rinnallaan; — mutta hän kuuli samassa rouva Bangin lausuvan kenraalille, että ensi aamuna seuraa hän tätä: hän sanoi vain odottaneensa kenraalia, sittenkun hänen miehensä ei ollut voinut saapua.

Tiesihän Magnhild kaiken nyt olevan mennyttä! — mutta joko ensi aamuna? Huudonremahus, etenkin poikaviikarien nostattama vihiasi hänen tuskansa halki. Vanha urheilija heitteli molemmin käsin vuorotellen raskasta kuulaa ja aivan pikkaraista palloa ja oli jo hetken aikaa tätä menoa pitkittänyt. Magnhildin mielestä hän, Magnhild, itse oli tuo pieni kuula; — ja entäs suuri —? Ei hän tahallaan tätä vertauskuvaa hakenut, eikä hän sitä myöskään yksityiskohtiin asti ajatellut; mutta kaikki muuttui hänestä kuvaksi. Niinpä siis kuulain alituinen välkyntä ilmassa oli juuri tuo jääkylmä silmäys, joka äsken oli häntä värisyttänyt.

"Tuo ukko on tavattoman väkevä", sanoi ajutantti. "Näin kerran Venetiassa miehen, joka seisoi ja kannatti hartioillaan seisovaa toista miestä, ja tämä kumartui alas ja otti vielä kolmannen, joka asettui pystyyn hänen olkapäilleen, ja aatelkaas! he ottivat vielä huipukseen neljännen, joka seisoi pystyssä kolmannen hartioilla. Alimmainen asteli kantaen kaikki muut yletysten päällensä, samalla kuin päällimmäinen vielä nakkeli kuulia —"

"— Jos minä kuolisin tällä hetkellä", puheli rouva Bang toisella puolen, "ja sieluni unohtaisi kaiken täällä ja saisi uuden paljouden ihmeellisiä tehtäviä, äärettömiä näköjä, ja yhä uudet keksinnöt hurmaisivat minua — mitähän ihanampaa voisi tulla?" — "Niin pitkälle minä en ajattele", vastasi kenraalin vankka ääni, "mutta tahdonpa antaa pääni pantiksi siitä, että suurin onni, minkä hyvin järjestetty ihminen voi kokea, on saada elää ja kuolla velvollisuutensa täytännössä. Kaikki muu sen rinnalla on yhdentekevää." Magnhild tunsu taas polttavan kädenpuserruksen.

"Taputtakaa käsiänne herrasväki, taputtakaa!" lausui ilve-sankari käheästi ja hyvänsävyisesti. Yleisö naurahti hiukan, mutta ei liikahtanut paikoiltaan.

"Miks'eivät koirat kohta tule näkyviin?" kyseli Magda, kun kuuli niiden maltittomasti juoksentelevan sinne tänne teltassa.

Tunturit kohottivat korkeuteen päälakensa sankkain pilvisarjojen röyheltäminä; ilmassa liikkuva suhina ennusti sään muutosta; vuonon pinta musteni mustenemistaan vihurien taajetessa. Maiseman yläpuolella vallitsi jotakin äärettömän suurta, jotakin kamalan kammottavaa.

Alkoi kylmetä. Ihmisjoukko tuolla takana tuntui kolkolta ja painostavalta. Nyt tuli esille klovnin vaimo; hänen oli hypeltävä nuoraa pitkin. Laihalla entisellä kaunottarella oli pääntiestä kaarrettu, lyhythihainen puku. Rouva Bang tunsu, katsoessaan nais-raukkaa, vilun väreitä, valitti jalkojansa palelevan ja nousi seisaalle. Samoin tekivät järjestään kenraali, ajutantti ja sitä mukaa myös Magnhild. Ainoastaan Magda jäi istumaan rukoilevin silmin; hän odotti koiria. Yksi ainoa silmäys äidin puolelta riitti; hänkin nousi eikä sanonut mitään.

Lähdettiin ulos samaa tietä, jota upseerit olivat tulleet, ei kukaan katsonut taakseen. Rouva Bang nauroi heleintä nauruansa, josta vyörähti sulosoinnun aalto yli koko ihmisjoukon. Kaikki loivat silmänsä hänen jälkeensä. Kenraali astui rivakasti, niin että rouva pysyäkseen rinnalla sai panna nopsat, keveät jalkansa liukkaasti liikkeelle. Kenraalin kookas vartalo loi rouvan vartalolle erikoista somuutta; edellisen jäykän ryhdin ja muodon rinnalla rouvan sorja, solakka olento esiintyi erittäin edukseen. Värien vastakohta rouvan puvussa, hatun päältä heiluva sulkatöyhtö, hänen naurunsa helakka sointi loi jokaiseen yleisön joukossa saman tunnelman kuin hiljakseen etääntyvä soitto.

Kun upseerit jättivät hyvästi rouva Bangin ovella, ei tämä lausunut Magnhildille sanaakaan, eipä edes katsahtanut häneen sisään mennessään. Magnhild tunsu syvän myötätuntonsa loukatuksi. Pahastuneena meni hän omalle puolelleen.

Tande palasi myöhään. Magnhild kuuli hänen astelevan edes takaisin, tavallista nopeammin. Keveät askeleet tuolla yläpuolella ilmaisivat kuuluvasti, jopa vihdoinkin tahdin mukaan tuota samaa: "Älä koske minuun!" — timanttinappien välke, puvun ylimysmallisuus, kasvojen syvä umpimielisyys vainosivat

Magnhildia. Rouva Bangin rakkauden kaipuu kirkui kimeästi noiden askelten alta. Mitä rouva nyt kärsineekään? Että hän nyt keskellä tuskansa salamia ja jyrinää muistaisi minua, olisi luonnotonta, ajatteli Magnhild. Ensi säikähdyksessään oli rouva kiitännyt hänen turviinsa, ikäänkuin katon suojiin, mutta tietysti heti perästä unohtanut kaikki.

Eteisestä kuului joku tulevan. Olikohan se sanantuoja rouva Bangilta? Ei, se oli Skarlie. Nuo kolmeneljännestahdin askeleet tunsivat Magnhild kyllä. Mies tähysi pikaa, tutkivasti häneen, sisään tullessaan. "Kyllä mun nyt pian onkin aika matkustaa", hän sanoi. Hän oli muuten itse ystävällisyys ja alkoi hamuta kokoon matkakapineitaan. "Onko sinun täytynyt odottaa kyytimiestä?" kysyi Magnhild. — "Ei, vaan lihaa, jota viime kerralla tilattuani jäin vaille, niin että täytyi lähteä ilman; se tuli nyt äsken." — Magnhild ei puhunut enempää, ja Skarlie oli valmis lähtöön. — "Voi nyt hyvin sen aikaa!" hän oli ottanut kamssunsa ja katsahti "kultaansa."

"Skarlie", sanoi tämä; "sinäkö annoit ompelukone-Martalle riksin-raham?" — Mies vilkutti silmänsä pari kertaa ja virkkoi: "Mitäs pahaa, armaani, siinä oli?" — Magnhild kalpeni: "Olen usein halveksinut sinua", hän sanoi, "mutta en milloinkaan niin kuin sillä kertaa." Hän kääntyi ja meni makuukamariinsa, työntäen salvan eteen. Kuultuaan miehen poistuvan, hän paneusi vuoteelle.

Muutaman tahdin soitahdus kajahti ylähuoneen pianosta, mutta useampia ei seurannut. Arvatenkin oli soittaja itse säikähtänyt säveliään.

Magnhildin oli ehdottomasti täytynyt jäädä näitä säveliä kuuntelemaan. Hänen täytyi nyt kuunnella askelia, jotka jälleen alkoivat.

Jotakin salaperäistä, arvaamatonta oli nyt valamassa uutta hohtoa Tanden ylitse. Magnhild oli alkanut pelätä häntä.

Hän oli jo ennenkin tuntenut väristystä Tanden lähellä ollessa; nyt hän tunsii samaa yksin ajatellessaankin häntä.

Askeleet seisahtuivat, ja Magnhild solahti tuosta mitä oli mahdoton selittää ylitse Skarliin luo; sillä siinä hän kumminkin oli asioista selvillä. Kuinka hän vihasikaan tuota! Ja ajatellessaan, että ennen neljäntoista päivän kuluttua tuo palajaisi ja esiintyisi niin, kuin ei yhtään mitään olisi tapahtunut, pui hän raivoisasti nyrkkejensä ja avasi ne jälleen; sillä nyt kävisi tietenkään samoin kuin sadasti ennen: hän, Magnhild, tahtoisi unohtaa kaiken, koskapa tuo mies sentään oli niin kiltti ja antoi hänen elää ja olla niinkuin hän itse mieli.

Omaa voimattomuuttansa syvästi sureva sydän peitti hänen mielensä öiseen sumuun. Hän hyrskähti itkuun. Hän ei kyennyt selvittämään itselleen ainoatakaan suhdetta, ei muiden välistä eikä omaansa, ei kyennyt tekemään ainoatakaan vapauttavaa päätöstä. Mikähän se saattaisikaan olla?

Askeleet alkoivat uudelleen astua, milloin nopeammin, milloin hitaammin. Ja taaskin ilmestyi tuo selittämätön, vaikkei vastenmielinen vavistus Tandeä kohtaan.

Oli vihdoinkin tullut pimeä; Magnhild nousi ja meni sisään. Rouva Bangilla oli valaistu, kaihtimet olivat lasketut alas. Magnhildin täytyi myös sytyttää valoa. Tuskin sen tehtyään hän kuuli askelia ulkoapäin, ja ovea koputettiin. Hän kuunteli, taas koputus. Hän meni itse ovelle. Oli sanantuoja rouva Bangilta pyytämässä Magnhildia tulemaan sille puolen. Magnhild sammutti ja seurasi. Siellä oli kaikki muutettuna. Avoimia, täyteen sullottuja laatikoita, kohverteja, vasuja, koppia, laukkuja, Magda makaamassa oman pienen matkalippaansa päällä, joku apu-akka, niinkuin neitsytkin, puuhaamassa edelleen pakkaamista. Neitsyt nousi ja sanoi: "Rouva lähti vähän aikaa sitten sisään ja paneusi maata. Käväisenpä hänelle sanomassa." Magnhild koputti ovelle ja astui sisään.

Rouva Bang makasi valkoisten uudinten takana pitseillä koristetussa yöpuvussa. Hänellä oli päänsä ympäri käärittynä tuo turkkilainen huivi, joka eroamatta kuului hänen päänsärkyensä. Lamppu seisoi vähän taempana, verhonaan punaisesta, pehmeästä paperista tehty varjostin, joka hieman liikahti. Hän makasi toisen kyynäspäänsä nojassa, syvälle pielusten väliin painuneena, uupuneena ojentaen vapaan, vasemman kätensä ja antaen väsyneen, tuskallisen silmäyksen seurata sitä. Kuinka kaunis hän oli! Hän valloitti jälleen kerrassaan Magnhildin omakseen, jopa siinä määrin, että tämä heittäisi rouvan kaulaan ja itki. Tästä ikäänkuin sähkötäräyksen saaneena sairas kohoutui istualle ja painalsi ystävänsä vasten lämmintä, täytelästä poveansa. Hän tahtoi kaikkein väkevimmällä otteellaan vetäistä ymmärtämyksen ja myötätunnon puolelleen. "Kiitos!" kuiskasi hän Magnhildille. Hänen epätoivonsa tuntui ikäänkuin värisevän kaikissa niissä ruumiinosissa, joita kosketeltiin. Ote heltesi, Magnhild nousi seisaalle, rouva Bang vajahti takaisin ja kehoitti Magnhildia ottamaan tuolin ja istumaan ihan sängyn viereen. "Täällä kuuluu kaikki", hän kuiskasi osottaen ovelle päin. Magnhild tuli tuolineen. "Ei, tähän sängylle!" sanoi rouva Bang ja siirrähti sinnemmäs. Tuoli asetettiin jälleen paikalleen. Rouva tarttui Magnhildin käteen ja piti sitä omien käsiensä välissä. Hän katseli Magnhildia silmiin, jotka vielä valuivat kyynelissä.

Kuinka lempeästi, todesti, ymmärtävästi hän katseli! Magnhild kallistui alas ja suuteli häntä. Huulet olivat hervottomat.

"Olen pyydättänyt sinut tänne, Magnhild", sanoi hän hiljaa. "Minulla on pari asiaa sanottavana sinulle. — Älä pelästy" — seurasi käden puserrus; "se ei ole minun historiani, — se onkin aivan lyhyt, sillä minun tarvitsee olla yksinäni." Kyyneleet vierähtivät näiden viime sanojen ohessa alas poskille. Hän tunsu tämän ja hymyili.

"Sinä olet joutunut naimisiin — — en ymmärrä miten, — — enkä tahdokaan sitä tietää!" Hän vapisi läpitysten ja pysähtyi. Vähäksi aikaa hän käänsi päänsä toisaalle ja jatkoi sitten: "Älä kosta —" mutta pitemmälle hän ei päässyt, vaan veti molemmat kätensä luokseen, verhoutui peittoonsa, kääntyi kokonaan ympäri ja itkeä tihutti pielusten välissä. Magnhild näki liikituksen selän ja käsivarsien kiskottelevista väreistä. Itse hän nousi seisomaan.

"Se oli tyhmästi minulta", kuuli hän vihdoon. Rouva oli kääntynyt Magnhildiin päin ja hieroi silmiään ja otsaansa esanssilla, joka täytti huoneen mehevällä sulohajullaan. "Ei minulla ole mitään neuvoa antaa — mitä apua siitä pait'sitä olisikaan? — Istu jälleen!" Magnhild istahti; rouva laski mehupullon luotansa ja otti hänen kätensä omien käsiensä väliin. Hän taputti ja siveli kättä, samalla pitkälti ja tutkivasti katsellen häntä. "Tiedätkö, että *sinä* olet syypää siihen mitä tänään tapahtui?" — Magnhild kävi hehkuvan punaiseksi ikäänkuin palavan roihun ääressä; hän tahtoi nousta, mutta rouva pidatti häntä. "Hiljaa, lapseni! Minä olen tuntenut *hän*en ajatuksensa silloin kuin olimme yhdessä. Sinä olet puhdas ja hieno, — ja minä —!" Rouva sulki silmänsä ja jäi makaamaan hiljaa kuin kuollut. Ei kuulunut henkäystäkään, — ennenkuin hän vihdoon huokasi niin syvästi, niin pitkään, ja samalla loi ylös katsauksen täynnä ääretöntä kärsimystä —!

Magnhild kuuli oman sydämensä sykkivän; hän ei uskaltanut liikahtaa, hillitsi vain omia henkäyksiään. Hän tunsu hikoavansa. —

"Niin niin, Magnhild — ole sinä nyt varuillasi!" Magnhild nousi pystyyn. Rouva Bang käänsi päänsä hänen jälkeensä: "Älä huoli ylvästellä!" hän lausui. "Onko sinulla mitään paikkaa, jonne voit paeta turviin? — Vastaa minulle!"

Magnhild kykeni töin tuskin kokoamaan ajatuksiaan, mutta vastasi "on", ainoastaan tottumuksesta tottelemaan rouva Bangia. Hän ei ajatellut mitään pakopaikkaa, vaan ainoastaan lähteä sieltä missä oli ja heti paikalla. Mutta ennenkuin hän pystyi tähän, lausui rouva Bang katseltuaan häntä kaiken aikaa: "Minä sanon sinulle asian, josta et tiedä. Sinä rakastat *häntä*."

Magnhild suoristihe salaman nopeasti, silmät tähdättyinä rouva Bangin silmiin. Siitä syntyi lyhyt taistelu, jossa rouva Bangin silmät ikäänkuin hengittivät vastustajansa silmiin. Tämä hämmentyi, punastui ja kallisti päänsä käsiänsä kohden. Rouva Bang oikasihe suoraksi istualtaan ja kävi kiinni hänen käsivarteensa. Magnhild vastusti vielä, rintansa nousi ja laski — hän horjahti, ikäänkuin etsien tukea, ja kallistui vihdoon siihen suuntaan, missä hän tunsu rouva Bangin käden pusertavan.

Hän laskeutui pitkäkseen toisen rintaa vasten ja itki kiihkoisasti.

VIII.

Seuraavana aamuna Tande vielä virui vuoteellaan, kun merimiehen vaimo ojensi hänelle kirjeen. Sen sulki sisäänsä siro, vanhanaikuinen, vähän kellastunut kiiltokuori, ja päällekirjoituksen oli tottumaton naisenkäsi piirtänyt hienoilla kirjaimilla, joihin jokaiseen, mikä meni viivan alapuolelle, oli lisätty pieni tarpeeton koukero, ympyriäiseksi yritelty, vaikka liian arka oikein onnistuakseen. "Keltähän tuo saattaa olla?" Hän aukaisi. Allekirjoitus oli "Magnhild." Tande tunsu hiukan lämpenevänsä ja luki:

'Herra H. Tande!

Minä kiitän Teitä suuresti hyvydestänne minua kohtaan ja opetuksestanne, jonka Te niin puutteitani moitteelta säästellen olette minulle antaneet. Mieheni on sanonut, ettei Teidän ole maksettava mitään asunnon vuokraa.

Minun täytyy matkustaa saamatta sanoa Teille tätä. Vielä kerran lämpimät kiitokseni.

Magnhild.'

Tande luki kirjeen varmaankin viidesti. Sitte tutki hän vielä kutakin sanaa ja kirjainta erikseen. Tämän kirjeen edellä oli käynyt kymmenen konseptia, kymmenen hylättyä jäljennöstä, sen hän tunsi. "Magnhild" oli sujuvammin kirjoitettu kuin muut sanat, sitä lie harjoiteltu useammin jo ennen.

Mutta tämmöiset pienet keksinnöt eivät lievittäneet sitä ankaraa soimausta, joka tuijotti häntä vastaan koko kirjeestä! Hän makasi kauan hiljaa laskettuaan kirjeen kädestään.

Hän alkoi hetken päästä oikealla kädellään rummuttaa raidille erään sävellyksen diskanttia; jos se olisi ehtinyt pianolle asti ja Magnhild olisi sen kuullut, olisi hän sen tuntenut.

Yht'äkkiä syöksähti hän vuoteelta ja sisään vierimäiseen suojaan. Kaihtimen takaa katseli hän varovasti toiselle puolelle. Aivan oikein: siellä olivat kaikki ikkunat auki, kaksi eukkoa hommasi lattian pesossa, talo oli tyhjä. Tande käveli edestakaisin viheltäen.

Hän käveli, kunnes häntä vilutti. Sitten rupesi hän pukeutumaan. Siihen toimeen meni häneltä tavallisesti tunti, joll'aikaa hän ehti vähän pianoakin soitella. Tänään vei pukeminen kaksi tuntia, eikä hän silti pysähdellyt pianon ääreen.

Hän teki hyvin pitkän kävelyretken sinä aamupäivänä, eikä sentään niille paikoille, joilla he ennen olivat yhdessä käyneet. Jo tällä kävelyllä alkoivat eleyt seikat järjestyä siten, että hän itse sai paljon vähemmän syytä osalleen. Toisena päivänä hänelle ei jäänyt juuri ollenkaan enää syyllisyyttä. Kolmantena alkoi taas illemmalla sydän sulaa. Mutta seuraavana aamuna heitti hän hymyhuulin koko "jutun" unohduksiin.

Ensi päivänä oli hän kahdesti alottanut kirjettä Magnhildille, mutta kummallakin kertaa reväissyt kirjeen kahtia. Neljäntenä päivänä keksi hän sensijaan sävelaiheen. Siitä saattoi, kirjavasti soittimille sovitteluna, syntyä rikas sommitelma, uhkuen loistavaa levottomuutta. Muutaman tahtia siitä luontevasta, sulovienosta säveleestä, joka oli loihtinut Magnhildille kuvia hänen lapsuudestaan, saattoi sivauttaa vihmana sekaan. Voihan ne erottaakin siitä?

Mutta kun ei tuosta aiheesta koskaan tahtonut valmista tulla, tajusi hän ettei tehtävä ollut täällä eikä tällä kertaa suoritettavissa. Hän kuljeskeli siellä vielä viikonpäivät, niin sulloi hän pillit pussiin. Pianon jätti hän avain suulla ja samosi sitten matkalle Saksaan.

IX.

Viidettä vuotta jälempin, eräänä pyhäiltana keväällä, käveli joitakuuta nuoria neitoja lastauspaikan ainoaa suurempaa katuä ylöspäin, kävelivät käsikkäin; heitä keräytyi yhä useampia, sillä neidot astelivat kolmiäänisin laulellen.

Satulasepän talon kohdalla (jossa muuten ei enää ollut mitään nimikilpeä ovella eikä myymälää) astuivat he hitaammin, ikäänkuin tarkoittaen laulunsa kuuluviin saamista sinne. Ehkä myös odottivat saavansa nähdä eräät kasvot noissa matalissa ikkunoissa; mutta he eivät nähneet mitään ja astuivat eteenpäin.

Kun viimeisetkin olivat menneet ohi, nousi eräs nainen isosta nurkkatuolistista. Hän ei ollut muuta kuin puoliksi pukeissa, astui hajalla hiuksin, laahaten tohveleita jaloissaan. Kun hän tiesi, ettei ketään asunut vastapäätä, eikä nähnyt ketään kadulla, uskalsi hän edetä akkunalle asti, vaipui siellä ajatuksiin nojaten päätänsä käsivarteen, tätä taas akkunapieleen. Hän kuunteli sävelten sointuja, jotka silloin tällöin saapuivat hänen korviinsa.

Tämä laulukunta muistutti Magnhildia siitä, että hänkin kerran oli rakastanut laulua ja siinä luullut päämääränsä olevan. Hän se siinä nyt seisoi, hän, vaikka olikin sunnuntai tai ehkä juuri siitä syystä että oli sunnuntai, ei ollut katsonut maksavan vaivaa pukea yllensä. Oli jo kello kuusi jälkepuolenpäivän.

Hän heräsi ajavaan vaunujen kolinaan toiselta taholta. Höyrylaiva oli siis saapunut. Niin tottunut oli hän tähän ainoaan poikkeukseen lastauspaikan tavallisesta autiudesta, että hän unohti ettei ollutkaan pukeutunut: hänen täytyi nähdä keitä siinä tuli. Ne olivat kaksi herrasnaista, toinen lapsi sylissä ja päivänvarjostin levitettynä ylitsensä, toinen hiuksissaan häilyvä harso, vilkkaat silmät vähän pyöreähköjen kasvojen puitteissa. Yllään skottilainen matkapuku — vaunujen ohi huristessa — hän nyökkäsi Magnhildille, hänen auringon paahtamat kasvonsa säteilivät. Nyt hän käänsi päänsä takaisin ja vihjasi hansikoidulla kädellään.

Kuka ilmojen alla tuo taisikaan olla? Magnhild oli hämmästyksestä, joka hänessä aina muuttui ujoudeksi, väistynyt kauas peremmälle huoneeseen. Kukahan se saattoi olla? Siinä oli jotakin tuttua esiin pyrkimässä, vaikka voimatta — kun sama herrasnainen tulikin juosten alas tietä jälleen. Hänen rivakka matka-asunsa viritti vauhtia; siinä hän hyppäsi portaita ylös ja seiso i selko selälleen avatussa ovesa. He katselivat toisiaan silmästä silmään.

"Etkös s'nää' tunnekkaan mua?" kysyi komea herrasnainen paikkakunnan leveimmällä murteella.

"Rönnaug!"

"Niinpä tietysti!" Ja he syleilivät toisiaan.

"My dear! I am here (kultaseni, olen täällä) ainoastaan sinun tähtesi. I will (tahdon) sanua sinulle että all those years I have (kaikkina näinä vuosina) olen ajatellut paljon tätä hetkeä. My dear Magnhild!"

Hän haasteli kolmea kieltä: englantia, paikkakunnan murretta ja hiukan maan yleiskieltä!

"I have spoken (olen puhunut) norjaa a couple of months only (vasta pari kuukautta) enkä osaa ollenkaan puhua hyvin."

Hänen kasvonsa olivat kehittyneet; silmät leimusivat entistään vielä lämpöisemmin; muutenkin täyteläs suu oli muodostunut vilkkaassa vaihtelussa ilmaisemaan iloa, hyvyttä, tarmoa. Hänen muotonsa oli muhjennut, vartensa puhjennut upeammaksi, mutta hänen reippailta liikkeiltään ja loistavalta puvultaan ei tullut tuota havainneeksi. Hänen kämmenensä, jotka leveydellään muistuttivat kovan työn aikaa, sulkivat niin lämpimästi Magnhildin kädet väliinsä, ja kohta perästä istuivat he rinnatusten sylitysten, sill'aikaa kuin Rönnaug yhtä menoa jutteli neljän viiden viime vuoden ihmeellisistä vaiheista. Hän ei ollut tahtonut kirjoittaa, sillä eipä kukaan olisi häntä uskonut. Ja miks'ei hän ollut kirjoittanut, kuten oli luvannut, heti ylitultuansa, siihen oli aivan yksinkertaisesti syynä se, että hän jo yli kulkiessaan oli siirtynyt kolmannelta luokasta ensimmäiseen, ja syyn, mistä tämä oli aiheutunut, sen kaikki varmaan olisivat väärin käsittäneet.

Hän oli lähdeittäissä Liverpoolista istunut ison matkalaivan etupartaalla. Silloin oli muuan herra tullut hänen luokseen ja lausunut huonolla norjan kielellä tuntevansa hänet, sillä niinkuin tyttö istui tuossa, samoin oli hän istunut hänen, herran kääsien takana, joku kuukausi ennen. Rönnaug muisti myöskin herran, ja he juttelivat sitten kahden kesken sen päivän ja useammankin. Sitten tuli herra jonkun rouvasihmisen kanssa. Seuraavana päivänä tuli hän taas saman rouvasihmisen kanssa ja kysyi Rönnaugilta haluaisiko tämä seurata heitä ylitse ensi luokan sijalla. Siinä aloittivat he sitten, rouvashenkilö ja Rönnaug englantilaisen keskustelun mainitun herran avulla. Siinä syntyi hupaisa kohtaus, paljon ihmisiä liittyi heihin lisää, ja leikki loppui siihen sopimukseen, että Rönnaug jäisi olemaan siellä ensi luokan matkustajain joukossa, hän ei todella itsekään tiennyt, kenen luona. Hän kylpi ja sai uudet vaatteet kiireestä kantapäihin, jossa puuhassa useita säätyläisnaisia oli auttamassa, ja sitten oli hän siellä heidän vieraanansa. Kaikki kohtelivat häntä ystävällisesti. Hän seurasi sitten ensinmainittua rouvashenkilöä höyrylaivalta maihin — se oli tuon häntä ensinnä puhutelleen herran täti, — ja sai pian tietää että saman herran kulungilla oli hän matkan suorittanut, ja sai sitten osakseen opetusta sekä mitä runsainta elatusta. Herran kulungilla he sitten myös tekivät yhdessä pitkiä matkoja. Kaksi vuotta oli hän nyt siitä asti ollut tämän miehen vaimona; hyvinkin vuoden, vanha lapsi oli hänellä mukanaan. Ja se lapsi pitää Magnhildin nähdä — ei "huomenna", eikä myöskään "sitten", vaan nyt, *heti paikalla!* Magnhild ei ollut pukeissa, no, saipa hän sitten kiirehtiä pukeutumaan, Rönnaug tulisi auttelemaan — ja Magnhildin vastusteluista huolimatta seisoivat he molemmin hänen makuusuojuksaan.

Magnhild oli paraiksi päässyt pukeutumisen puuhiin, kun Rönnaug kuljeksi ympäri huoneessa kysyen Magnhildilta vain yhtä asiaa, nimittäin, miksei Magnhild vielä ollut pukeissa, vaikka päivä jo oli niin pitkälle kulunut, mutta hän sai vain pitkäväteisen "noo'n" — vastaukseksi. Rönnaug alkoi hyräillä, kulkiessaan ulommaisessa huoneessa. Vähän jälkeinpäin kuului hyräilystä sanojakin — englantilaisia, joista Magnhild selvästi erotti sanan "disappointed." Magnhild osasi englannin kieltä, sillä kolmen viime talven aikana oli Skarlie lukenut sitä hänen kanssaan, hän osasi jo lukea ääneensä miehelleen erästä amerikkalaista viikkolehdeä, jonka pitäminen siit'asti, kuin Skarlie oli siellä oleskellut, oli käynyt hänelle elämäntarpeeksi. Magnhild tiesi siis, että "disappointed" merkitsee "pettynyt." — Toisinaan tapahtuu mielialassamme muutos sen johdosta että aurinko, joka äsken täytti koko huoneen, yht'äkkiä on poissa, ja ilma on harmaa, kolea sisällä samoin kuin ulkona. Näin Magnhild ehdottomasti tuns i epä määräistä pelkoa, ja aivan oikein: kun Rönnaug toistamiseen hyräillen kulki avoimen oven ohitse (tarkastellen seinäkuvia), heitti hän pikaisen sivukatseen sisälle Magnhildia kohti; ei se oikeastaan ollut epäystävällinen, ja kuitenkin se tuntui Magnhildista ikäänkuin nuolen ampumalta. Mitä ihmeen kummaa oli tapahtunut, tai oikeammin sanoen, mitä oli ilmi saatu? Sitä hänen oli mahdoton ymmärtää. Kun hän valmistuttuaan astui saliin, urkki hän ympärillensä kaikkialle. Mutta turhaan hän tähysteli nähdäkseen mitään sellaista, joka olisi ilmaissut jotakin hänen omasta mielestään salattavaa tai voinut

herättää mielipahaa? Mitähän tuo lie ollut? Rönnaugin kasvojen sävy oli nyt aivan muuttunut — ei, mitähän tuo nyt olikaan?

He menivät, molemmat ollen ääneti. Vielä kadullakin, missä varmaan oli monta muiston herättämistä, hän, joka äsken oli puhunut kolmea kieltä, osasi vaieta kaikilla kolmella. He kohtasivat kääseissä ajavan miehen, joka puhui kiivaasti nuoremmalle, seisauttamalleen miehelle. Molemmat tervehtivät Magnhildia, vanhempi väliäpitämättä, nuorempi voittoriemun loisto näppyisessä irvinaamassaan ja säkenöivissä silmissään — vasta silloin Rönnaug heräsi. Vaikka koht'ikään viisi vuotta oli kulunut siitä kun hän kyyditsi sitä tuntematonta miestä, joka oli puhunut Magnhildin tarkoituspästä, ja joka oli nähnyt hänet itsensä, Rönnaugin, suhteissa, joita tämä häpesi — tunsikin miehen heti. Rönnaug tarttui äkkiä Magnhildin käteen: "Do you know him? What is his name? Does he live here?" (Tunnetko hänet? Mikä on hänen nimensä? Asuuko hän täällä?) Hän ei muistanut kiireessään käyttää äidinkieltänsä. Magnhild vastasi ainoastaan viimeiseen kysymykseen: "Asuu, viime talvesta saakka." — "What hänen nimensä on?" — "Grong." — "Have you puhunut hänen kanssaan?" — "Enemmän hänen poikansa kanssa; se oli hän, joka seiso tuolla." Rönnaug katsahti Grongin jälkeen, joka juuri ajoi kiivaasti — voipa melkein sanoa vihaisesti, — heidän ohitsensa.

He saapuivat toisen hotellin luo oikealla puolen, kysyttiin palvelusneidolta, eikö joku rouvashenkilö pienen lapsen kera ollut poikennut sinne. Heitä osotettiin toiseen kerrokseen. Siellä seiso se herras nainen, joka oli ollut Rönnaugin seurassa. Tämä kysyi häneltä englannin kielellä, missä lapsi oli, samalla kuin hän esitti miss Rolandia mrs. Skarलिएlle, jonka jälkeen kaikki kolme menivät lähinnä olevaan huoneeseen nukkuvan lapsen luo. "Todellakin, olemmeko saaneet kehdon!" huudahti Rönnaug englanniksi ja heittäysi polvilleen kehdon ääreen. Magnhild jäi seisomaan sen eteen vaikk'ei aivan lähelle sitä. Kaunis oli lapsi, mikäli hän saattoi nähdä. Rönnaug kallistautui lapsen yli, katsahtamatta ylös tai puhumatta mitään. Mutta Magnhild näki suuria kyyneliä vierivän hienolle vaipalle, joka oli levitetty kehdon päälle. Vaitiolo tuntui tuskalliselta.

Rönnaug nousi ja silmäisten syrjästä Magnhildia meni hän nopeasti tämän ohitse etumaiseen suojaan, jonne Magnhildin myös vihdoinkin täytyi seurata häntä. Silloin seiso Rönnaug akkunan ääressä. Samassa seisautuivat vaunut ulkopuolelle, Magnhild näki kolmen miehen vetävän niitä; ne olivat uudet kauniit matkavaunut, komeimmat mitä hän milloinkaan oli nähnyt. — "Kenenkä nuo ovat?" — "Minun!" vastasi Rönnaug.

Betsy Roland tuli sisään ja kysyi jotakin. Rönnaug seurasi häntä ulos. Heti perästä palattuaan sisään, astui hän suoraan Magnhildin luo, joka vielä istui katsellen vaunuja. Rönnaug kietoi toisen käsivartensa hänen kaulansa ympäri. "Will you go with me in this carriage through the country, Magnhild?" Jo koskettelusta oli Magnhild pelästynyt, hän tunsikin Rönnaugin silmät, tunsikin hänen hengityksensä, käsivarsi lepäsi hänen päällään kuin rautakanki, vaikkei se suinkaan pusertanut. "Tahdotko matkustaa mun kanssani läpi maakunnan in this — näissä ajoneuvoissa, Magnhild?" kuuli hän vielä kerran kysyttävän vapisevalla äänellä. "Tahdon", kuiskasi Magnhild.

Rönnaug laski hänet, meni toisen akkunan luo eikä enää katsahtanut huoneen sisään. "Ovatko nuo vaunut Amerikasta?" — "Lontoosta." — "Mitäs niistä annoit?" — "Charles bought it." [Charles osti ne] — "Onko miehes mukana?" — "Yes — on!" — ja Rönnaug lisäsi: — "Not here; Constantinople, — delivery of guns. — September we are to meet — Liverpool." [Ei täällä; vaan Konstantinopelissa — kanuunain hankinta. Syyskuussa tapaamme Liverpoolissa.] Ja hän katsahti ylös Magnhildiin suurin silmin. Mitä hän sillä tarkoitti?

Magnhild tahtoi mennä. Rönnaug saattoi häntä portaita alas. He menivät molemmin pois vaunujen luo, joiden ympärillä seiso paljon väkeä, väistyen samalla vähän sivummalle. Rönnaug osoitti miten mukavasti vaunut oli sisustettu ja pistäessään päätänsä niiden sisään hän kysyi: "Sinun huoneesi upstairs, are they to be let?" (yläkerrassa, ovatko vuokrattavana?). — "Ei, semmoinen touhu tuottaa niin paljon vaivaa." Rönnaug lausahti pikaan "hyvää yötä" ja harppasi rappuja ylös tiehensä.

Magnhild ei ollut montakaan askelta astunut ennenkun hän tunsikin, että hänen varmaan olisi pitänyt pyytää Rönnaugia asumaan ullakkohuoneissa. Olisiko hänen nyt käännyttävä takaisin? Johan nyt!

Tästä tuli yksi Magnhildin unettomia öitä. Rönnaug oli säikähdyttänyt häntä. Ja tuo matka? Sille hän ei ikipäivinä tahtonut lähteä.

Minkä hän ensiksi näki, tullessaan aamulla kymmenen jälkeen ulos makuusuojustaan, oli taaskin Rønnaug, joka tullen lastauspaikalta juuri oli menossa hänen — ei hänen, vaan papin luo, sen nuoren pastorin, joka asui Magnhildin luona entisessä satulasepän työpajassa. Rønnaug, hänkö papin luona? Vielä kello 11 hän oli siellä. Ja tullessaan ulos, pastorin, nuoren ujon miehen saattamana, pisti hän vain pikimmältään päänsä Magnhildin majaan, tervehti ja katosi taas pastorin seurassa.

Magnhild sai vielä enemmän ihmettelyn aihetta, kun hän päivemmällä näki Rønnaugin Grongin seurassa. Tämä pisti hänen vihakseen, vaikkei hän itsekään selvästi tiennyt miksi. Sitten seuraavana päivänä käväisi Rønnaug häntä katsomassa, mutta aivan pikipäinsä; juteltiin hiukan niistä näistä lastauspaikan asukkaista, joita Rønnaugia oli huvittanut tavata uudestaan, mutta ei matkasta sanaakaan. Kului useita päiviä, eikä asiasta mainittu — oliko hän ehkä jättänyt sen sikseen!

Mutta sitte kuuli Magnhild samasta matkasta muilta: ensiksi merimiehen vaimolta, joka siivosi hänen huoneitaan, sitten siltä, jolta hän osti kalaa, vihdoin kaikilta. Mikä siis neuvoksi? Sillä lähteä mukaan hän ei millään ehdoin tahtonut.

Rønnaug kertoi hänelle lukevansa norjaa Grongin, samoin, jottei kiusaisi liaksi yhtä kerrallaan, pastorin johdolla; hän sanoi myöskin kirjoittavansa "aineita", ja naurahti. Näin lyhyesti hän kosketteli henkilöitä, suhteita, kuvaten niiden luontoa ja laatua — ja tuosta heti taas toisiin asioihin! Magnhildia ei kutsuttu tulemaan hotelliin. Rønnaug veti usein lastansa pienessä vankkurissa, jonka hän oli ostanut. Hän seisahteli silloin ja näytti lastaan kaikille ihmisille, joita kohtasi, mutta Magnhildille hän ei kertaakaan tullut lapsen kanssa.

Rønnaug herätti erinomaista huomiota lastauspaikalla. Satamissa tosin ei ole harvinaista tavata merkillisiä onnen ja olojen vaiheita. Mutta päättäen Rønnaugin antamista lahjoista, koko hänen esiintymisestään, täytyi hänen olla upporikas, samalla kun hän kuitenkin oli kunnollisin ja luontevin kaikista. Magnhild kuuli vain yhtenäen häntä kiiteltävän; ainoastaan pastori tuli kerran sanoneeksi, että häntä varmaan haittasi se kärsivällisyyden puute, joka on onnenlapsen omituisuus.

Mutta mitähän Rønnaug kuulikaan Magnhildista? Sillä siitä ei kai ollut epäilemistäkään, että hän tiedusteli muilta sitä mitä hän ei kysynyt Magnhildilta itseltään. Niin hän tekikin, vaikka perin varovasti. Oli oikeastaan vain kaksi, joilta hän kyseli asiaa suoraan: toinen oli pastori, toinen Grong.

Pastori sanoi, että kaiken aikaa, minkä hän oli siellä ollut, ja se oli kohta kokonainen vuosi, ei hän ollut koskaan kuullut tai nähnyt muuta kuin hyvää. Skarlie oli enemmän epäilyttävä henkilö. Yksimielisen todistuksen mukaan oli hän sijoittunut tänne asumaan ainoastaan perinpohjin opastuakseen olosuhteihin ja sitten käyttääkseen niitä edukseen — "tarvitsematta kilpailla kenenkään kanssa tai olla kenenkään valvonnan alaisena." Hän oli "ivailija ja kynnikko", vaikkei pastori voinut kieltää, että toisinaan oli hauskaa jutella tuon miehen kanssa. Pastori ei ollut koskaan kuullut muuta kuin että Skarlie suurella arvonannolla kohteli vaimoansa — eli oikeammin kasvattitytärtänsä, sillä missään muissa suhteissa nuo kaksi tuskin olivat keskenään. Ja nuori ujo pastori näytti itse kovasti pelästyvän siitä että hänen täytyi tämmöistä puhua.

Grong sitävastoin sanoi, että Magnhild oli laiska, itserakas, vaativainen letukka. Se ei viitsinyt edes itse sitoa sukkanauhojansa, sen hän oli omin silmin nähnyt. Se käsitöiden opetus, minkä Magnhild kerran oli pannut alkuun, oli aikaa sitten jätetty erään kyttyräselkäisen Maria nimisen tytön ja erään "pitkän Loviisan" toimeksi. Magnhild opetti noille silloin tällöin jotakin uutta, mutta ei sekään ollut hänen ansiotansa, vaan hänen miehensä, joka matkoillaan älysi ja otti onkeensa yhtä ja toista hyvää ja sitte taivutti vaimonsa panemaan ne käytäntöön kotosalla. Skarlie oli ylipäänsä aimo toimekas mies, joka oli viritänyt elämää koko tähän tylsään, tietämättömään seutuun, ehkä vähinsä myös peijannut niitä näitä — mutta täytyyhän sitä maksaa oppirahojakin.

Entäs tuo Magnhildille aiottu päämäärä? Pyh! Grong oli aikoja sitten heittänyt menemään kaikki mokomat lorut. Hän oli kolme vuotta sitte Norrlannissa nähnyt vanhan äijän, joka lasna oli yksin pelastunut kokonaisesta pikku-pitäjästä; muut oli lumivyöry haudannut alleen. Mies oli aika lurjus; oli elänyt 66 vuoden vanhaksi tekemättä hituakaan, paitsi mitä vähän souteli, ja hän kuoli viime vuonna vaivaistalon hoitolaisena. Mikähän tuonkin päämäärä lienee ollut? Hyvin harvassa niitä on, joilla on jotakin tarkoitettu.

Grong oli siihen aikaan huonolla tuulella. Hän oli uskonut lahjakkaan poikansa määrätyksi johonkin, ainoastaan tämän vuoksi ukko eli — ja silloinpa poika hulttio ei tehnyt muuta kuin että rakastui! Mutta Rønnaug, joka ei tietänyt mitään Grongin omasta kohtalosta, pelästyi pahasti hänen ankarasta tuomiostaan. Ei hän myöskään päässyt pohtimaan asiaa hänen kanssaan, sillä ukko julisti suoraan sydämmestään ikävystyneensä Magnhildiin.

Niinpä Rønnaug siis jälleen pyrki ja pääsikin itse Magnhildin pakinoille, mutta tapasi hänet niin umpimielisenä, että oli aivan mahdoton päästä häntä lähemmäs. Jos Rønnaug siis mieli pysyä

aikkeessaan, ei ollut muuta neuvoksi kuin yllättää hänet arvaamatta.

Siksipä hän eräänä päivänä niin väliäpitämättömällä äänellä kuin suinkin ilmoitti Magnhildille aikovansa ylihuomenna matkustaa. Magnhildin ei tarvitse ottaa mukaansa mitään enempää sälyjä, sillä jos he jossakin pysähtyisivät, sopisi heidän siellä ostaa mitä tarvitsisivat. Niin aikoi hän itse tehdä.

Tämä oli klo 9 vaiheilla edelläpuolisten, ja aina 12:teen asti Magnhild ponnisteli saadakseen kokoon sähkösanomaa miehellensä, joka juur'ikään oli ilmoittanut hänelle saapuneensa Bergeniin. Sähkösanoma sukeutui lopuksi tähän muotoon:

'Rönnaug, naimisissa rikkaan amerikkalaisen Charles Randon'in kanssa, New-York'ista, on täällä. Tahtoo saada minut mukaansa pitkälle matkalle.

Magnhild.'

Hänestä tuntui olonsa kuin kavaltajan, kun hän täsmälleen klo 12 pani tämän sähkösanoman menemään. Kavaltajan? Ketä vastaan? Oliko hän sitte velvollinen tilintekoon kellekään? — Miten olikaan, pois hän lähti sinä iltapäivänä, jottei häntä tavattaisi kotona. Kun ehtoolla palasi kotiin, oli sillä välin saapunut sähkösanoma:

"Huomenna kotona höyrylaivalla. *Skarlie.*"

Rönnaug haki Magnhildia klo 8 seuraavana aamuna; hän tahtoi yllättää häntä ihan valmiilla matkapuvulla, joka löytyi hotellissa. Mutta Magnhildin puolella oli ovi lukossa. Rönnaug kiersi toiselta puolen ja kurkisti sisään sänkykamariin ikkunasta, jossa kartiini oli vedetty ylös. Magnhild oli ulkosalla! Hän joka harvoin oli jalkeilla ennen kello 9.

Hyvä, mitäs muuta kuin sinne klo 9. Ovi lukossa! Klo 10 samoin; sitten sinne järjestään joka neljännestunnin kuluttua, mutta yhäti lukossa. Silloin alkoi Rönnaug epäillä. Ja klo 11 hän antoi runsaat juomar rahat kahdelle poika naskalille, että nämä seisoisivat vartioimassa ja ilmoittaisivat hänelle kun näkisivät Magnhildin tulevan kotia.

Itse oli hän hotellissa odottamassa. Kello tuli 1, 2, 3 — ei mitään tietoa. — Hän tarkasti vartioitansa, nämä järjestyksessä. Kello tuli 4, 5; — taas tarkastus. Tuli 6, — silloin tuli toinen poika karkua juosten, ja Rönnaug hattu kädessä portaita alas poikaa kohti.

Hän tapasi Magnhildin keittiössä. Magnhild hommasi niin tulisella kiireellä, ettei Rönnaug saanut hänelle sanaa sanotuksi. Hän kierteli lakkaamatta keittiön, pihan, huoneitten väliä. Oli hän kellarissakin, oli hyvin kauan. Rönnaug odotti, mutta kun Magnhild ei koskaan päässyt lepoon, etsi hän hänet käsille syömäkammioista. Kysyi siellä, eikö Magnhild voisi seurata häntä pikimmältään hotelliin. Ei ollut aikaa. Hän latoi par'aikaa voita lautaselle. "Kelle voita latelet?" — "Aa —". Hänen kätensä, joka piteli lusikkaa värisi; sen Rönnaug huomasi. "Tuleeko Skarlie höyrylaivalla — nyt?" Magnhild ei voinut kieltää; sillä olisihan se kohta nähty perättömäksi, ja sentähden hän sanoi: tulee. — "Niinpä olet siis kutsunut häntä tulemaan?" Magnhild laski lusikan kädestään ja meni sisään. Rönnaug perään.

Ja nyt kävi selväksi, kuinka paljon hyvää, mehevää norjaa Rönnaug täll'aikaa oli oppinut, jos se ei ollutkaan aivan puhdasta tai virheetöntä. Hän kysyi ensin, tiesikö tämä sitä että Skarlie estäisi hänen matkansa. Ja kun Magnhild, sen sijaan että vastaisi, pujahti sänkykamariin, riensi Rönnaug perään, sanoen, että "tänään et kumminkaan pääse käsistäni."

Tämä "tänään" kertoi Magnhildille, että Rönnaug jo kauan oli pitänyt häntä mielessään. Jos akkuna, jonka ääressä Magnhild nyt seiso, olisi ollut vähän väljempi, olisi hän varmaan hypännyt siitä ulos.

Mutta ennenkuin Rönnaug ehti ryhtyä mihinkään toden teolla, tapahtui jotakin. Kadulta kuului melua ja naurun rähinää ja sen seasta raivokas miehen ääni "Ja sinäkö tahdot kieltää minua ripille menemästä, sen ulkokullattu perkele?" Hiljaa — ja siitä taas helakka naurun rämäys. Arvatenkin mies samalla joutui poliisin käsiin ja vietiin pois, poikien ja ämmäin äänet yhtyivät huutaen ja nauraen yleiseen hälinään, hiljeten hiljenemistään etääntyessään.

Ei kumpikaan kamarissa olijoista ollut poistunut paikaltaan. He olivat kumpikin katsahaneet ulos ovesta salin ikkunoihin päin, mutta olivat myös kumpikin kääntyneet jälleen sisään, Magnhild puutarhaa kohti. Mutta Rönnaug oli tämän keskeytyksen johdosta muistanut ompelukone-Marttaa, joka aikanaan oli ollut lastauspaikan kauhuna ja riemuna. Tuskin oli siis meteli tauonnut, kun hän lausui: "Muistatko Masiina-Marttaa? Muistatko, että sanoin sulle jotakin miehestäsi ja hänestä? — Olen nyt tiedustellut tarkemmin, ja tiedän enemmän. Mutta arvollesi alentavaa on elää saman katon alla Skarliin moisen miehen kanssa."

Magnhild pyörähti ympäri kalpeana, ylpeänä. "Se ei koske minuun." — "Eikö se koske sinuun? Sinä

istut hänen huoneissaan, syöt hänen ruokaansa, pidät hänen vaatteitaan ja nimeään — eikö se koske sinuun?"

Mutta Magnhild sujahti hänen sivutsensa saliin suomatta hänelle sanaakaan vastineeksi. Hän jäi seisomaan yhden kadunpuoleisen ikkunan ääreen.

"Niin, ellet tunne tuosta häpeää, Magnhild, niin olet jo syvemmälle vaipunut kuin uskookaan."

Magnhild oli juuri nojannut päätänsä akkunapieleen. Nyt kohotti hän sitä senverran että saattoi katsahtaa Rönnaugin ja hymyllä, sitten laskei hän sen jälleen alas. Mutta tuo hymyily viritti punastuksen Rönnaugin poskille, sillä hän tunsu tuossa heidän yhdessä vietettyä nuoruuttaan verrattavan toisiinsa.

"Minä ymmärrän, mitä ajattelet" — hänen äänensä värisi — "enkä luullut sinua niin ilkeäksi, vaikka kyllä heti kohdatessamme huomasin erehtyneeni siinä että ikävöin sinua."

Mutta tämä oli kai hänen omastakin mielestään liian ankaraa, sillä hän pysähtyi. Eihän hänen aikeensa sitäpaitsi ollutkaan rikkoa välejänsä Magnhildin kanssa, päinvastoin! — Ja niinpä hän suuttui Magnhildille, joka oli saattanut hänet niin pahasti unohtamaan itsensä! Eikö tuo ollut alusta asti toiminut niin? Kuinka lämpimästi hän olikaan tullut, ja kuinka kylmästi häntä oli kohdeltu! Ja näitä ajatellessaan hän alkoi puhua ääneensä.

"En tiennyt mitään ihanampaa maan päällä kuin saada näyttää sinulle lastani! Eihän minulla ollut ketään toista, jolle sitä näyttäisin. Mutta sinä et tahtonut edes nähdäkään sitä — sillä et viitsinyt muuttaa vaatteitasi niin vähäisen asian vuoksi." Hän oli alkanut lempeästi, mutta ennenkun pääsi loppuun, värisi ääni ja hän tyrskähti itkuun.

Yht'äkkiä Magnhild kavahti pystyyn ja ohjasi askeleensa — ensin keittiön ovelle, mutta siellähän juuri olikin Rönnaug, sitten sänkykamarin ovea kohti, mutta muisti ettei sinne auttaisi paeta, kääntyi siitä takaisin, kohtasi Rönnaugin, ei tiennyt minne mennä — ja peräytyi entiseen asemaansa.

Mutta tätä ei Rönnaug itse asiassa nähnyt, sillä nyt hänen oma mielensä oli kiihkeästi kuohuksissa. "Sinulla ei ole ollenkaan sydäntä, Magnhild; hirveää on että täytyy sanoa se! Niin kauan olet antautunut loassa laahattavaksi, kunnes olet menettänyt kaiken tunteesi, — niin oletkin vain! Kun minä pakotin sinua katsomaan lastani, et viitsinyt edes suudella sitä! Et edes kyykistynyt sen puoleen, et sanonut ainoata sanaa, et sanaakaan, et nähnyt kuinka kaunis se oli!" — Puhe tukahtui jälleen itkuun. "Mutta se on ymmärrettävissä", jatkoi hän, "sillä eihän sinulla itsellä ole lasta ollut. Sitä en tullut ajatelleeksi — sillä muuten olisin palannut *heti* paikalla! — Kuinka *minä* petyin — no, siitä olenkin Charlesille kirjoittanut!" — Hän keskeytti itsensä puhuen uuteen, pontevampaan äänisävyyteen: "Minä en tiedä, mitä sinä ajattelet. Tai on varmaankin kaikki sinussa kuollut! Kun sinulla on vara valita ihan vapaasti — ja silloin valitset Skarlieni! Mennä kirjeellä Skarlieta noutamaan!" — Astellen kiivaasti edes ja takaisin hän jatkoi: "Ei, ei! Tämä on kuitenkin sama Magnhild, joka oli niin hieno ja puhdas, että pelasti minun!" Hän seisautui ja katsoi Magnhildiin. "Mutta sitäpä en koskaan unohdakaan, *ja sinun on tultava minun kanssani, Magnhild!*" — — Ja äkkiä heltyen: "Eikö sinulla ole sanaakaan minulle? Etkö voi käsittää, että minä pidän sinusta? — — Etkö vähääkään välitä siitä, että olen tullut tänne sinua hakemaan aina Amerikasta?"

Hän ei tarkannut, että tuli lausuneeksi koko asiansa, hän seiso i vain ja odotti saadakseen nähdä Magnhildin heräävän ja kääntyvän häneen päin. Hän ei ollut kyllin likellä, nähdäkseen että kyyneliä jo putoili ikkunalaudalle. Hän näki vain ettei Magnhild liikahtanut, ei hievahtanut paikaltaan. Tästä hän sydäntyi, ja äkkinäisenä päätöksissään, kuten ainakin sydämen kuohuessa kyllyyttään, hän lähti pois. Magnhild näki hänen itkien kiirehtivän katua ylös katsahtamatta sisään.

Eikä Rönnaug hillinnyt itkuansa, eikä silloinkaan kun hän kallistui lapsensa yli suudellakseen sydänpäpyään. Hän otti sen kerta kerralta syliinsä, ikäänkuin oikein varmistuakseen elämänsä aarteesta.

Hän oli odottanut että Magnhild tulisi perästä. Kello tuli 8, ei tullut ketään Magnhildia; se tuli 9, ei vielääkään ketään; silloin hän heitti vaipan hartioilleen ja hiipi satulasepän talon ohitse. Mies lienee jo aikaa tullut. Siellä oli aivan hiljaa eikä ketään ikkunoissa. Rönnaug kääntyi takaisin kotia, ja riisuessaan maata pannakseen hän harkitsi, mitä nyt oli tehtävä, pitäisikö hänen todella lähteä paluumatkalle ilman Magnhildia, — näin hän ajatteli vain silmänräpäyksen — ei, hänen oli jäätävä ja anottava apua! Hänen tuli uskaltaa taisteluun, vaikkapa itse Skarlieta vastaan, apunansa pastori ja Grong ja muuta kunniallista kansaa. Hän arvosteli asiaa kenties hieman amerikkalaiseen tapaan, mutta varma hän oli.

Hän nukkui ja näki unta, että hän ja mr. Skarlie tappelivat. Tuo oli suurilla, karvaisilla käsillään tarttunut hänen päähänsä, käsiinsä, hartioihinsa, tuo inhottava naama hampaattomat ikenet irvillään, tirkisti hymysuin hänen silmiinsä. Hän ei voinut torjua ilkiötä luotaan... nyt se oli taas hänen päässään

kiinni kynsillään... Siinä samassa Magnhild huutaa huikahutti hänelle kerran, kohta toisenkin ja hän heräsi. Magnhild seiso i hänen vuoteensa ääressä. "Rönnaug!" — "Niin, niin!" — "Minä se olen — Magnhild!" — Rönnaug kohousi istualleen sängyssään vielä unen horroksissa. — "Kyllä näen, — sinä — se olet sinä — Ei todellako? sinäkö se oletkin, Magnhild? Tahdotko seurata mukaanani?" — "Tahdon!" Ja Magnhild heittäysi hänen ylitsensä ja hyrskähti itkuun — millaiseen itkuun? Sellaiseen kuin lapsi, joka kauan oltuaan kauhuissaan löytää jälleen äitinsä — "Herra Jumala, mitä on tapahtunut?" — "Minä en voi sitä sanoa!" ja taaskin tuo pitkä, sydämen syvyydestä tyrskivä itku, ja niin irtausi hän hiljaa ja meni ja asettausi erikseen. — "Mutta nyt sinä seuraat minua?" "Kyllä", kuului hän kuiskaavan ja sitten taas itku. Ja Rönnaug ojensi käsivartensa, avasi sylinsä, mutta kun ei ketään siihen tullut, huippasi hän itse sängystä, ja otti ilonsa käytännön kannalta pukeutumalla huimaa vauhtia. Siinä eli iloa, voitonriemua sielussa.

Istuessaan siinä pukeutumispuuhissa sängyn laidalla tuli hän tarkemmin katselleeksi Magnhildia. Kesäyö oli valoisa, ja Magnhild oli kierittänyt ylös ikkunaverhon, avannut ikkunan ja seiso i siinä. Saattoi olla noin kolmen aika. Magnhild seiso i alushameessa, kaapu yllänsä, tuolilla oli kääry, siinä ehkä hänen pukunsa. Mitähän olikaan tapahtunut? — Rönnaug meni toiseen huoneeseen pukeutumaan valmiiksi, ja kun Magnhild tuli perään, virui siellä levällään hänen uusi matkapukunsa, joka näin nyt näytettiin hänelle. Ei hän sanonut kiitosta, tuskin silmäilikään sitä, istui vain viereen ja itki uudelleen. Rönnaugin täytyi pukea hänet. Tätä tehdessään hän sipaisi: "Yrittikö tuo väkivaltaa?" — "Ei, sitä hän ei ole koskaan tehnyt", sanoi Magnhild, "ne ovat muita asioita", ja itku valtasi taas hänet niin, että Rönnaug ei puhunut enempää vaan laittoi sekä hänet, että itsensä tuota pikaa valmiiksi. Hän riensi jälleen sisään herättämään amerikkalaista ystävätärtään, siitä alas saamaan majatalon väen valveille, hän tahtoi muka lähteä matkaan ennen tunnin kuluttua. Hän tapasi Magnhildin samassa asennossa, johon oli hänet jättänyt. "Ei, riipaise nyt itsesi ripeäksi! Ennen tunnin kuluttua on meidän täältä lähdeävä:" Magnhild jäi vieläkin istumaan, hän näytti tyhjentäneen kaikki voimansa siihen taisteluun ja päätökseen, johon hän vastikään oli päässyt. Rönnaug antoi hänen olla olojaan, olipa hänellä itselläänkin tarpeeksi tehtävää. Kaikki tavarat säälittiin kokoon ja lopuksi lapsi käärittiin matkavaipoihin sen heräämättä. Tunnin kuluessa olivat he kaikki aivan oikein kaluineen kaikkineen sulloutuneet sijoilleen hänen komeihin matkavaunuihinsa. Kaikki nukkui heidän ympärillään. Matka kulki valoisa huomenhetkenä kirkon sivutse. Aurinkoa ei vielä näkynyt, mutta itäinen taivas rusotti tunturien yläpuolelta, maisema lepäsi pimeiden varjojen peitossa, tunturien korkeimmat kupeet mitä syvimmän tummansinervän harsossa, virta, saamatta valon viiruakaan valaisemaan taistelunsa, viilsi uraansa niinkuin jono hurjia, rajupäisiä vieraita, jotka tunturilta tullen juuri tällä heräämisen hetkellä, syöksyivät alas kiihkosta kiehuen, riemusta riehuen ja nauraa hohottivat hurjaa menoansa ja onnistunutta aiettansa.

Ne luonnonvaikutelmat ja tunteet, joita tällöinen matka muuten olisi voinut tuottaa Magnhildille — virkistysretkenä monivuotisten kärsimysten jälkeen tai ensi peninkulmana uudella elon taipaleella lapsuusystävänsä uhkeissa vaunuissa — — ne haipuivat tyhjiin väsähtyneen turtumuksen tilaan. Olihan koko hänen elämänsä tähän päivään asti ollut vain monivuotista lepoa tottumusten siteissä, niin että yhden illan mielenliikutus oli tyhjentänyt hänen voimansa. Hän ei ikävöinyt mitään enemmän kuin sänkyä. Ja Rönnaug, joka mieli nähdä vastakohtan ihmeet kerrassaan toteutuneina, ei tahtonut ainoastaan päästä omiin vaunuihinsa, kaksi hevosta edessä (nousujen alkaessa tahtoi hän neljä hevosta valjaihini), — vaan hän tahtoi myös nukkua jossakin sen majatalon vierasvuoteessa, jossa hän oli piikana palvellut. Ja niin he tekivätkin, ja kolmen tunnin unet siellä nukuttiin. Talon emäntä tuns i Rönnaugin; mutta kun tämä ei miellyttänyt Rönnaugia, ei heidän välillään syntynyt mitään juttelua.

Nukuttuaan he söivät ja maksoivat, ja sitten täytyi Rönnaugin omakätisesti kirjoittaa kyytikirjaan. Se oli kaikki julman hauskaa. Hän luki siinä viimeiseksi kirjoitettuna: kaksi henkeä, 1 hevonen, seuraava kyytiasema — ja reunaan lisättynä:

"Meille linnut liversivät kvit-kvit!

Meill' asua aiotte kai, kvit-kvit?"

"Emme aattele rahtuakaan, tra-raa,

Vaan lemmimme toisiamme, tra-raa!"

"Mitä hassutusta tämä on?" Molemmat muut lähenivät; Betsy Rolandille se käännettiin.

Nyt muistivat he kaikki, että juuri silloin kun he ajoivat majatalon pihaan, he olivat nähneet herran ja rouvasihmisen ajavan vaunuissa sieltä ulos nopeasti heidän ohitsensa ylämaihin päin. Herra oli kääntynyt pois päin, ikäänkuin karttaakseen heidän katsettansa, naisella oli ollut harso kasvojen edessä.

He puhelivat vielä tästä vaunuissa istuessaan ja eteenpäin ajaessaan, sillä välin kuin kaikki talon väki oli kokoontunut. Matkustajamme älyivät, että runosäkeet eivät voineet olla muiden kuin kahden vastanaineen onnellisen sepittämät, — ja niiden ajatusyhtymäin johdosta, joille ei mitään voi, tuli Magnhild ajatelleeksi niitä kahta nuortamiestä sahvia nisaappaissa ja naista, jonka tukka oli niin omituisesti nutturalle pantu, jotka heidän häämatkansa illalla kohtasivat heitä lähimmässä majatalossa.

Tästä tuli hän muistaneeksi omia häitänensä, siitä ajatelleeksi mitä kaikkea hän oli kokenut kaikkina näinä vuosina, kuinka perus-ohjetta vailla hänen elämänsä oli kulunut ja kului, katsoipa sitä taappäin tai eteenpäin.

Tästä oli kuitenkin valjennut ihmeellinen päivä, aurinko oli kohonnut tällä kohtaa niin korkeiden tunturien yläpuolelle. Laakso, vaikkakin ahdas, oli siinä asemassa, että aurinko täytti sen paisteellaan alhaalta asti. Virta soukkeni täällä, samalla kuin sen juopa kävi kivisemmäksi; se juoksi valkoisena vaahdosta, missä aaltojen telme kiehui, riensi ruohon vihreänä, missä telme tyyntyi, sinisenä, missä pengermän harju sitä varjosti, harmaana missä se savisesta pohjasta nosti liejua pinnalle. Ruoho alempana pörrötti karheina karvatyppäinä, ylempänä nostellen keskeltään suuria voikukkia, suurimpia mitä he vielä olivat nähneet.

Tunturit ylinnä kimalsivat. Tumma hongisto nousi; niiden povelta ja helmasta niin mehuisan rehevänä, että ken sitä oikein osasi katsella, hän ehdottomasti virkistyi siitä. Täällä likinnä tietä kasvoi lehtimetsää, sillä hongisto: oli siitä hakattu pois, mutta muuten se kyllä uutta alaa valloittaen tunkeusi jälleen esiin sankasta emämaastaan taempaa. Maantie oli pölytön. Metsän laidassa välkkyi tunturikukkasia ja niissä viimeiset kastehelmet siltä päivältä. Matkailijat seisauttivat ja poimivat kukkia, istuivat sitten ja huvittelivat lasta kukilla, sitoivat seppeliä, joilla sitä koristivat. Vähän ylempänä, missä virta vaipui syvemmä heidän allensa, niin ettei sen pauhina painanut kaikkia muita ääniä kuulumattomiin, livertelivät lintuparvet riemuissaan. Rastaat joko yksitellen tai parvittain hyppivät keikkuen puusta puuhun, niiden voimakas sävel virvotti mieltä; joku säikähtynyt metso pakeni väkevin siivin siuvaisten pois oksien välitse. Hevosten jäljissä juokseva koira säikäytti riekkoja lentoon; ne kirkuivat, lentää räpyttivät, lymysivät kanervikkoon, kirkuivat ja pelosta pyrähtivät uudelleen lentoon, mutta palasivat kiertäen kaartaen entisille asemilleen. Niillä oli varmaankin pesänsä täällä, missä koivuja kasvoi niin taajassa pienen kanervalaihan ympärillä.

"Oi, kuinka olen halunnut tälle matkalle! Ja Charles, joka lasi mun sille!" — Kyynelet kimalsivat Rönnaugin silmissä, mutta hän keskeytti puheensa suudeltuaan lastaan: "Ei mitään kyyneliä! Miksi?"

Ja hän lauloi:

"Shed no tear! Oh shed no tear!
The flower will bloom another year.
Weep no more! Weep no more!
Young buds sleep in the roots with core."

Suomeksi:

Älä itke yhtään kyyneltä!
Ens' vuonna kukkii kasvi taas
Jo lakkaa kyynelöimästä!
Nuoret silmikat uinuu juurissa.

"Tämä on meidän kesämatkamme, Magnhild! The summer-travels in Norway!
Nyt eteenpäin!"

Mutta Magnhild kallistui alas ja kätki kasvot käsiinsä.

"Kyllä olosi kääntyy hyväksi, Magnhild! Charles pitää siitä huolta, hän on niin kiltti!"

Mutta juuri silloin hän kuuli Magnhildin nyyhkyttävän, ja niinpä hän pidättyi.

Se aurinkoinen päivä, jona he matkustivat, se raikas, tuoksuva tunturi-ilma, jota hengittivät, se riemastus joka kohtasi heitä metsästä, tämän kaiken johdosta elpyneet lapsuuden muistot kävivät Rönnaugille liian valtaviksi. Hän unohti Magnhildin ja lauloi jälleen. Sitte otti hän luokseen lapsen ja jutteli lenteillä mielin sille ja miss Ro landille. Hän hämmästyi, kun Magnhild kysyi häneltä "Rakastatko sinä miestäsi, Rönnaug?" — "Josko häntä rakastan? No —! Kun mr. Charles Randon sanoi minulle 'Minä tahdon huolehtia Teidän kasvatustanne, Rönnaug, toivon, että tuotatte minulle iloa', — no, niin tuotin hänelle iloa. Kun mr. Charles sanoi minulle: 'Rakas Rönnaugini, olen melkomäärin Teitä vanhempi; jos kuitenkin tahtoisitte ruveta minun vaimokseni, niin olen varma siitä, että tulisin onnelliseksi'; — no, hyvä — hän tuli onnelliseksi. Ja kun mr. Charles sanoo: 'armas Rönnaug, katso, että vaalit pikku Harryä, niin että tapaan teidät kaikki Liverpoolissa syyskuussa ja norjalaisen ystävättäresi myös mukana', — niin tapaa hän meidät Liverpoolissa syyskuussa ja pikku Harryn terveenä — ja norjalaisen ystävättäreni myös!" ja hän suuteli lasta ja sai sen nauramaan.

He vaihettivat hevosia majatalossa. Molemmat muut jäivät istumaan vaunuihin, mutta Rönnaug astui alas, osaksi nähdäkseen jälleen vanhoja tuttuja paikkoja, osaksi koska hän tahtoi itse kirjoittaa päiväkirjaan. "Se kuului asiaan", sanoi hän. Kohta perästä tuli hän hymysuin ulos päiväkirja kädessään.

Saman osotteen alla, nimittäin: "kaksi henkilöä ensi kyyti-asemalle" — sattuvasti kuvaten näitä "kahta henkilöä" ja heidän suhdettansa todellisuuteen, etteivät edes olleet katsoneet ensi majatalon nimeä! — oli kirjoitettuna seuraavasti:

"Silmut, marjat, koko kukka, koko kasvi lempeen yhtyy; kourillaan kun talvi ryhtyy oksiin — kasvin perii hukka. Lemp' ei tunne keskimaata — Elää täytyy sen tai laata!"

Rönnaug käänsi tämän englanniksi Betsy Rolandille, ja kaikki kolme koettivat, mikä norjan mikä englannin kielellä, selittää arvoitusta omalla tavallaan. Siinä olivat kaikki yhtä mieltä, että tässä oli epäilemättä kaksi rakastavaa matkailemassa, jopa varsin omituisissa olosuhteissa — mutta missä? Olivatko vastaanaineita vai ainoastaan rakastavia, olivatko pakoretkellä, vai kujeilivatko vain muuten piloillaan onnella kestetyin taistelun jälkeen, vai — — niin olihan siinä monta mahdollisuutta tarjona! Rönnaug tahtoi jäljentää säkeet, ja Magnhild tarjosi hänelle sitä varten lehden muistiinpanokirjastaan. Hänen ottaessaan tämän esiin, putosi siitä kirje, hän kummastui siitä itse. Vaan silloinpa hän muisti saaneensa sellaisen postissa noin tuntia sen jälkeen kuin hänen miehensä eilen illalla oli tullut kotiin. Otellessaan tämän kanssa oli hän toistaiseksi pistänyt kirjeen taskukirjaansa. Kun hän ei koskaan kirjeitä saanut, ei hän voinut ymmärtää keitä tämä saattoi olla. Nuo kaksi Amerikasta tullutta eivät havainneet ulkomaista postimerkkiä kirjeen kuoressa. Magnhild huomasi sen kohta. Hän avasi kuoren, siitä tuli esiin kirje hienosti kirjoitettu hienolle paperille, pitkä kirje. Siinä oli ylinnä München, ja alinna — lukiko hän oikein? — Hans Tande! Hän käärisi kirjeen kokoon itsekään tietämättänsä samalla kuin hehkuva puna peitti hänen kasvonsa ja kaulansa. Molemmat muut eivät olleet mitään huomaavinaan, ja Rönnaug ryhtyi runosäkeitä kopioimaan.

He ajoivat reippaasti eteenpäin ja antoivat Magnhildin olla olojansa. Mutta tämä joutui yhä enemmän hämilleen, niin että hänelle itselleen kävi tuskalliseksi istua vaunuissa muiden kanssa. Hän pyysi nöyrästi saada astua maahan ja kävellä vähän matkaa. Rönnaug hymyili ja käski ajajan seisahduttaa — tässä oli tasanko, jolla hevoset saattoivat levähtää sen ajan. Matkailijain maahan astuttua, Rönnaug talutti Magnhildia muutaman askelta taempana olevan pienen metsikön luo ja sanoi: "Kas niin, mene nyt tuonne ja lue kirjeesi!"

Magnhild päästyään metsään seisautui. Hänen mielenliikutuksensa pakotti häntä siihen. Hän tähysti ympärilleen, ikäänkuin peläten täälläkin olevan ihmisiä läsnä. Aurinko välähti sieltä täältä kellastuneiden havuneulasten lomitse, luhistuneiden lahoihin kantojen kylkiin, tummanvihreälle sammaleelle kivien päällä sekä niiden välissä kasvavalle kanervalle. Täällä vallitsi täysi hiljaisuus, loitompaa auringon valaisemalta metsän ranteelta kuului vain yksinäisen linnun viserrystä, lapsen lallatusta ja Rönnaugin naurua. Se soi niin heleästi puiden välistä.

Magnhild uskalsi jälleen vetää kirjeen esiin, hän kääri sen auki. Sen taitteet olivat menneet sekaisin. Hän levitti sen sileäksi eteensä, niinkuin vanhanpuolinen vaimo katselee arkussa kauan talletettua morsiuspukuansa. Yksinäinen säde osui siihen oksain lomitse ja vilhui siinä levotonna, milloin pyöreänä, milloin pitkulaisena. Säteiden valokehässä näki hän sanan tai kaksi muita selvemmin: "Suuria toiveita — ja petin" oli siinä — suuria toiveita — ja petin, hän luki sen ja vapisi. Ah, ah, ah! Uudestaan ja yhä uudestaan hän luki tuon ja korjasi niin rikkaan sadon odotusta, pelkoa, muistoja — onnellisuuden ja taistelun muistoja — — hän ei malttanut istua, hän nousi seisaalle, mutta ainoastaan istuakseen jälleen ja koettaakseen. Pitkä, helakka naurahdus Rönnaugilta pujahti puitten välistä ikäänkuin sauva, johon Magnhild turvikseen tarttui. Hän sai rohkeutta hänen rohkeudestaan ja silmäili sinne tänne kirjeeseen, ei lukeakseen sitä, vaan nähdäkseen uskaltaisiko hän lukea. Mutta hän oli liian kiihtynyt voidakseen sovittaa yhteen hajanaisia lauseen sirpaleita ajatelmiksi ja johtui itse tietämättänsä lukemaan kirjeen yhteen jaksoon. Hän ei tajunnut kaikkea mitä luki, mutta hänestä tuntui kuitenkin ikäänkuin yhdessä oltaisi, kättä puserreltaisi, kosketeltaisi. Hänen ympärillään humisi ja suhisi ikäänkuin soittoa, Tanden soittoa, hän oli jälleen lähellä tätä, sen tuoksun, sen silmäyksen, sen kainon vaiteliaisuuden piirissä, jossa hän Tanden luona oli maistanut maisen elämän ylhäisintä onnea. Timantti viilteli valorenkaita pianolle, soittelijan hieno käsi loihti leikiten "kukkasia nurmelle." Ollen kokonaan Tanden luona alkoi Magnhild hurmaantuneena lukea kirjettä uudestaan, käsitti enemmän, seisautui, riemastui sanatonna, luki kyynelten valuessa. Hän pysähtyi tietämättänsä, ainoastaan koska hän ei nähnyt, alkoi uudestaan huomaamattansa, keskeytti, hyrskähti itkuun, luki, lopetti alottaakseen jälleen taas. Kolme, neljä, viisi kertaa toistamiseen. Hän ei voinut enempää! —

Mitä ajatuksia ja tunteita, joita hänessä ennen oli tuhannesti liikkunut, hän nyt ajatteli ja tunsikaan uudelleen, ja mitä ajatuksia ja tunteita, joita hän ei milloinkaan ollut aavistanut!

Ensimmäinen eheä vaikutus, minkä hän sai kootuksi puolikosteassa metsän katveessa, jossa hän istui piillen, oli ikäänkuin kimppu väräjäviä säteitä. Se oli se aavistus jonka hän sai — se ei ollut lausuttuna, ja kuitenkin se hengitti joka riviltä (tuhat kertaa suloisempana näin!), se aavistus, niin se varmuus, että hän, juuri *hän* oli rakastanut häntä! ja tätä lähinnä se täysi tieto, mikä Tandella samaan aikaan oli ollut hänen, Magnhildin rakkaudesta — kauan, kauan, ennenkuin hän itse oli sen tajunnut! — ja johon hän,

Tande, ei sentään ollut kajonnut, eikä silmäykselläkään. — Kuinka hienotunteinen, kuinka moitteelta säästävä hän oli ollutkaan! Ja mitä kaikkea hän sentään olikaan nähnyt hänessä, Magnhildissa! Oliko se totta, saattoiko se olla totta?

Oi, vähät siitä! Mutta saada tuntea pohjimmiten kaikkea, mitä Tande oli tuntenut, se oli Magnhildin surussa ikäänkuin aurinko, joka koston ilman takaa vähitellen soluu utukerroksiin, luoden tuhansia, ennen aavistamattomia valovaikutelmia ylös ja alaspäin. Mikä virkoamisen tunne vuosikausien tyhjyyden, kaipuun, sureksinnan perästä!

Vasta myöhemmin pyrkivät ajatukset esiin yksitellen, eikä oikeastaan ennenkuin Rönnaug saapui. Se olikin niin vaikea lukea, tämä kirje, se tuntui paikatellen ikäänkuin käännökseltä vieraasta kielestä. — Mutta nyt kirjeeseen! — —

'Minä palajan etelästä. Luulin olevani kyllin voimakas. Ah! — Sanomalehdet ovat kai kertoneet Teille, että olen sairas. Mutta ne eivät tiedä, mitä minä nyt tiedän.

Ensimmäinen, minkä teen tässä uudessa tietämydessäni, on että kirjoitan Teille, rakas Magnhild.

Te kummastutte tietenkin tuskallisesti nähdessänne minun allekirjoitukseni. Minä herätin suuria toiveita — ja petin, silloin kun ne piti täytettämän.

Tuhannesti olen sitten ajatellut, kuinka vastahakoiselta Teistä on täytynyt tuntua mennä pianon luo ja koetella laulua, jota me kolmisin olimme yhdessä opiskelleet, tai harjoitelmia, jota me kahden olimme suorittelleet. Olisi tosiaankin ihme, jos voisitte siinä edistyä.

Tuhannesti olen myös itsekseni miettinyt, kirjoittaisinko Teille ja sanoisinko, mitä nyt viimeinkin sanon Teille että tämä on ollut elämäni syvin murhe.

Te vapautitte minut eräästä kerran rikkaasta, mutta sitten ala-arvoisesta suhteesta, ja tämä kaikki koitui minulle nousuksi. Viattomuuden itu sielussani oli jälleen saanut ilmaa. Tämän vapautuksen koko laajuutta en oivaltanut, niin kauan kuin olimme yhdessä. Ja kiitokseksi siitä mitä teitte minulle, olen hävittänyt Teidän elämäenne minkä vain olen voinut. Mutta olen myöskin ikävöinyt saadakseni sanoa Teille mitä nyt uskon, nimittäin: meidän tarkoituksemme täällä maan päällä ei ole ainoastaan se, minkä itse tunnemme, ei ainoastaan se minkä uskomme olevan elämäme päättehtävän. Kun Te, itse siitä tietämättänne annoitte minulle puhtaamman, korkeamman suunnan, täytitte Tekin tarkoitukseni, rakas Magnhild. Se oli ehkä vähäinen, mutta olikin ehkä vain sadannes jostakin suuremmasta elintehtävästä, jota olette suorittanut paljon useampia kohtaan itse aavistamattanne sitä.

Magnhild, nyt voin minä sanoa sen joutumatta väärinkäsitettyksi ja samalla myös vahingoittamatta, sillä Te olette tullut puoliviidettä vuotta vanhemmaksi, ja minä lähdän pois — niin, nyt minä uskon Teille tulevan siitä apua, että saatte kuulla sen. Siis: sielunne viattomuus oli ihmeellisen kohtalonne kautta kasvanut siveellisyydeksi, joka Teissä ilmeni voimana, suurempana kuin kenessäkään muussa, jota olen tuntenut. Se oli sitä ihanampi, kun se ei itse tietänyt ilmauksistaan. Se hengähti kaiken, ujostelevan tottumattomuutenne jok'ainoasta liikkeestä. Se tuli minun huomattaviini ei ainoastaan Teidän punastuksessanne, Magnhild, ei, vaan myöskin äänenne soinnussa, sekä siinä välittömässä suhteessa, johon asetuitte jokaista kohtaan, jolle puhuitte, tai jota vain silmäsitte tai tervehditte. Se ihminen Teidän lähellänne, joka ei ollut puhdas, esiintyi inhottavana. Te opetitte langenneellekin, mikä kauneus siveellisyydellä on.

Teillä on täysi oikeus iloita siitä, mitä tässä sanon Teille. Niin soisinpa, että se vielä enemmän kuin ainoastaan ilahuttaisi Teitä. Ei ole hyvä murehtia hukkaan mennyttä elämäntarkoitusta, Magnhild, ja Grongilta saamistani kirjeistä saatan ymmärtää, että Te nyt teette niin. Ken ei saavuta ensimmäistä tai suurinta, mitä mielisi saavuttaa, ei silti saa heti vaipua alakuloiseen toimeettomuuteen, sillä täten hän ehkäisee sen tuhatlehtisen päämäärän, mikä elämänpuulla on. — Ehkä itse pettymyksenkin täytyi olla siinä mukana?'

* * * * *

(Viisi päivää myöhemmin.)

'Magnhild, minä en puhu näin puolustellakseni itseäni. Joka kerta kuin aattelen Teidän lauluanne, tiedän mitä olen ehkäissyt edistymästä. Siinä oli puhtaus jota ei intohimo ollut koskettanut, sentähden se puhdistavasti värähti läpi sieluni. Siitä tuoksui hyviä muistoja, jotka palauttivat mieleeni lapsuuden ajat, äitini, hyvät opettajani, ensimmäiset käsitykseni soittotaitteesta, ensimmäisen haluni saada tyydykettä rakkaudelleni tai kauneuden

kaipuulleni. Myöskin elämän ensimmäiset heleät värit soluivat jälleen esiin, ne jotka tosin eivät vielä olleet räikeitä, mutta eivät myöskään liian tahrivia.

Ajattelen tätä laulua taiteellisesti kehitettynä, kauttaaltaan sielullista elämää säteilevänä — mikä ilmestys! Ja tämän minä olen ehkäissyt.

Ostin yhdessä ollessamme muutamia isänne tekemiä solkia. En näyttänyt niitä kellekään. Silloisessa ympäristössäni ne olisivat herättäneet epäluuloja ja siten rauhattomuutta. Mutta näissä soljissa tajusin perinnäisiä taipumuksia, Magnhild — suvun tehtäviä, joita Teidän luontaislahjanne jatkaisivat. Teidän isänne töissä ilmenee viaton mielikuvitus, kärsivällisyys, epätäydellisessä ikäänkuin huokaus vielä arvokkaampien, valloilleen vielä päästämättömien voimien povesta.

Onko kaikki tämä nyt seisahtunut, sentähden että *Te* olette seisahtunut, joka olette suvun viimeinen ja lapseton? Ei, en minä itseäni puolustele.'

* * * * *

(Minun on taas täytynyt jättää kirjeeni kesken useaksi päiväksi. Nyt täytyy yrittää jatkaa loppuun.)

'Älkää antako sen, minkä minä olen rikkonut Teitä ja siten valitettavasti myös useita muita vastaan sekä nykyaikana että tulevaisuudessa, kelvata Teille puolusteeksi olemaan sen takia tästä lähin enää mitään tekemättä! Voittehan, jos tahdotte, laskea valloilleen sen mitä Teissä piilee kykyjä, tavalla tai toisella. Ja tehkää nyt niin senkintähden että minä rukoilen sitä Teiltä! Te voitte keventää rikokseni taakan ajatukselleni nyt elämäni viimeisinä hetkinä.

Niin oloani helpottaakin tätä kirjoittaessani. Se lempeys, jolla Te vielä kaikesta huolimatta ajattelette minua (minä tunnen sen!) lähettää minulle sanoman.

Teidän tulee, minkä suinkin voitte, pelastaa elämäni työ, myöskin siinä missä se jäi keskeneräiseksi, kuten se on aljettu. Teidän tulee se rakentaa ja parantaa päiseksi, Magnhild!

Tunnette kai kuitenkin tämän rukouksen samalla lohdutukseksi?'

* * * * *

(En päässyt pitemmälle, mutta tänään voin paremmin.) 'Jos tämä auttaa avaamaan Teille jälleen mailman, niin että astutte sisään ja käytte käsiksi siihen — niin, jos kaikki se, minkä joko tykkänään laiminlöitte tai jätitte puolitiehen, voipi saada arvon olla renkaana tehtävässä ja täten tulla rakkaaksi — silloin teette hyvää minulle, muistakaa se! Jääkää hyvästi!

Ah niin, jää *hyvästi!* Minun on muita kirjeitä kyhättävä enkä jaksa paljon. *Jääkää hyvästi!*

Hans Tande.'

* * * * *

(Kahdeksan päivää myöhemmin.)

'Siirrän kirjeeseeni Teille seuraavan kohdan toisesta kirjeestä toiselle henkilölle:

Ei ole totta, että rakkaus on *kaikille* kulkutienä elämään. Ehk'ei se ole sitä edes puolillekaan niistä, jotka saapuvat perille *tosi elämään*.

Niitä on monta, jotka pilaavat olemassa-olonsa kaipaamalla rakkautta tai tavoittelemalla rakkauttaan. Muutamat heistä eivät ehkä voisikaan muuta (ihmiset ovat niin erilaiset, olosuhteet usein heitä puolustamassa), mutta ne, joiden olen nähnyt niin tekevän, olisivat ehdottomasti voineet hillitä itseään ja siitä saaneet omakseen uuden voiman. He jättivät kuitenkin kaikki yritykset sikseen, saatuaan tähän yllykettä kirjallisuudesta ja taiteesta, jonka lyhytnäköisyys johtui siitä että se oli tahdoltaan tahrattu.'

Magnhild ja Rønnaug tulivat käsi-kädessä ulos metsästä, josta Rønnaugin lopuksi oli täytynyt noutaa hänet ja jossa niin paljon oli asioitu, tutkittu, harkittu. He astuivat aina tasangolle asti. Missä sini-utuvuudessa nousivatkaan tunturit korkeuteen — ja tämän kehyksen sisällä hongisto tuonnempana, kanervikko tännempänä, ja sitten tasanko, jolla miss Roland ja lapsi istuivat sinisillä ja punaisilla huopapeitoilla vaunun vieressä. Tältä etu-alalta äidin katse lähti mielikuvitukseltaan vilkkaampana vaeltamaan kooten vielä vahvemmalta vaikutteita luonnon kuvataulun viivoista, valaisusta, väreistä.

"The summer-travels in Norway, the summer-travels in Norway!"
[Kesäretket Norjassa] hoki hän itsekseen.

Jokaisesta sanasta saattoi aavistaa, että näihin englantilaisen sanavarastonsa sanoihin hän pani enimmin mielikuvitusta.

He kulkivat hitaasti edelleen ympäristössä. Rønnaugille oli Magnhild muuttunut uudeksi, tämän sielunelämä oli avartunut, sen kasvot säteilivät läpitysten, eivätkä enää olleet nuo entiset. Olihan Magnhild jo kohta viisi vuotta salassa surrut hukkaan mennyttä elämäntehtäväänsä ja hukkaan mennyttä rakkauttaan, noita kahta sisarusta, jotka elivät ja kuolivat yhdessä. Hän oli nyt avannut sielunsa toiselle — siinä oli jotakin tapahtunut!

He valjastuttivat hevoset ja ajoivat edelleen. Mutta luonnon päivällislepoa eivät he häirinneet, tuskinpa vaunujenkaan ratinalla, sillä he ajoivat hiljaa rinteitä ylös.

Seuraavassa majatalossa he lukivat päiväkirjasta nämä sanat:

Meit' tervehti kaarneet tiellämme. Se huono on enne; vaan jumalille emme uhranneet ole vihaisille, eikä leppeetkään meitä suosine. Mitäs siitä? Me uskomme taivaan Luojaa, joka voimamme on ja meitä suojaa. Siis pelko pois! Me nauramme enteille,

Näistä pikku-säkeistä syntyi itsestään linnunlaulukkuoro matkailijoille. Mutta sopusoinnuton ilo saa mielen alakuloiseksi ja tässä sitäpaitsi runo juuri sisälsi pahan enteän, sillä olivathan vasta ehtineet vähän matkaa majatalosta, kun heidän katseitaan kohtasi kirkontorninhuipuke siltä kummulta, jonka mullassa Magnhildin vanhemmat ja sisarukset lepäsivät, ja vasemmalta maantie; tunturin rinteellä siellä missä hänen lapsuutensa koti oli ollut.

Tuo karu maantie muistui aina Magnhildin mieleen, milloin hän ajatteli omaa, hukkaan elettyä pitkää elämän-uraansa. Nyt sen näkö taaskin herätti hänessä samanlaisen tunteen. Se lohdutus, minkä hän äsken oli saanut, ei kyennyt pitemmältä puhumaan hänelle. Sillä seurasihan sen mukana niin paljon selviämätöntä ja epätietoista. Hän lähenei nyt sitä kohtaa, mistä kaikkikytynni oli lähtöisin: kukkulalta saattoi nähdä pappilan.

Oli sovittu, että he poikkeisivat sinne. Vaunut vierivät koivukujannetta alas sievälle pihamaalle. Rønnaug jutteli neiti Rolandille papinperheestä, vieläpä hauskasti. Samassa he kaikki pelästyivät, kun vaunut olivat kellahtaa kumoon. Ihan kääntäessään porraspään puoleen ajaja oli suistanut syrjään isolle paadelle, jonka matalin laita oli juuri sillä kohtaa. Rønnaug ja miss Roland kirkkaisivat hiukan molemmat — ja kun pahasta oli päästy niin vähällä, naurahtivat he. Heidän mielihyväkseen nauroi Magnhildkin mukaan. Niin vähäpätöinen kuin tapaus olikin, auttoi se häntä siirtymään haaveista todellisuuteen. Nyt hän siis oli kuin olikin pappilassa! Tuo sama kivi — kuinka monet sadat rattaat olivatkaan ajaneet sen päälle, mutta oliko se silti koskaan toimitettu pois? Siinä seisoivat vanha Antti, vanha Söyrinki, vanha Nuutti! Tuolla se Aune eukkokin kurkisti pihalle! Koira haukkui pirtistä. Magnhild kysäisi: "Ovatko ne saaneet koiran?" Rønnaug vastasi: "Lyönpä vetoa, että se on tullut itsestään!"

Vanha Aune otti huostaansa tavarat, Rønnaug lapsen, heidät osotettiin kaikki eteisestä perhesaliin; mutta siellä ei ollut ketään paitsi koira, suuri, pörröinen otus, joka ensimmäisen ystävällisen sanan kuultuaan leppyi lempeäksi ja mennä tallusti nuuskien ja häntä lierussa toisen luota toisen luo, siitä jälleen pesän juureen, johon lasihe loikumaan lihavana, hyvin ruokittuna. Ritkahteli ja rytkähteli ylhäällä — kirkkoherra se siellä nousi sohvastasta. Tämä joustinten soitto oli Magnhildille ennestään hyvin tuttua. Tunsin sen koirakin, sillä se nousi ja tahtoi ulos isäntänsä seuraan. Mutta tämä, jonka astunta kuului huoahavasta puuportaista, ei mennytkään ulos, vaan tuli sisään, niin että koira vain tervehti häntä, lierutti häntäänsä ja meni takaisin pesän luo, jossa se niin pitkän liikkeillä-olon perästä öhkyen kääntyi kellelleen.

Kirkkoherra oli mikäli mahdollista kaikin puolin entisellään. Hän oli kuullut Rønnaugista ja iloitsi saamastaan nähdä hänet; hänen lihavat kätensä pitelivät niin ystävällisesti ja kauan Rønnaugin, ja vielä kauemmin Magnhildin käsiä. Hän tervehti Miss Rolandia, ja lapsi häntä huvitti, kun taas lapsen ilona olivat kaikki uudet esineet huoneessa, etenkin koira.

Sytyttyään piippunsa ja saatuaan muut sekä itsensä sijoitetuiksi koruompeluin kirjatuille sohville ja istuimille, täytyi hänen ensi. asiakseen kertoa (sillä se oli täsmälleen kuukausi takaperin hyvin ja

onnellisesti aikaansaatu), että "pikkutyttöjen" tulevaisuus oli turvattu. He olivat näet kumpikin saaneet elinkorkonsa, ja ne oli todella erittäin edullisilla ehdoilla saatu. Jumala oli käsittämättömässä arnessaan ollut niin hyvä heille. — Enemmän huolissaan olivat he olleet "neidin" puolesta (näin nimitettiin entistä opettajatarta). Olivathan he aikoneet tehdä jotain hänenkin hyväkseen, vaikka siitä tuskin olisi riittävä apua ollut, sillä siihen eivät heidän varansa riittäneet, eikä hän itse olisi voinut mitään lisää ansaita, sillä hän oli käynyt niin kankeaksi. Mutta Jumala oli tutkimattomassa arnessaan muistanut häntäkin. "Neiti" ei enää tarvinnut mitään elinkorkoa. Hän oli ollut tervehtimässä muutamaa sukulaistaan monen peninkulman takana täältä, siellä oli Jumala kutsunut hänet luokseen; hän ei ollut kestänyt matkan räsitystä. Kuolonsanoma oli tullut heille pari päivää sitten, ja pappi oli kovin epätietoinen, voisiko hän matkustaa hautajaisiin; tämä riippui erästä morsiusparista, josko sen sopisi lykätä vihkiäisensä muutamaksi päivää eteenpäin. "Niin monivaiheista, Magnhild rakas, on tämä elämä. Toinen lähtee hautaan, toinen vihkituoliin. Ah juu! — Mutta sinullahan onkin vasta kaunis puku, lapseni! Skarlie on totisesti hyvä mies sinulle. Muuta ei sovi sanoa!"

Vihdoin tuli rouva molempine tyttärineen. Hieman märät hiukset, puhtaat hiukset, vasta silotetut hameet osottivat, että he olivat asuaan siistinneet vierasten tulon takia. He eivät puhuneet mitään, puheesta kirkkoherra piti huolen, he vain niiasivat kätellessään, ottivat käsille koruompeluksensa ja istuivat ompeluin-kirjatulle lavitsalleen. Toinen tyttäristä nousi kuitenkin pian ja kuiskasi jotakin äidilleen; siitä suunnasta, jonne ensin hänen, sitten äidin silmä kääntyi, saattoi päätää, että kysymys koski riisuttaisiko harsopeite peilin, taulujen ja parin kipsikuvan päältä. Koska tyttö taas istuutui, oli arvatenkin päätetty ettei sitä riisuttaisi. "Ja neiti kun on kuollut?" sanoi Magnhild. Kaikki kolme laskivat yht'aikaa koruompeluksensa alas ja nostivat vähän päätänsä. "Hän kuoli halvaukseen", sanoi rouva. Näin istuivat he vähän aikaa, sitten jatkoivat koruompeluaan.

Kirkkoherra nousi laskemaan koira ulos. Se meni hirveän häpeissään, josta taas kirkkoherra sitä kiitteli. Sitten seurasi sen useita muitakin hyveitä, jutun hiljaiseen jatkuessa. Koira oli tullut heille kolme vuotta sitte, Herra yksin tiesi mistä, mutta hän yksin tiesi myöskin miksi, sillä jo ensimmäisenä kesänä oli se pelastanut Neidin hengen, kun Olli Björgans'in vimmattu härkä oli karannut häntä vastaan hänen tavallisella kävelylenkillään kirkolle.

Kolmas suuri tapaus: vanha Antti oli iskenyt jalkaansa, tuli sitten vuorostaan yhtä vitkalleen kerrottuna. Kirkkoherra kertoi juuri mitä vanha Antti sanoi, kun kirkkoherra oli kantanut hänet vuoteelle. Silloin kertomus katkesi siitä, että ovea ulkoapäin nöyrästi kaapittiin; se oli tietysti koira. Paksu pappi nousi heti laskemaan sitä sisälle, puhui sille ystävällisesti ja varottavasti, joka otettiin vastaan liehittävällä ujoudella.

Koira vilkaisi ympärilleen. Ja kun rouvan silmä selvästi lempeimmin katseli häntä, meni se kohta tämän luo ja nuoleksi kättä, jonka hän tarjosi.

Samassa nousi Magnhild, meni suoraa päätä rouvan luo ja silitti hänen hiuksiaan; hän tunsikin että kaikki katsoivat häneen, mutta varsinkin rouva hämillään ja ihmeissään — ja Magnhild ei osannut pitemmältä selittää, miksi hän näin oli tehnyt, vaan riensi sentakia ulos. Hänen jälkeensä vallitsi huoneessa hiljaisuus.

Mitä tuo oli? mitä oli tapahtunut? Oli tapahtunut se, että Magnhild aamupäivällä oli saanut tuon kirjeen, jonka tunnumme, ja sen jälkeen katseli hän pappilan elämää aivan toisilla silmin.

Ikävyys haihtui, hän havaitsi tämän takana sydämellisyyden ja viattomuuden, jonka hän aina oli jättänyt huomaamatta, ja hän alkoi aavistaa jotakin.

Kirkkoherran kertomuksissa ensimmäisestä viimeiseen asti ei sanaakaan muistuttamassa, että hän tai joku hänen omistaan olisi tehnyt mitään hyvää. Sitä täytyi kunkin itse keksiä. Mutta sen oli koira tehnyt, ennenkun Magnhild sitä teki.

Se kiitti: oliko hän koskaan kiittänyt? Ja tämä asianlaita koski niin vuolteen voimalla häneen, että se ajoi hänet pakostakin tekoon sellaiseen. Kun hän par'aikaa oli täyttämässä aiettaan, huomasi hän kaikkien kummastuksesta, kuinka tottumattomat he olivat kiitollisuuteen tai kiitollisuuden osoituksiin hänen puoleltaan, ja tämä se säikähdetti häntä niin, että hän poistui.

Hän asteli tietä kirkolle päin, kenties siksi että se äsken oli ollut puheena. Itse oli hän kokonaan uuteen katsantotapaansa kiintynyt. Hän oli tähän silmänräpäykseen asti tarkoin tähynnyt kaikkia heidän naurettavia puoliansa, se oli totta. Ne olivat häntä harmittaneet, naurattaneet tai tympäisseet. Mutta hän ei ollut ennen kuin vasta nyt huomannut, että mitä äsken hänessä kiiteltiin, sen hän oli saanut tässä kodissa, se oli täällä suojelevana levittänyt hänen sielunsa yli, niinkuin koruompelut heidän huonekalujensa päälle. Jos Skarlie oli osannut hyväkseen käyttää kaikkia kodin heikkoja puolia viekoittelakseen häntä, oli hän tässä kodissa myös saanut sen voiman, jolla hän tähän päivään asti oli kyennyt pitämään puoliaan viekoittelijaa vastaan.

Jos hän oli elänyt täällä mitään tarkoituspäätä vailla, niin siihen ei ollut syynä yksin talon hiljainen totunnaiselämä, vaan myös ja etupäässä hän itse, joka jo täällä oli sulkeutunut unelmiinsa. Tarvittiin koko se suvaitsevaisuus, joka oli tälle kodille ominainen, jotta häntä siltäkin siedettiin siinä määrin, kuin he olivat sietäneet, jopa hellittiin. Jostakin toisesta kodista hänet olisi ajettu maantielle — rasittavana, epäkauniina, kiittämättömänä, kuten hän oli ollut.

Niin, kiittämätönnä! Ketä oli hän koskaan kiittänyt? Kyllä erästä, joka oli tehnyt hänelle enimmin pahaa, — mutta myös enimmin hyvää, sillä tätä miestä hän rakasti. Sitä ei sopinut ottaa lukuun.

Mutta ketä muuten? Ei ketään täällä. Ei Skarlieta, vaikka tämä olikin alati ollut hänelle kiltti monessa kohdin, hänkin. Ei rouva Bangia, ja kuinka kiltti tämä olikaan ollut! Ei Rönnaugia, ei edes Rönnaugia!

Hän säikähti. Puhuihan hän nyt ensikerran eläessään oikein itsensä kanssa, eikä hän sentään melkein koskaan ollut muuta tehnytkään.

Nyt hän oivalsi, vaikka tuo ajatus jo kerran ennen, silloin tosin vain sivumennen oli häntä säikäyttänyt, — nyt vasta hän käsitti, miltä oli täytynyt tuntua Rönnaugista ensin monta vuotta ikävöidä Magnhildin luo kertomaan tälle ihmeellisestä elämän muutoksesta, näyttämään hänelle lastansa, vapauttamaan häntä ja tehdä hänet onnellisemmaksi — ja sitten tavata semmoinen, joka ei viitsi edes seurata hänen mukaansa hotelliin, sata askelta sieltä — sentähden ettei ollut viitsinyt pukea ylleen.

Hän istui jälleen kukkulalle vanhempainsa raunistuneen kodin ääreen ja peitti häveten kasvonsa.

Niiden ajatusten seurasta, jotka täällä syntyivät, hän ei eronnut ennenkuin ilta puoleen, väsyneenä sielultaan ja ruumiiltaan.

Möhän ehtoolla sanoessaan hyvää yötä Rönnaugille, kietoi hän käsivartensa tämän vyötäisille ja kallisti päänsä häntä vasten. Mutta hän ei löytänyt mitään sanoja, sillä niitä ei ilmaannu ensi kerralla.

XII.

Rönnaug näki seuraavana aamuna unta laulusta, hän kuuli sitä vielä herätessään, ja vähän jälkeenpäin hän selveni sen verran, että kysyi itseltään, Magnhildkohan se todella siellä lauloi! Tämän ajatuksen piristämänä hän vallan valveillaan jätti vuoteensa.

Tuskin saatuaan aamupuvun yllensä, hän avasi ikkunan. Arkisalista, s.o. talon alikerroksen toisesta päästä soi laulua heikon pianonsoiton myötä. Laulu oli puhdasta, korkeaa, se oli ihan varmaan Magnhildin.

Rönnaug kiirehti suoriutuakseen valmiiksi ja tullakseen alas. Ullakolta otti hän kenkensä, vetääkseen ne jalkaansa vasta ulkona, kun näet pelkäsi herättää miss Rolandia ja lasta. Siellä tuli joku portaissa; hän laski pikaa kengät alas ja asettausi eteen, sillä pää, joka pisti ylös, oli Grongin. Tuoko täällä?

Mies tervehti naista katsahtaen häneen tiukan terävästi ja meni mitään sanomatta viereiseen suojaan.

Rönnaug istui kuunnellen laulua pukeutuessaan valmiiksi. Se solui niin tasaisesti ja tyynesti. Siitä soi kyllä iloakin, mutta hillittyä, sitä saattoi sanoa kuulakan heleäksi.

Rönnaug pysyi hiljaa, kunnes Magnhild lopetti, ja viipyi vielä hiukan. Sitten meni hän alas. Ovi oli raollaan, sentähden oli hän kuullut niin selvästi. Magnhild oli kääntynyt pianotuolin mukana ja istui puhellen molemmille pikkuystävilleen lapsuusvuosiltaan, he istuivat hänen kummallakin puolellaan. Heille hän näytti laulaneen.

He nousivat kaikki seisomaan, kun Rönnaug astui sisään. Magnhild pyysi hänen katsoa kelloa. Tosiaankin se oli vasta kymmenen! Magnhild oli jo ollut kauan jalkeilla. — Ja laulanut?

Tytöt lähtivät tuomaan kahvia, muniä y.m. ruokasaliin. Heti huomattuaan olevansa Rönnaugin kanssa kahden riensi Magnhild tältä kysymään, tiesikö hän, että Grong oli täällä. Rönnaug kertoi vast'ikään kohdanneensa hänet. "Niin", kuiskasi Magnhild, "hän on matkalla poikaansa peräämässä. Aatteleppas tuo on karannut morsiamensa kanssa! Sulhanen on 20-vuotias, morsian kai kuudentoista korvissa!"

"Siis runot?" — "Olivat tietysti sulhon sepittämät. Grong on raivoissaan. Olihan poika kasvatettava runoilijaksi!" He nauroivat molemmin. Poika puitukka oli todella harvinaisen lahjakas, kertoi Magnhild

edelleen, ja isä oli hänen tähtensä lukenut jos jotakin, ja matkustellut hänen kanssaan Saksat, Ranskat, Englannit ja Italiat. Nyt piti pojan vielä saada jotakin vaikutusta mieleensä kotimaan luonnosta ja kansanelämästä, ja — kippis! — samassa tuo onkin tiessään!

Grongin askelia kuului portaista, joten ei sen enempää tullut juteltua. Mutta terävän tuikkeen he saivat ukon silmästä hänen sisään tultuaan. Hän asteli edes ja takaisin, kätkeytyen partaansa ikäänkuin metsään ja piillen silmälasiansa takana, niinkuin se joka kurkistaa kuvaansa kaivossa.

Istuttiin myöhäiseen aamiaispöytään, jossa papinrouva ujon ystävällisenä tervehti kutakin yksitellen. Kirkkoherra oli poissa koululla kokouksessa.

Aamiaisen jälkeen, jonka aikana Grong ei avannut suutansa muuta paitsi syödäkseen ja juodakseen, meni hän arkihuoneen ja eteisen lävitse suoraan ulos rappusille. Rönnaug meni pelotonna perään, koska tahtoi puhutella häntä. Grong huomasi sen ja tahtoi väistää, mutta saavutettiin ja hänen täytyi astella toisen kanssa tuonnetun tien suuntaan. Mutta kuullessaan mitä kysymys koski, huusi hän: "Minä olen niin saakelisti suuttunut tuohon pitkään naiseen ja hänen ijänaikuiseen tarkoituseräänsä, että minun suustani ette saa sanaakaan! Odotan sitäpaitsi kyytimiestäni." Hän tahtoi kääntyä pois, mutta Rönnaug piti nauraen hänestä kiinni ja palautti hänet puheen-aiheeseen. Mutta ennenkuin Rönnaug ehti kertoa, mitä Grongin tarvitsi tietää, keskeytti tämä hänet.

"Ei sillä suoraan sanoen ole mitään tarkoituserää ollenkaan, sen pituinen se tarina! — Entäs tuon laulu? Tande on niin usein kirjoittanut minulle tuosta laulusta. Nyt kuuntelin sitä tässä aamulla — ja tiedättekö mitä? Virheetöntä säntillisyyttä, puhdas nuotti, tekniikkaa, niin tietysti, mutta ei mitään kuvitusvoimaa, ei mitään sieluun sattuvaa, ei sisältöä — ja mistä saakelista hän *sitä* olisi saanutkaan?"

"Jos hänellä olisi ollut kuvitusvoimaa, olisi hänellä myös ollut tarmoa ja semmoisilla laulukeinoilla, semmoisella tekniikan taidolla hän olisi *ollut laulajatar* — olipa sitten löytynyt Tande tai ei, oli sitten ollut Skarlien tai Farlien kanssa naimisissa?"

Grongin puheen karkeasta ja törkeästä muodosta huolimatta saattoi siinä kuitenkin olla senverran totta, että kannatti suoria hänelle oikein selville Magnhildin historia. Grong ei kyennyt vastustamaan sielunelämän esityksen viehätystä. Hän oli tuota pikaa pelkkää korvaa, unohti sekä suuttumuksensa että hevoskyytinsä.

Hän kuuli siitä Magnhildista, joka tuskin viitsi pukea yllensä ja antoi Skarlien tehdä ja sanoa mitä tahansa, mutta joka samassa kuin Skarlie mainitsee Tanden ja hänen nimensä yhdessä — s.o. murtautuu sinne missä Magnhild asuu piilossa — heti paikalla karkaa hänen luotansa Amerikkaan! Eikö siinä kenties ollut tarmoa?

Grong sai kuulla siitä Magnhildista, joka estettynä suurimmasta ei mielinnyt mitään enää. Suhde Tanden asetettiin ilmi selville: tunsihan Grong sen jo osittain Tanden omien sanojen perusteella. Rönnaug luuli olevankin oikeinta kertoa hänelle Tanden kirjeestä; tämän hän muisti, se kun oli niin syvästi häneen vaikuttanut. Ja mitä se nyt vaikutti myös Grongiin! Kuinka raskaalta lieneekään kerran tuntunut tästä miehestä luopua siitä mihin hän ensin oli luullut olevansa aiottu? Ja nyt taas heittää poikansa menneeksi? Kuinka olivat Rönnaug ja Magnhild hennoneet nauraa jotakin semmoista — kuten he vielä tänä aamuna olivat tehneet!

"Lohdutustako siinä ajatuksessa, että meidän tarkoituserämme on korkeampi ja moninaisempi kuin mitä itse näemme? Niin sille, joka tahdottomasti ja sokeasti alistuu tuon tuntemattoman hallituksen alle. Minä en sitä voi!" Hän nosti nyrkistyneen kätensä, mutta antoi sen hiljaa vaipua. "Onko rikos ohjata määrättyä tarkoituseriä kohden, panna tahtonsa, edesvastuunsa siihen mukaan? Katsos hyönteistä tuossa. Se kulkee oijeti eteenpäin, se tahtoo varmaan jotakin. Nyt poljen sen kuoliaaksi. Kas noin!"

Hetken perästä hän jatkoi: "Olisittepa nähnyt vaimoni! Hän kiiti tietänsä liehuvin lipuin — silmät, ajatukset säkenöivät. Minnekä? Juuri silloin kun hän minun avullani alkoi saada selville kykynsä ja tehtävänsä, hän sammui. Tähdentento!"

"Minulla oli ystävä. Kuinka lahjakas ja innokas! Kuinka kaunis hän olikaan! Kahdenkymmenen ja muutaman vuoden ikäisenä hän kaatui tanskalaisella sotavallilla hädin mainittuna, hädin muistettuna! Tähdentento!"

"Mutta mikä huolenpito olennoista, jotka eivät tahdo eivätkä voi mitään! Tuo kalastaja Norrlannista ('Pohjoismaalta') pelastui yksinään, kun kokonainen pitäjä sortui häviöön. Ja hän sai elää yli 60 vuotta, tyhmänä kuin se turska, jota hän merestä veteli.

"Vai muittenko vuoksi? Samanaikuistenko kasvattamiseksi? Jälkipolvienko hedelmän edistämiseksi? Niin niin! lohduttakaa te sillä itseänne! Minun täytyy, voidakseni niin tehdä, itse nähdä, itse tuntea se.

Myyrän elämää pimeässä ja sattuman varassa minä en osaa elää, enpä edes vaikka saisin todistuksen siitä, että kerran kaikki valkenee, nimittäin haudan tuolla puolen. Ihmettelen niitä, jotka sitä osaavat!"

"Toisin sanoen: te halveksitte niitä!" väitähä väliin Rönnaug. Grong katsahti häneen, mutta ei vastannut.

Rönnaug halusi mielellään tietää, mihin nyt neuvottaisi Magnhildia. Grong vastasi rivakasti: "Työtä tekemään!" — "Määräsuuntaakin vailla? Työtäkö vain tekemään?" — Grong pysähtyi. "Sanonpa teille, hyvä rouva, yhden asian. Magnhildin onnettomuus on ollut siinä, että hän on kaiken ikänsä saanut ihan itsestään kaikki, mitä hänellä piti olla, joka aterian, joka puvun. Jos hän olisi ollut kovassa työssä tai kasvattanut lapsia, ei hän olisi unelmia haparoinut." — "Siis tehdä työtä ilman tarkoituspäätä?" toisti Rönnaug. — "Niit' on niin monenlaisia tarkoituspäätä", sanoi Grong äreästi ja vaikenen siihen. Silminnähtävästi hän oli kiertänyt piirinsä umpeen ja seiso i taas lähtökohdalla vihoissaan siitä, mitä oli sattunut hänelle itselleen.

He olivat pyörtäneet ja seisoivat jälleen kauniissa koivukujanteessa talon tykönä. Sieltä he kuuluivat laulua, menivät likemmäs, pysähtyivät ja kuuntelivat tarkasti. Sillä akkunat olivat auki ja joka sävel soi kirkkaana puhtaana. "Siinä äänessä on viattomuutta", Grong virkkoi, "se on kyllä totta. Mutta viattomuus on vain passiivinen ominaisuus." He astuivat edemmäs.

"Ei siis kuitenkaan pelkkää tekniikkaa?" kysyi Rönnaug.

Tähän Grong ei vastannut mitään. Hän oli joutunut toiseen ajatussarjaan. Heidän seistessään rakennuksen edustalla, hän pysähtyi: "Magnhild on kai kuten minäkin keskeneräisen sukutyön kannattaja. Mutta kuoleehan hänen sukunsa loppuun hänessä — entäs minun? Ei, tästä saattaa tulla hulluksi! Missä on kyytini?" —

Grong kulki päärakennuksen sivutse takapihalle päin, Rönnaug hitaammin jälessä. Kyytimies ei ollut tullut. Grong murisi ja lähti menemään vaunuvajalle, jonka ovi oli avoinna, ja siellä hän näki Rönnaugin vaunut. Tämä tuli mukaan, ja Grong puhui hänelle vaunuista. Ne olivat kyllä liian köykäiset matkavaunuiksi, tuumi ukko. Toinen etupyörä oli jo nähtävästi vioittunut, koska se oli otettu pois. Siis riippui sepästä, kauanko naisten oli jäätävä tänne. Mutta hän matkustaisi heti, sillä tuossapa perältäkin! — kyyti ajoi paikalle.

Grong hyvästeli vain pikimmältään, ikäänkuin hänen olisi jo ensi nurkasta käännyttävä takaisin; hän kävi noutamassa kapineitaan. Rönnaug tahtoi kuitenkin odottaa, kunnes hän jälleen tulisi ulos.

Rönnaug oli kiintynyt häneen. Ehkei pojan sentään ollutkaan niin huonosti laita, kuin isästä nyt näytti. Grongissa oli semmoinen rauhattomuus; aiheutuiko se ehkä siitä että hänellä oli niin monenlaiset "lahjat", mutta ei mitään määräsuuntaista lahjaa? Rönnaug oli kerran kuullut hänen käyttävän samaa sanaa puolittain piloillaan erästä toisesta. Mutta yhdeksi päälahjaksi koottuna sen täytyi olla, sen Rönnaug älysi. Näin oli kyllä Magnhildin laita, mutta kenties se oli liian vähäinen? Tekniikka? Niin, jos tämä oli hänen päälahjansa, niin voihan se sukeutua muotoonsa laulussa!

Ei tuo selvennyt hänelle. Ja se oli niin lohdutonta, sillä nythän oli neuvo annettava, päätös tehtävä. Rönnaug rukoili Jumalaa ystävättärensä puolesta sekä tuon synkän miehen puolesta, joka juuri tuli ulos, papinrouvan saattamana, ainoan, jota hän näytti hyvästelleen.

"Sano sitten terveisiä vanhalle opettajalleni", lausui hän ylhäältä käsin istuimelta, tarttuen rouvan käteen. "Sano hänelle — älä sano hänelle mitään!" Grong läimähytti hevosta niin äkkiä, että kyytipoika oli vähällä jäädä pääsemättä mukaan.

Papinrouva virkahti jotakin, että tuo mies ei varmaankaan ole onnellinen; jäi siitä seisomaan ja katseli hänen jälkeensä. Silloin tuli samaa tietä joku nainen ylös heitä kohti. Se tervehti myhäillen rouvaa mennessään ohi keittiöön. "Saitko sen myydyksi?" — "Sainhan." — "Niin näkeehän sen sinusta." Ja kääntyen Rönnaugiin sanoi rouva: "Se eukko, uskokaa, teki Magnhildin onnelliseksi tänä aamuna", — "Mitenkä niin?" — "Eukon piti mennä kauppiaille käsitöineen, hän — kauppias — on ostelijana erälle kauppaliikkeelle kaupungissa." Samassa sattui Magnhild tulemaan keittiöön. Eukko nähdessään hänet tervehti — luistaahan siltä puhe niin helposti — ja alkoi jutella ja itkustella, itkustella ja jutella, miten köyhä hän oli ollut, mutta kuinka hyvin he nyt tulivat toimeen hän sekä lapset. Magnhild on näet useampana vuonna pitänyt käsityökoulua täällä ylämaissa, ja tuo eukko on ollut kaikkein ahkerimpia siinä. Voittepa uskoa, että tuo kotiteollisuus-homma on niin levinnyt koko ympäristöön, että tuskin on ainoatakaan köyhää enää pitäjässämme.

"Mutta Magnhild — ilostuiko hän?" — "Hän ilostui niin — sillä pian sen perästä kuulumme hänen laulavan. Ja viime kerralla, kuin hän oli täällä, emme saaneet häntä edes pianoa soittamaan."

Rönnaug tervehti miss Rolandia ja lastansa, jotka parhaiksi tulivat. Vähän myöhemmin tahtoi hän

mennä eteisestä arkisaliin, silloin kuului taas sieltä laulun säveliä. Molemmat papintyttäret lauloivat kaksiaanisesti hennoilla äänillään, toinen vähän epäselvemmin kuin toinen. Laulaa laahateltiin:

"Herran isän-kä'ess' on kaikk'."

Ovi oli avoinna. Toinen tytöistä istui pianon ääressä, toinen seiso vieressä. Magnhild istui heidän edessään nojautuen pianoon.

Rauha säteili pienen virren säkeestä, syystä että sen laulajissa asui rauha. Pienet keltaiset päät puvunkaulusten yläpuolella eivät liikahtaneet, piano soi melkein kuiskien. Mutta päivänpaiste välkehtien koruompeluin kirjatuilla huonekaluilla ja päällyspeitoilla soi sopusointuisasti mukaan etäältä.

Tehtävänsä suorittuaan kertoi heistä toinen, että eräs matkustava rouvasihminen oli opettanut heille virren, ja toinen että Neiti oli kirjoittanut siihen alto-äänen. Puhumatta tai asentoansa muuttamatta kurotti Magnhild kätensä ja lähinnä seisova tyttö kävi siihen kiinni.

Ulkoa kuului puhuvien ääniä, sieltä tuli kirkkoherra seurassaan useita miehiä. He suuntasivat askeleensa suoraan portaille, joten siis Rönnaug tuli sisään. Kohta kuului portailta poljentaa; sisälläolijat nousivat paikoiltaan, Magnhild peräytyi Rönnaugin luo. Silloin ensin koira, sitte kirkkoherra astuivat mahtavasti sisään, ja hänen jälissään kömpi vitkalleen sisään kuusi tai seitsemän talollista peräkkäin, raskaita, työn kuluttamia ihmisiä pienestä tunturiseutukunnasta. Magnhild likistihe Rönnaugiin, joka myös väistyi vähän peremmäs, niin että he jäivät seisomaan tuon ison harsopeitteisen peilin eteen. Kirkkoherra sanoi hyvää huomenta ensin rouva Randonille sitte Magnhildille ja tiedusti heidän vointiansa. Sitten tulivat talolliset toinen toisensa jälkeen ja kätelivät, kiertäen koko salin, järjestään kaikkia siellä olevia. "Kutsu sisään äiti!" sanoi kirkkoherra toiselle tyttärelleen ja rykäisi. Rouva saapui, ja heti talonpojat kukin vuorostaan kättelemään häntä ja sitten palaamaan paikalleen. Kirkkoherra pyyhki kasvojaan, asettui pelästyneen Magnhildin eteen ja lausui:

"Rakas Magnhild, älä pelästy! Pienoisen seurakuntamme edustajat ovat tänäpäpänä sattumalta ko'ossa kouluhuoneella. Ja siellä tulini minä maininneeksi, että sinä matkasi varrelta olet poikennut tänne, ja silloin siellä joku sanoi: häntä on meidän kiitettävä siitä, että vaivashoito täällä maksaa niin vähän. Ja samaa sanoivat useat muutkin. Silloin minä sanoin, että tätä tulisi meidän lausua hänelle itselleen; siitä oltiin yhtä mieltä. Sinä et kaiketi koskaan ole saanut kiitosta, rakas lapsi, et täällä, etkä tuolla alhaalla Örenissä, vaikka siellä varmaankin vaikutukset työstäsi ovat suuremmat ja ovatkin sieltä levinneet seurakuntiin kahden puolen vuonoa. Rakas lapsi, Jumalan tiet ovat tutkimattomat. Niin kauan kuin näemme ne omissa pikkukohtaloissamme, olemme onnelliset; mutta kun emme näe niitä, olemme kovin onnettomat." (Tässä tyrskähti Magnhild itkuun).

"Kun sinä, vetäen kelkkaa pikku kädelläsi, siirryit alas lumivyöryn mukana vahinkoon joutumatta, tapahtui tämä sitä varten, että sinusta koituisi siunausta monelle.

"Älä halveksu tämän köyhän paikkakunnan kiitosta, se on rukous sinun puolestasi kaikkivaltiaalle. Itse tiedät, mitä hän on sanonut: kaiken minkä olette tehneet yhdelle pienimmälle minun veljistäni, sen olette tehneet minulle. — Soisin että sen tuntisit!"

Kirkkoherra kääntyi ja lausui samaan juhlalliseen saarnanuottiin vaimollensa: "Antakaa näiden miesten tulla ruokituiksi!" Laskien sitten leikkipuhetta, hän astuskeli heidän keskellään, mutta huone jymähteli siitä. Mitä enemmän Magnhildin mieli oli heltynyt, sitä onnellisemmaksi kirkkoherra tunsii itsensä.

Magnhild halusi saada puhua kirkkoherran kanssa kahden, sillä ellei hän olisi joutunut tämän kotiin, ei olisi syntynyt mitään sellaista, josta hän nyt niin aivan ansaitsematta sai kiitosta. Mutta kirkkoherran kiivaus hillitsi häntä.

Miehet ravittiin. He kätelivät taaskin koko talonväen järjestään ja poistuivat kirkkoherra etupäässään, jonka ääni kaikui jääneiden korviin melkein vielä koulupihalta asti.

XIII.

Iltapäivällä tuli posti Örenistä ja siinä kirje Magnhildille. Tämä pelästyi ja antoi sen Rönnaugille, joka jätti sen takaisin hänelle ilmoittaen, että sen hän kyllä saattaisi lukea. "Tästä saat nähdä, mitä matkasi on aikaansaanut", lisäsi hän. Kirje oli pitkältä Loviisalta:

'Rakas Magnhild!

Minun piti tänään käydä luonasi noutamassa sitä mallia, jonka lupasit selittää meille. Mutta tapasinkin hra Skarlien yksin kotona, ja hän ei ollut oikein — niin kuinka minä sen oikein sanoisinkaan, sillä en ole koskaan nähnyt niin onnetonta ihmistä. Hän sanoi sinun lähteneen tiehesi.

Kuulin sitten sinun matkustaneen rouva Randonin kanssa, ja silloin ajattelin että nyt varmaankin olet siellä ylämaan pappilassa, ja sinne minä kirjoitan. Sillä sinä et saa lähteä pois meidän luotamme, Magnhild! Taikka jos matkustatkin, täytyy sinun tulla takaisin luoksemme!

Olemme kyllä kaikki ymmärtäneet, ettet ole ollut onnellinen; mutta sinä et ole tahtonut puhua siitä ja niinpä emme mekään ole. Mutta etkö voisi olla *meillä*?

Miten on käyvä sen uuden työnpuuhan, jonka juuri olemme saaneet hyvälle alulle? Emme siinä tule toimeen omin päin. Entäs laulun? Rakas Magnhild, minua ja Mariaa kiittävät niin monet, mehän nyt tässä vastaamme siitä. Mutta tiedämme kaikki, ketä meidän on kiittäminen siitä, että meillä on hyvä toimeentulomme, että pidämme hauskaa yhdessä ja voimme tukea toinen toistamme. Nyt sinun lähdeyttäsi vaivaa meitä niin hirveästi se ajatus, ettemme kai milloinkaan ole tuottaneet sinulle mitään oikeaa iloa, niin ettet tunne meitä.

Voisimme tehdä sinulle paljon taaskin puolestamme, uskotko, jos vain saisimme siihen lupaa. Älä lähde luotamme! Tahi tule takaisin, sittenkun olet tarpeeksi matkustanut!

Oma sydämensä pohjasta kiitollinen

Loviisasi.

Kirjeessä oli ylensirosti piirretty jälkikirjoitus Marialta:

'Tulin niin murheelliseksi, kun Loviisa kertoi sen minulle. Hän on etevämpi kyvyltään kuin minä kyttyräselkäinen raukka. Hän on jo kirjoittanut ja sanonut mitä me kaikki, niin kaikki ajatteleimme asiasta.

Mutta minulla on *suurin* syy kirjoittaa! Mitä minusta olisi tullut maailmassa, ellet sinä olisi tullut kouluun ja tehnyt minua taitavaksi juuri siinä mihin minä paraiten pystyn? Ilman sinua olisin ollut muille rasiuksena tai tehnyt ilotonta työtä. Nyt olen mielestäni mukana semmoisessa, joka on alati kasvava. Niin, nyt olen iloinen!

Kas, siinäpä sen nyt sanoin! Kuinka usein olenkaan tahtonut, mutta en ole uskaltanut, sillä silloin sinä aloit ujoksua.

Olisimme oikeastaan voineet viihtyä niin erinomaisesti yhdessä. Vaan, eiköhän vieläkin voitaisi elää niin?

Sinun

Mariasasi.

Jälkikirjoitus:

Uskot ehkä minun tarkoittavan sitä, että olet jättänyt meitä huomioon ottamatta. Ei, sitä et ole. Olet siksi ollut liian kärsivällinen meitä kohtaan.

Ei, vaan tuntui siltä kuin kaikki olisi ollut sinulle yhdentekevää, ihmiset ja kaikki — *sitä* tarkoitan.

Etkö voi, kuten Loviisa sanoo, tulla meille? Me yhdymme ympärillesi suojaamaan sinua niinkuin mehiläiset kuningatartansa. Rakas Magnhild!

Ei voi paremmin sanoin ilmaista sitä, mikä nyt tapahtui Magnhildille, kuin että hänessä alkoi norua uusia elon lähteitä. Tämä avunanto sillä, mitä hän ei milloinkaan ollut ajatellut muuksi kuin ajanvietoksi ja totunnaistavaksi, teki tehonsa sekini. Hän tahtoi kuitenkin koettaa ansaita tätä harrastusta; hän tiesi nyt mitä hänen oli tehtävä.

Hän meni puhumaan Rönnaugin kanssa ulos pihalle. Alkoi päivä jo illastua, kanat olivat menneet koppiinsa ja istuivat kaakottaen puikoillansa, lehmät oli tuotu laitumelta ja kulkivat ohitse. Heinänhaju tuoksahti niitä vastaan, sillä oli par'aikaa heinäkorjuu.

Rönnaug tunsu asemansa niin varmaksi, että hän uskalsi ilmoittaa Magnhildille, mitä sama posti oli tuonut, nimittäin sanomalehtiä, joissa oli sähkösanoma Münchenistä, että Tande oli kuollut. Tieto ei koskenut Magnhildiin muuten paitsi että he seisahtuivat kotvan aikaa ja kävelivät kauan ääneti, sillä olihan Tande aina ajateltu joksikin etäiseksi eikä hän nytkään tuntunut olevan likempänä. Ja mitä hän hiljan oli lähettänyt Magnhildille ohjeeksi, se toteni nyt syvemmin.

Eipä hän tämän jälkeen lähinnä ottanutkaan Tande puheiksi, vaan Skarlieni. Olisi kai ehkä sentään oikeinta viestinviejällä haettaa hänet tänne, niin että he saisivat keskenään sopia asioista ennenkuin Magnhild matkustaisi. Rönnaug ei ollut haluton suostumaan tähän, tahtoi kuitenkin ettei Magnhild itse, vaan hän saisi pitää sopimuksesta huolta. Eihän siinä ollut muuta sanottavaa, kuin mitä Magnhild nyt oli päättänyt tehdä.

Puheenvaihtelo liikkui toisa ja toisa aivan kuten he itsekin. Kaikki talonväki oli heinäniityllä, siellä oli myös miss Roland lapsen kanssa. Sinne hekin olivat menossa. Samalla saapui pihaan muuan nuorukainen viheltäen ja molemmat kädet taskussa. Nähdessään nuo kaksi herrasnaista taukosi hän sekä astelemasta että viheltämästä. Hän jäi seisomaan oikean jalan nojaan, siirsi vasemman eteenpäin kantapäähän varaan, samalla liikuttaen säärtä, niin että jalkaterä heilahteli sivuttain.

Pian tuli poika likemmäs. "Sinäkö se olet nimeltäsi Magnhild?" kysyi hän paikkakunnan laulavalla kielimurteella. Hän tähysti oikeanpuolista henkilöä, joka vastasikin "olen." — "Pyytäisin sinua tulemaan alas taloomme, Synstevolden'iin, sillä siellä istuu eräs runko ja vartoo sinua."

"Mikä sen nimi on?" kysyi Rönnaug. — "Sitä minun ei pitänyt sanoa", virkkoi poika, samalla kun hän taaskin työnsi eteenpäin vasemman jalkansa, heilutti jalkaterää ja tuijotti heinäladolle päin. Niin Rönnaug muutti puheensa murteen mukaan ja kysyi "eikö tuo 'runko' ollut liippajalka." "Suittipa todella niin olla", vastasi poika ja naurahti.

Silloin Rönnaug juoksahti vanhan Antin luo, joka juuri tuli ladolta tyhjä häkki rattaillaan, ajaakseen jälleen ulos. Rattaiden kolina esti ukkoa kuulemasta Rönnaugin huutoa, tämän täytyi juosta saadakseen hänet kuuluvansa. "Sinäkö se olet ottanut toisen etupyörän vaunuistani?" kysyi hän. — "Etupyörän vaunuistasi?" kysyi vanha Antti, "onko se poissa?" — "Seiso hiljaa, pakana!" huusi hän samalla toiselle hevoselle ja tempasi sitä niin kovaa suupielistä, että se ei enää pyrkinyt eteenpäin, vaan työnsi takaperin, se kun vielä oli varsamainen.

Mutta sillävälän Rönnaug oli älynnyt oikean asianlaidan ja oli jättänyt Antin. Hän kertoi vitkaan englanninkielellä Magnhildille, mitä luuli saaneensa selville. Pojan, joka vielä seiso paikallaan, ei pitänyt saada tietää sitä. Antti ajoi eteenpäin.

Magnhild nauroi: "Niin, hän on tullut, Hän se on!" ja kääntyen poikaan päin sanoi hän kohta tulevaisuuden mukaan.

Rönnaug koetti saada Magnhildia jäämään ja sallimaan *hänen* mennä. Ei, Magnhild tahtoi mennä itse. Hän oli jo täydessä menossa, kun Rönnaug huusi hänen peräänsä tulevaisuuden hetken päästä katsomaan miten asian kävi. Toinen kääntyi hymyillen taakseen: "Teeppä niin halusta!" —

Hetken päästä lähti Rönnaug menemään Synstevoldeniin päin. Hän tiesi kyllä, ettei Skarliella olisi tarjottavana mitään mikä houkuttelisi Magnhildia, mutta hän saattaisi olla vastenmielinen, kenties raaka. Tuo etupyörä kehoitti olemaan varuillaan! —

Ei kai ollut ketään, jota Skarlie niin inhotti kuin Rönnaugia. Tämä tunsu miehen! Ei kukaan paitsi Rönnaug voinut aavistaa, mitä kaikkea tuo, ollen kurja pelkuri oli koettanut Magnhildia kohtaan, tahratakseen hänen mielikuvitustaan, murtaakseen häneltä kunniantunnon. Magnhildin alituisella punastuksella oli oma historiansa.

Mikähän se niin satoi tuota miestä häneen? Alussa tietenkin joku toivo, joka pian haihtui tyhjiin. Mutta sitten? Eilen illalla, kun katolilaiset luostarit sattuivat puheiksi, oli kirkkoherra maininnut Skarlieni — joka oli paljon maailmaa nähnyt sekä ajatteleva mies — Skarlieni sanoneen, että luostareissa munkit yöt päivät yhtenäen rukoilevat sovittaakseen siten muun kansan yhtenäistä rukouksen laiminlyöntiä. Sentähden ihmiset muka niin mielellään maksavat rahaa luostareihin, se on syntivelan vähin erin kuitaamista puhtaalla rahalla.

Tällöin oli Rönnaug istunut ajatellen: eiköhän Skarlie tässä vain tunnustanut omaa suhdettansa Magnhildiin? Hän piti tätä luonansa siten suorittelakseen vähin erin syntivelka-taakkaansa!

Ja syystä hän ei suonut Magnhildia muille.

Olisipa hän vain ollut tyly ja kärsimätön, niin Magnhild olisi heti paikalla jättänyt hänet. Vaan sepä juuri osui onnettomasti, että hän oli pelkuri eikä koskaan voinut kokonaan luopua hänestä. Oltuaan ahdistavainen, antoi hän heti myöten, oltuaan pahansisuihin tuli hän heti taas niin ystävälliseksi ja hauskaksi. Ja tämä se oli pitänyt koko hökötyksen koossa.

Näitä ja tällaisia mieltien oli Rönnaug lähtenyt kulkemaan tilusten poikki, jottei häntä nähtäisi kartanosta. Täällä ei ruohoa vielä oltu niitetty, hän polki sitä jalkoihinsa armotta, mutta seisahtui erään nurmikon ääreen, jonka kukkasten kirjavaa väriloistoa hänen täytyi ihailla. Silloin kuuli hän puhuvien ääniä. Edessä kasvoi paljon pensaita, näiden välistä vilahti hänen silmiinsä ne kaksi, joita hän etsi.

Siellä istuivat Skarlie ja Magnhild ruohikossa, edellinen paitahihassillaan ja hatutta päin.

Puolittain peläten Magnhildia ja vähääkään väliä pitämättä miehestä rupesi Rönnaug heti väijymään. Hän pysyi piilossa istuessaan kahden pensaan välissä; nuo kaksi näkyivät selvästi, koska paikka heidän takanaan oli avoin.

"Silloin minäkin lopetan kaikki työni Ören'in puolella, minä lähdän perääsi." — "Tee niin aikaa, mutta lopeta nyt kaikki uhkaukset. Viimeisen kerran: Minä lähdän matkalle! Lähdän näkemään ja oppimaan. Sitten tulen takaisin opettamaan muita." — "Tuletko sitten minulle?" — "Sitä en tiedä". — "Oh, tiedätpä kyllä!" — "No, niin ehkä tiedänkin. Sillä, jos olet muuttanut elämäsi, tulen kyllä luoksesi; mutta en usko että voit muuttaa itseäsi ja sentähden saatan yhtähyvin heti sanoa, että en tule." — "Sinä et tiedä mitä kaikkea minä voin tehdä sinun hyväksesi!" — "Vai testamenttiko taas? Oi, elkäämme puhuko niistä mitään!"

Magnhild istui hypistellen kukkaa, jota hän katseli. Skarlie oli pannut lyhyemmän jalkansa allensa, kasvot olivat kokoon rypistyneet, silmät tuikkivat. "Sinä et koskaan ole tunnustanut minun ansioitani!" — "En, se on totta. Minun on sinua kiittäminen paljosta, jota olen ottanut sinulta vastaan kiittämättä. Jos Jumala suo, tulen kerran kiittämään." — "Eikö kaikki voisi korjautua hyväksi? Mitä sinä tahdot? Matkustaako? Matkustakaamme yhdessä, meillä on varoja siihen." — "Kuten sanottu, heittäkäämme joutavat jutut!" — Mies parka huokaili, otti piipun ystänsä ja peitti sen etusormellaan. Se oli täyteen täpätty, hän otti esiin tulitikkulaatikon. — "Kun osaat poltella, ei ole vielä hätä käsissä", sanoi Magnhild. — "Oi, en minä polttele, se on vain vanhaa tottumusta", huohti mies raskaasti. "Ei se niin ole, Magnhild, että minun laitani on hyvin, jos sinä matkustat. Sillä se on samaa kuin sulkea taloni ja karkoittaa minut. Ihmisten juorut käyvät ylön raskaiksi minulle." Mies näytti nyt oikein onnettomalta. Magnhild tapaili useampia kukkasia, mutta jos Skarlie odotti vastausta, odotti hän turhaan. — "Ei ole hyvä sen, jolla on väkevä luonto", sanoi hän — "perkele voittaa sen monessa kohdin. — Ajattelin, että *sinä* minua auttaisit. Tahdoin vain sanoa sen: jos olisimme saaneet hupaisan kodin ja lapsia." — Magnhild kavahti niin nopeasti pystyyn, että kukat valahtivat hänen helmastaan. "Minä sanon: lopeta kaikki tuollaiset! Joka tahtoo jotakin hyvää, ei aloita niinkuin sinä. Ja alustakaan huolimatta — — olisit ehkä sittenkin voinut — Mutta miten menettelitkään? Sanonpa vain: lakkaa kaikesta tuosta!" Hän käveli pari askelta ja tuli takaisin: "Ei, en minä tehnyt väärin, kun rupesin sinulle, sillä lupasithan, että saisin elää ja toimia ihan niinkuin itse tahtoisin. Ja minä olin niin kokematon lapsi, etten ensinkään älynnyt, että sinä minulle vieksaasti paulan viritit. Mutta tein väärin, kun, kuultuani miten asian laita oikeastaan oli, en heti hyljännyt sinua. Enkä sittemminkään vielä, vaan annoin asiain mennä menojaan! Mutta tämä riippuu niin monen seikan yhteydestä, — — ja niistä elkäämme nyt puhuko. Sillä nyt koskee kysymys vain sitä, että me kukin kohdastamme korjaamme mitä olemme rikkoneet. Jätä *minut* ja koeta täyttää velvollisuutesi *muita* kohtaan."

"Mitäs sillä tarkoitat?" Hän tirkisti silmillään ja naama suippeni. — "Tarkoitan, mitä olen kuullut, että olet peijannut täällä toisia voittosi vuoksi. Koeta korjata se vääräys — jos todella niin haluat parannusta." — "Tuo ei ole totta. Sitäpaitsi se ei koske sinua." — "Ei, ei; niin tulee kai parannuskin olemaan sen mukaan — tässä kuten muissa kohdin! — — No, niin hyvästi nyt! Asia jää siis silleen kuten olen sanonut." Mies katsahti ylös, murti suuta väänsi päätä ja irvisti niin pahasti, että silmät melkein katosivat sankkain kulmakarvojen varjoon. "Et sinä pääse täältä mihinkään, ellen minä tahdo!" — "Oo!" — "Oletko pait' sitä ajatellut mitä teet? Onko sinulla siihen oikeutta Jumalan edessä?" — "Sinä tiedät, mitä minä *siitä* asiasta ajattelen." — "Ja eikö jo mitä! Tuo epäsiiveellisten avioliittojen juttu, sehän on suoraan sanoen hassutusta. Ei siitä sanota mitään raamatussa. Olen katsonut perään." — Magnhild pyyhkäisi juuri hiuksensa otsaltaan: "No, tässä kumminkin sanotaan siitä", virkkoi hän ja kääntyi mennäkseen. Silloin alkoi Skarlie nousta pystyyn, hän oli kovin vihoissaan.

Samalla Rönnaugkin riensi ylös, sillä nyt hän saattoi tulla näkyviin.

Yht'äkkiä seisoivat he kaikki kolme vastakkain.

Rönnaug kävi sulosuin ja sirosilmin suoraan Skarlieta kohden, painoi sydämellisesti hänen kättänsä ja

sanoi englanniksi oikein iloinneensa hänen näkemisestään, herra S. oli muka aina ollut niin erinomaisen hyvä häntä, Rönnaugia kohtaan. Ja sitten rupesi hän pilaa laskemaan, samalla uljaasti ja mielistellen. Miehen täytyi nauraa ja vastasipa hän jotain samoin englanniksi, niin Rönnaug siihen sivautti sukkelan kokkapuheen, johon toinen osasi vastata, ja kohta nauraa remahtivat he oikein hilpeästi. Tämä muhkea, voimakkaasti kehittynyt nainen teki Skarlieen vaikutuksen, joka, hänen tietämättään, ikäänkuin siirsi hänet toiseen paikkaan ja antoi hänen ajatuksilleen uuden suunnan. Pilanpito vilkastui vilkastumistaan. Se kävi englanniksi, jota mies haasteli huvikseen, mielellään hän myös toi näkyviin taisteluvallmiutensa, sillä sitä hänellä oli. Rönnaug piti häntä jonkinlaisen lumouksen vallassa, joka ei tehnyt mitään ehjän hyvää vaikutusta Magnhildiin. Sillä tätä pelotti nähdessään mitä voimia Rönnaugilla oli käytettävissään. Tämä näytti kietovan kuin kapaloon tuon miehen katseellaan, puheellaan, taistoon vaativalla ilmiöllään. Mutta hänen silmänsä säkenöivät keskellä naurua: hänen olisi tehnyt mieli lyödä vastustajaansa korvalle! On olemassa koossapitovoima naisten välillä silloin kun heidän on suojeltava tai kostettava toisiaan.

Vilkkaan pakinan kestäessä sai Rönnaug juttukumppalinsa nilkuttamaan mukaansa pensasten ympäri. Ja kun he seisoivat näiden toisella puolen, kääntyi hän sitä pensasta kohti, jonka takana hän oli piililty kuunnellensa. Siellä hän taivutti sivuun pari oksaa ja kysyi toiselta hymyillen, eikö hän tahtoisi olla niin kohtelias, että auttaisi heitä vierittämään kotia pyörää, joka virui siellä piilossa. Ei hän nyt kumminkaan voisi sallia naisten tehdä sitä yksin!

Skarlie yhtyi ilman muuta Rönnaugin nauruun, mutta ei liikahtanut auttamaan häntä. Hän sanoi olevansa paitahisasilla, hänen täytyi ensin mennä hakemaan takkinsa, jos hänen olisi tultava mukaan taloon.

Noo! Saattoihan takin tuottaa sananviejällä, ja paitahisasilla olisi mukavinta pyörittää, arveli Rönnaug — ja ryhtyi siitä yksin nostamaan pyörää, laulaen: "Hohoi!" Heti kun hän sai sen pystyyn, kaatui se kellelleen, "sillä siinä täytyi olla kaksi sitä vekaraa veivaamassa!" Hän taivuttihe pyörään päin ja katsahti siitä asemasta ylös Skarlieen veitikkamaisilla silmillä, jotka vastustamatta vetivät tuon katseet hänen kasvohinsa ja rehevään vartaloonsa. Mies kävi silmänräpäyksessä kiinni, pyörä nousi. He vierittivät sitä yhdessä kumpikin tukien puoleltaan, toinen hyppi, toinen nilkuttaen hilpeiden sanojen ja räikeän naurun vaihdellessa. Magnhild tuli hiljakseen perässä. Hän loi katseen Skarlien kaljun pään yli, katse leimahti hilpeyttä ja voitonylpeyttä. Mutta kun se peräytettiin, olisi sen pitänyt jättää jälkeensä kaksi punaviirua poltettuina miehen selkään ja niskaan.

Väli ei ollut aivan lyhyt, mies ohkui. Pian Rönnaug tunsu hänen hikipisaroitaa käsillään, sitä nopeammin hän pyöritti. Miehen lauseet typistyivät sanoiksi, sanat tavuiksi, hän yritti nauraa salatakseen nolouttansa. Vihdoin hän ei jaksanut siirtää kumpaakaan, ei itseään eikä pyörää, vaan kuukertui ruohoon, punaisissaan kuin pihlajamarja-terttu, silmät muljollaan ja ammassa suin, hän haukkoi henkeään ja oli läkähtyä.

Rönnaug huusi vanhaa Anttia, joka par'aikaa ajoi ohi tiellä heinikuormineen, että hän tulisi sinne pyörää ottamaan. Sitten pisti hän käsivartensa Magnhildin käsikynkkään, hyvästeli ja kiitti — yhäti englannin kielin — monin tuhansin kerroin oivallisesta avusta, nyt he voisivat lähteä matkalle huomenaamulla varhain. — Hyvästi!

Maantielle noustuaan katsahtivat he taakseen. Antin eleistä he saattoivat huomata, että hän kyseli Skarlielta, miten pyörä oli sinne joutunut. Skarlie teki äkäisen kädenliikkeen, ikäänkuin hän tahtoisi lennättää sekä pyörän että Antin kauas pois tai ehkä toivottaisi molemmille yht'aikaa hyvää matkaa sinne, jonne Norjassa ei ole harvinaista haluta sijoittaa vähemmin hyviä ystäviänsä. He näkivät hänen kääntyvän tielle päin, Rönnaug liehutti heti nenäliinallaan ja huutaa huikahutti samaan ilmansuuntaan jäähyvästin. Se kajahti illan hiljaisuudessa.

Mutta he olivat astelleet ainoastaan muutaman askelta, kun Rönnaug seisahtui laskemaan loput suuttumustaan ilmoille. Se tapahtui sanoissa, joita tuli tulvanaan melkein kuiskaten. Magnhild erotti vain vähäisen osan sanoista, mutta ne olivat kyytityttö-ajalta kylän raitilta kotoisin, ja ne olivatkin sitten tavalliseen sanastoon verrattuina kuin virtahevotet kärpäsiin.

Magnhild peräytyi. Rönnaug tuijotti häneen rajusti, koettipa sentään jo malttaa mieltänsä: "You are right!" — mutta siinä purskahtikin esiin uusi suuttumuksen, jopa kauhun puuska, sillä olihan hän nyt joutunut muistamaan noita aikoja, jolloin hänkin paraan taitonsa takaa sohi päältänsä noita niljaisia, rumia elukoita, joita rahvaan rutakon sameasta syvyydestä ryömi pinnalle, ja moiset, kuin tuo rahjus tuolla mäen alla, istuivat rutakon reunalla onkien — — Hän koperoi taskustaan Charles Randonin viimeistä kirjettä, jota hän aina piti irtonaisena päällään, kunnes tapasi viimeksi tulleen; tämän hän painoi huulilleen ja tyrskähti itkuun, jota pitkitti, niin että hänen täytyi istautua.

Ensi kerran heidän elämässään Magnhild nyt näki hänen itkevän. Eipä hän laivan kannellakaan, Amerikkaan lähtiessään, ollut itkenyt, päinvastoin!

XIV.

He jäivät pappilaan useammaksi päiväksi. Sillä kun kerrottiin, että Magnhild aikoi lähteä myötä Amerikkaan, säikähtivät nuo kelpo-ihmiset niin pahanpäiväisesti, että täytyi antaa heille aikaa tutustua tuohon ajatukseen. Magnhild mieli myös oleskella yhdessä heidän kanssaan.

Eräänä päivänä oli kaikki naisväki kävelemässä maantiellä. Rönnaug ja miss Roland taluttivat välissään pikku Harryä, niin ettei matka juuri joutunut nopeasti. Juuri hänen tähtensä kai he kaikki väistyivät isojen matkavaunujen tieltä, jotka tulivat ajaen perässä.

"Magnhild!" huudettiin vaunuista, ennenkuin he oikein ehtivät kääntyä niihin päin.

Magnhild katsahti ylös, muuan mustiin puettu nainen hymyili hänelle. Magnhild juoksi heti tämän luo, ajaja seisahutti. Se oli rouva Bang.

Rouva sulki Magnhildin syliinsä ja suuteli häntä. Rouvan vieressä istui lihava sotaherra, joka tervehti häntä. Rouva oli laiha, hänellä oli yllään surupuku uusinta muotia: mustat helmet sirotettuina puvun päälle välkähtivät joka liikahduksesta; päässä oli hattu lierit kiverrettyinä ylöspäin, siinä heilahteli sulka ja alas valui viljava harso kääriytyen kaulan ympäri. Hän vilahutti säteilevät silmänsä yön helmasta, sillä juuri siinä ympärystössä ne saivat viehättävän loiston. Surunvoittainen altistumus näytti ikäänkuin vallitsevan kasvoissa, tempoilevan niiden hermoja, taivuttavan suun hymyä, luukuvan silmissä. "Niin, minä olen muuttunut", sanoi hän raukeasti.

Magnhild siirsi katseensa rouva Bangista lihavaan upseeriin. Rouvan silmät seurasivat katsetta: "Etkö enää tunne miestäni? Vai etkö nähnyt häntä koskaan?"

Herra istui kymmenkertaisessa rasvakerroksessa, ikään kuin suurten pielusten sisällä, ottaen osalleen kaksi kolmannesta koko vaunujen tilasta, rouva istui vieressä likistyksissä, sillä herran toinen olkapää ja käsivarsi lepäsivät hänen olkapäällään ja käsivarrellaan. Herra näytti hyvänsuovalta ja varsin tyytyväiseltä. Mutta kun loi silmänsä hänen raskaasta, lihakkaasta naamastaan ja ruumiistaan rouvan puoleen, näytti tämä henkisentyneeltä — aina kättä myöten, jonka hän nyt riisui paljaaksi käsineestä.

Yhtenään seuraten Magnhildin silmäystä, pyyhkäisi hän Magnhildin otsalta takaisin kutrin, joka oli kierahtanut alas, ja antoi kätensä vitkaan, pehmeästi solua hänen poskeansa myöten. — "Te käytte surupuvussa?" — "Niin pitäisi koko maan tehdä, lapseni." Vähän jälkeinpäin ja matalammin: "Hän on kuollut."

— "Sinä saat muistaa, että on kiire, jos meidän on ehdittävä höyrylaivaan".

Rouva Bang ei katsahtanut ylös aviomiehensä puhuessa: hän silitti hiuskiemuraa, jonka hän äsken oli pyyhkäissyt syrjään. Bang viittasi ajajalle, vaunut alkoivat vierrä.

"Minä aion Amerikkaan", kuiskasi Magnhild, samalla kun luisahti alas vaunun astuimelta.

Rouva Bang katsoi hänen peräänsä, näytti sitten koko laajuudessaan käsittävän mitä sisälsi se, että Skarlien vaimon piti lähteä pois, kauas pois — mitä edellytyksiä sillä tapauksella täytyi olla, mitä seurauksia. Saivatpa näet hänen kasvonsa jälleen jotakin entistä hehkuaan, hänen ruumiinsa tarmoa: tuokiossa seiso i hän pystyssä, kääntyi kokonaan ympäri ja heilutti. Millä suloudella!

Mies ei antanut vaunujen uudelleen seisahtua. Hän rajoittautui vain käymään kiinni rouvaan toisella kädellään. Tätä liikuntaa mahtoi seurata kehoitus istumaan, sillä niin teki rouva kohta.

Sulkatöyhtö näkyi heiluvan ihan herran olkapään vieressä. Enempää ei näkynyt, rouva oli varmaan jättäytynyt luisuman alas.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MAGNHILD: KERTOMUS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the

Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7

and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work

on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.